

DE ECONOMISCHE KRACHT VAN HELMOND

editie 2016

Gemeente Helmond

Rabobank

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
1. Samenvatting	4
Overige aandachtsgebieden	6
2. Inleiding	8
2.1 Aanleiding	8
2.2 Doelstelling	8
2.3 Leeswijzer	9
3. Prestaties van de Helmondse economie en de sociale gevolgen	10
3.1 Ontwikkeling van de economie sinds 2008	10
3.2 Economische dynamiek	13
3.3 Sociaaleconomische gevolgen	15
4. Ondernemingsklimaat	17
4.1 Bereikbaarheid	17
4.2 Bedrijfshuisvesting	19
4.3 Arbeidsmarkt	23
4.4 Waardering van het economisch beleid	28
5. Helmond in de regio	30
5.1 Belang van Helmond in De Peel	30
5.2 Regiefunctie Helmond in regionale economie vrij bescheiden	32
5.3 Helmond als centrumstad	32
5.4 Helmond in Zuidoost-Brabant: relaties en economische positie	33
5.5 Helmond binnen de Brainport-regio	35
6. De Helmondse consumentensector	36
6.1 Kwaliteit van leven	36
6.2 De detailhandel in Helmond	41
6.3 Conclusie	48
7. Opmaat naar een economische visie	49
7.1 Sterkte-zwakte analyse	49
7.2 Trends	51
7.3 Opgaven voor Helmond	53
7.4 Economie ambities voor Helmond	59
7.5 Acties	62

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek “De Economische Kracht van Helmond”. Voor de tweede keer hebben gemeente Helmond en Rabobank Helmond een gezamenlijk onderzoek laten uitvoeren naar de economische kracht van Helmond. Het eerste onderzoek dateert uit 2011; de economische en politieke ontwikkelingen maakten een update gewenst. Dit rapport is één van de bouwstenen voor de economische visie van de gemeente.

Helmond heeft veel te bieden; voor ondernemers en voor de inwoners. Maar het omgekeerde geldt ook: het bedrijfsleven heeft Helmond en de omliggende Peelregio óók veel te bieden. Met dit onderzoek naar de economische kracht van Helmond willen wij in eerste instantie die kracht transparanter maken en zoeken naar mogelijkheden om die kracht verder te versterken. Het onderzoek geeft inzicht in de economische structuur van Helmond. De focus ligt op de ontwikkeling van de lokale economie, de positie van Helmond in de regionale economie, de prestaties van het bedrijfsleven, de arbeidsmarkt en het ondernemingsklimaat. Graag spreken wij onze waardering en dank uit aan iedereen die heeft meegewerkt aan het onderzoek. Veel mensen hebben ieder vanuit hun specifieke deskundigheid en betrokkenheid een belangrijke inhoudelijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit rapport.

Helmond heeft de afgelopen jaren op economisch gebied goede stappen gezet. Het structureel maken van het Ondernemersfonds, het verder uitbouwen van de samenwerking tussen gemeente en het bedrijfsleven via Stichting Bedrijventerreinen Helmond en de herstructurering van Induma-Oost zijn daar slechts enkele voorbeelden van. Maar we zijn er nog niet. In het rapport worden vier hoofdpogaven genoemd:

- 1. Investeren in talentontwikkeling van de (beroeps)bevolking
- 2. Versterken van de kwaliteit van het ondernemerschap
- 3. Stimuleren van meer dynamiek rond de speerpuntsectoren
- 4. Werken aan een sterkere positionering van Helmond

Belangrijke onderwerpen waar we de komende jaren werk van moeten maken om nieuwe stappen te kunnen zetten. Samenwerking in de regio is daarbij hét sleutelwoord. Helmond ligt immers niet op een eiland, maar is op vele manieren (economisch) verbonden met de regio.

Helmond is qua uitstraling en aantrekkelijkheid de afgelopen jaren verder gegroeid. Zo is de Automotive Campus volop in ontwikkeling en is het Food Tech Park een steeds bekendere speler geworden. Ook het centrum van de stad wordt erg gewaardeerd en heeft bezoekers voldoende te bieden. Tal van activiteiten die door het jaar heen worden georganiseerd, dragen bij aan de attractiviteit van het centrum en de stad in totaal. Daar zijn we trots op en juist die trots mogen we nog meer uitdragen.

Kortom, alles grijpt in elkaar en we hebben elkaar hard nodig om Helmond én de regio economisch nog krachtiger te maken. De conclusie en aanbevelingen in dit rapport geven daarvoor een belangrijke aanzet. Wij gaan onze schouders eronder zetten! U doet toch ook mee?!

Jos van Bree, Wethouder Economie gemeente Helmond
Peter de Bruin, directievoorzitter Rabobank Helmond

1. Samenvatting

Aanleiding

Deze studie behelst een onderzoek naar de economische ontwikkeling en kracht van Helmond. Het onderzoek, een initiatief van Rabobank en Gemeente Helmond, is bedoeld als een onderlegger voor de economische visie van de Gemeente Helmond in de periode 2016-2020, die dit jaar wordt vastgesteld. Het onderzoek is gebaseerd op een uitgebreide analyse van data- en studiebronnen en op de resultaten van interviews en discussiebijeenkomsten die voor dit onderzoek met ondernemers en andere stakeholders zijn gehouden.

Staat van de Helmondse economie

Op dit moment staat Helmond er op een aantal economische terreinen minder gunstig voor dan in 2011, toen de vorige Kracht van Helmond is uitgebracht. De vastgoedcrisis heeft de afgelopen jaren verder om zich heen gegrepen en de sociale gevolgen van de crisis zijn vanaf 2012 pas goed merkbaar geworden. Nog lang niet alle aandachtspunten rond de bereikbaarheid van Helmond zijn opgelost, zowel op regionaal niveau (Ruitplannen) als lokaal niveau (randwegen, N270 en bereikbaarheid van werklocaties). En de laatste paar jaar is de werkgelegenheid afgenomen en de werkloosheid gestegen tot meer dan een procentpunt boven het landelijke niveau. De afgelopen jaren was sprake van 'baanloze' groei: de Helmondse economie groeide wel in (toegevoegde) waarde maar niet in banen. Bedrijven investeerden minder, richtten zich op consolidatie en verhoging van de efficiency.

Maar er zijn zeker ook positieve ontwikkelingen. De afgelopen jaren zijn veel zaken door bedrijfsleven, organisaties en overheid gezamenlijk aangepakt om het ondernemingsklimaat te versterken. Er is verder geïnvesteerd in het speerpuntenbeleid en het Food Tech Park Brainport en de Automotive Campus en er is – mede rond de speerpunten – flink geïnvesteerd in onderwijs en arbeidsmarktinitiatieven. De inspanningen in het speerpuntenbeleid werpen steeds meer hun vruchten af. Helmond wordt inmiddels breed (h)erkend als het regionale centrum voor food(tech) en geleidelijk aan ook als innovatiecentrum voor de automotive. Helmond is daarmee ook een sterke stad geworden op het terrein van (mbo-)onderwijs, met name in deze speerpunten en voor opleidingen in de zorg.

De samenwerking in Peelverband begint verder vorm te krijgen, op het gebied van onder andere de arbeidsmarkt. En recent zijn, met steun van de gemeenten, vanuit het bedrijfsleven initiatieven gestart om tot een economische agenda voor De Peel te komen. Verder zijn initiatieven gestart om de aantrekkingskracht van het centrum van Helmond te vergroten.

Het heeft er alle schijn van dat, al dan niet door het voorgaande, het imago van Helmond als stad om te werken en te ondernemen zich aan het verbeteren is. Dat is althans wat diverse ondernemers en stakeholders tijdens het onderzoek hebben aangegeven.

De conclusie is dat er genoeg werk aan de winkel blijft om het ondernemingsklimaat verder te versterken en sociale vraagstukken op te lossen. Uit de resultaten van dit onderzoek mogen we ook concluderen dat er geen aanleiding is het vigerende economisch beleid radicaal te wijzigen. In tegendeel, het verbeteren van het ondernemingsklimaat vergt beleid van de lange adem. Het is zaak koers te houden, rekening houdend met trends en een tandje bijschakelen daar waar verbeteringen te lang uitblijven en snel anticiperen op kansen noodzakelijk is. Daarbij keuzen maken, prioriteiten stellen, is onvermijdelijk. Het is zaak de meeste aandacht te schenken aan de belangrijkste uitdagingen waarvoor Helmond op (sociaal)economisch gebied de komende jaren staat.

Opgaven voor Helmond

De volgende vier uitdagingen zijn uit het onderzoek als hoofdopgaven voor de Helmondse economie naar voren gekomen:

1. Investeren in talentontwikkeling van de (beroeps)bevolking
2. Versterken van de kwaliteit van het ondernemerschap
3. Stimuleren van meer dynamiek rond de speerpuntsectoren
4. Werken aan een sterkere positionering van Helmond

Investeren in talentontwikkeling

De werkloosheid in Helmond moet structureel omlaag. En de vergrijzing van de beroepsbevolking vergt een hogere inzetbaarheid van mensen, zowel van mensen die werk hebben als van mensen die aan de kant staan. Dit betekent blijven investeren in onderwijs, vooral richtingen waar het bedrijfsleven om talent zit te springen. Daarvoor is ook de inzet van het bedrijfsleven zelf nodig. Structurele, goed georganiseerde samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven is het toverwoord. Talentontwikkeling dient zich ook te richten op het huidige personeel, door het voeren van goed personeelsbeleid en door bedrijven onderling te laten samenwerken om talent voor deze regio te behouden.

Versterken van het ondernemerschap

Ook ondernemers horen tot het Helmondse talent. Meer ondernemerschap resulteert in meer werkgelegenheid en bevordert de economische vernieuwing in Helmond. We zien weinig kleine bedrijven in Helmond doorgroeien, terwijl daar de meeste banengroei vandaan moet komen. Niet van zzp'ers en niet van het acquireren van grotere bedrijven. Ook zitten diverse succesvolle, middelgrote bedrijven met een opvolgingsvraag, wat roept om meer lokaal ondernemerstalent. En niet in de laatste plaats gaat het om behoud van werkgelegenheid en waardevol personeel. Goed ondernemerschap houdt Helmond aantrekkelijk als werkgebied voor steeds schaarser wordend talent. Talent om wie deze regio met andere regio's moet strijden. Daarom is in – alle lagen van – het onderwijs meer aandacht nodig voor het thema ondernemerschap en is het van belang dat ondernemers, overheid en andere partijen doorgroeiërs beter faciliteren om hun plannen te kunnen verwezenlijken.

Stimuleren van meer dynamiek rond de speerpuntsectoren

Voor de speerpuntsectoren breken als het ware de jaren van de waarheid aan. Voor de Automotive Campus betekent dit dat ze in 2020 volledig zelfstandig, zonder financiële steun van de overheid, zal moeten functioneren door voldoende body te hebben en de status te hebben bereikt als het onbetwiste centrum van de automotive sector in Brainport. Voor foodtech houdt het in dat dit speerpunt zichtbaarder is voor de Helmondse bevolking en ondernemers en een leidende rol speelt in de regionale foodtechsector, die zich uitstrekt over Noordoost-Brabant, Noord-Limburg en Brainport. Voor beide speerpuntsectoren vormt een serieuze banengroei een opgave. Banengroei zowel direct binnen de speerpuntsector zelf als indirect door meer samen te werken met de rest van het bedrijfsleven en daardoor ook het draagvlak voor hun speerpuntstatus te verstevigen.

Werken aan een sterkere positionering van Helmond

Een effectief economisch beleid is gebaat bij een hoger geografisch schaalniveau dan dat van de gemeente. Denk aan onderwijs en arbeidsmarkt, het verbeteren van de regionale bereikbaarheid, de acquisitie van bedrijven voor bedrijfslocaties, het versterken van winkelcentra, zoals het centrum van Helmond. Helmond functioneert – vanuit economisch perspectief – momenteel niet als de vanzelfsprekende hoofdstad van De Peel en het verwerven van een sterke rol binnen Brainport blijkt geen sinecure te zijn. Meer samenwerking in Peelverband kan Helmond een centralere positie in deze regio opleveren. En door zich in Peelverband binnen Brainport te manifesteren heeft Helmond waarschijnlijk meer in de melk te brokkelen. Het ligt voor de hand dat het bedrijfsleven in meer regionale samenwerking het voortouw neemt, als het ware het goede voorbeeld geeft.

Overige aandachtsgebieden

De voorgaande vier opgaven kunnen als de inhoudelijk meest cruciale worden gezien. Daarnaast zijn er diverse aandachtspunten met een meer randvoorwaardelijk karakter, gericht op het vestigingsklimaat. Denk aan het moderniseren van bedrijfslocaties, het verbeteren van de bereikbaarheid van (delen van) de stad, het werken aan een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat en aan de kwaliteit van de dienstverlening door de overheid. Het zijn allemaal zaken die blijvend aandacht verdienen. En de bijzondere aandacht voor de speerpuntsectoren betekent zeker niet dat andere belangrijke sectoren, zoals de metaalkro, de textielsector en de zorgsector in het toekomstige economisch beleid buiten beschouwing kunnen blijven. Juist bij de uitwerking van het beleid rond de vier hoofdopgaven is het van belang de relevantie voor andere sectoren te toetsen en te garanderen.

Ambities voor de economie van Helmond

Om de aanpak van de opgaven richting te geven, is het van belang een aantal economische ambities na te streven. Naar aanleiding van dit onderzoek worden de volgende ambities voorgesteld:

- **Helmond werkstad:** streef naar een 1-op-1 verhouding tussen het aantal banen en de omvang van de beroepsbevolking. Realiseer dit door de Helmondse werkgelegenheid met jaarlijks minimaal 500 en idealiter 1.000 arbeidsplaatsen te laten groeien.
- **Participatiestad Helmond:** streef naar een werkloosheidsniveau dat structureel op of onder het landelijke niveau ligt. Dit betekent dat de werkloosheid in Helmond zich tot 2020 1% tot 1,5% punt gunstiger moet ontwikkelen dan die in Nederland. Bij een landelijke daling, betekent dit een daling van 1% tot 1,5% punt extra in Helmond.
- **Hoogwaardiger economie:** realiseer een gemiddeld hoger beroepsniveau van de Helmondse werkgelegenheid, waardoor de arbeidsproductiviteit primair verder stijgt door waardecreatie (en minder door efficiency verhoging). Op die manier gaan een verhoogde productiviteit van personeel en een forse banengroei hand-in-hand.
- **Speerpuntsectoren als katalysator:** streef naar een forse banencreatie door samenwerking tussen speerpuntsectoren en ondernemers uit andere sectoren. Laat innovatie- en investeringsprogramma's van de speerpunten aansluiten bij het reguliere bedrijfsleven, waardoor cross-overs ontstaan.
- **Helmond, hoofdstad van De Peel:** versterk de centrale rol van Helmond in De Peelregio, door de samenwerking in deze regio verder aan te jagen en vorm te geven. Op het gebied van arbeidsmarkt, bedrijfshuisvesting en –acquisitie en bereikbaarheid.

Actiepunten voor een economische agenda

Om de voorgestelde ambities te realiseren, dienen uiteraard de nodige acties en initiatieven te worden ondernomen. Acties die een stevige inzet vereisen van de gemeente Helmond, het Helmondse bedrijfsleven, andere Helmondse organisaties en, waar mogelijk en relevant, ook regionale partners. De daadkrachtige uitvoering van de actieagenda vraagt om een robuuste uitvoeringsorganisatie. Een organisatie die de steun heeft van en ingevuld wordt door een brede vertegenwoordiging aan stakeholders: VICH/BZW, Gemeente Helmond en andere belangrijke betrokkenen, waaronder Rabobank Helmond (als initiatiefnemer van deze studie en reeds betrokken bij diverse initiatieven ter versterking van de Helmondse economie). De uitvoeringsorganisatie levert de ambassadeurs voor de actieagenda én formeert de coalities die voor de realisatie van elk van de acties nodig zijn.

De volgende acties zijn nodig om de opgaven aan te pakken en de ambities te verwezenlijken:

1. Stel gezamenlijk een aantal concrete, harde economische doelstellingen vast voor 2020.
2. Experimenteer met maatwerkopleidingen in vakgebieden met personeelskrapte.
3. Bouw 'Helmond Stagestad' verder uit.
4. Zorg voor doorlopende leer- en ontwikkellijnen voor studenten en personeel.
5. Zet een compleet ondernemersloket op dat starters én doorgroeiers faciliteert.
6. Betrek het MKB meer bij Brainport-activiteiten en programma's.
7. Zorg voor een sterkere profilering van het speerpunt foodtech.
8. Realiseer een eenduidig eigenaarschap van de Automotive Campus in 2020.
9. Stel een bedrijventerreinstrategie en bedrijvenacquisitieplan voor De Peel op.
10. Verbeter de bereikbaarheid van werklocaties door de aanleg van invalswegen en collectieve vervoersconcepten vanaf de stations.
11. Richt alle pijlen op een onderscheidend profiel voor Helmond in de regio.

2. Inleiding

2.1 Aanleiding

In 2011 hebben gemeente en Rabobank Helmond gezamenlijk het initiatief genomen om een economisch onderzoek te laten uitvoeren naar de kracht en de ontwikkeling van de economie van Helmond. In opdracht van beide partijen heeft toen de afdeling Kennis en Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland de studie 'de Kracht van Helmond' opgesteld. Die studie is een belangrijke onderlegger geweest voor het gemeentelijke economische beleid, zoals dat is vervat in de economische visie 2012-2016 met als titel 'Helmond – Ondernemende stad in een Toptechnologie regio'.

De gemeentelijke beleidsvisie loopt dit jaar af. Bovendien was, vanwege de crisis, de onzekerheid in 2011 over het economisch perspectief groot en klimt de economie pas sinds 2014 voorzichtig uit het dal. Om die redenen achtten Rabobank en gemeente Helmond het tijd voor een actualisering van de in 2011 opgestelde visie. Ter onderbouwing van de nieuwe visie, hebben Rabobank en Gemeente Helmond het voorliggende onderzoek laten uitvoeren, een nieuwe 'Kracht van Helmond'.

2.2. Doelstelling

Het doel van deze studie is drieledig:

1. Inzicht bieden in de economische structuur, ontwikkeling en prestaties van Helmond.
2. Evalueren en actualiseren van het in 2011 vastgestelde economisch toekomstperspectief van Helmond ten behoeve van een nieuwe Economische Visie 2016 van de Gemeente Helmond.
3. Organiseren van draagvlak en realiseren van coalities om doelstellingen uit de Economische Visie te realiseren.

Om dit doel te realiseren zijn de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Hoe staat de Helmondse economie er anno 2015 voor en hoe heeft deze zich tussen 2011 en heden ontwikkeld?
2. Wat zijn de sterkten en zwakten van de Helmondse economie, gezien vanuit de thema's 'ondernemingsklimaat', 'arbeidsmarkt', 'bedrijfshuisvesting', 'bereikbaarheid', 'woonklimaat', 'Helmond in de regio' en 'detailhandel'?
3. Wat zijn de verwachtingen, kansen en bedreigingen rondom deze thema's voor het bedrijfsleven in algemene zin en voor speerpuntsectoren in het bijzonder?
4. Wat moet er gedaan worden en wie heeft welke rol in het benutten van kansen en het wegnemen van bedreigingen?

Ten opzichte van de studie uit 2011 is deze actualisering sterker ingestoken op economische onderwerpen. In tegenstelling tot de studie uit 2011 is ditmaal geen enquête gehouden onder het bedrijfsleven. In plaats daarvan is meer aandacht geschonken aan het organiseren van de dialoog met ondernemers en andere organisaties door het afnemen van een reeks interviews en het houden van meer workshops en bijeenkomsten waarin zij ruim waren vertegenwoordigd. Dit is ook gedaan om sneller te komen tot gezamenlijke concrete acties en initiatieven ter versterking van de economie.

Dit onderzoek heeft niet ten doel het gevoerde en vigerende overheidsbeleid te evalueren. Harde cijfers over de waardering van dit beleid zijn niet voorhanden. Evenmin is uit onderzoek bekend hoe 'ondernemersvriendelijk' de Helmondse overheid (volgens ondernemers) is. Wel heeft de nauwe betrokkenheid van ondernemers bij het onderzoeksproces het nodige inzicht opgeleverd in de wijze waarop zij het beleid beoordelen. En aan de visie van ondernemers en andere stakeholders wordt, zoals hiervoor aangegeven, belang gehecht. Al beseffen we dat de in dit onderzoek participerende ondernemers geen volledige afspiegeling van de Helmondse ondernemerspopulatie vormen. Vandaar dat in paragraaf 5.6 een aantal algemene beschouwingen op het economisch beleid zijn uitgewerkt, zoals die vanuit de dialoog met de ondernemers zijn opgetekend.

2.3. Leeswijzer

De belangrijkste bevindingen van de studie en een overzicht van aanbevelingen en acties ter versterking van de economie, zijn samengevat in hoofdstuk 1 'Conclusie en aanbevelingen'. Een analyse van de ontwikkeling van de regionale economie sinds 2011 (onderzoeksvraag 1) is uitgewerkt in hoofdstuk 3. Hoofdstuk 3 omvat een uitgebreide analyse van het ondernemingsklimaat (onderzoeksvraag 2), resulterend in een SWOT. In dit rapport is, ten opzichte van de uitgave uit 2011, extra aandacht geschonken naar de economie van De Peel¹ en de positie van Helmond daarbinnen. Zie daarvoor hoofdstuk 5. Verder heeft de consumentensector in Helmond extra aandacht gekregen in het apart daarvoor uitgewerkte hoofdstuk 6. De resultaten uit hoofdstuk 3 t/m 6 zijn in hoofdstuk 7 samengebracht in een synthese en vervolgens vertaald naar de belangrijkste opgaven, ambities en benodigde acties voor Helmond in de komende jaren.

¹ Het gaat hier om de vijf Brabantse Peelgemeenten, die gezamenlijk het samenwerkingsbied van Peel 6.1 omvatten.

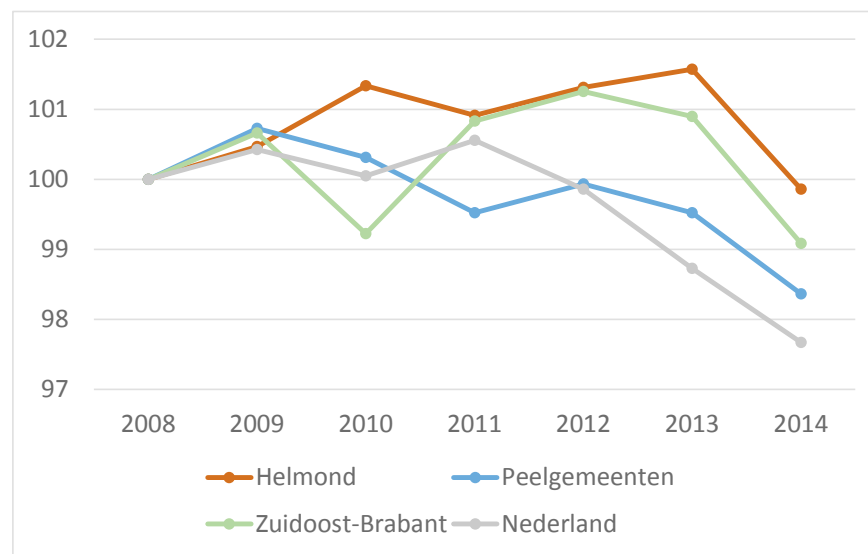
3. Prestaties van de Helmondse economie en de sociale gevolgen

3.1. Ontwikkeling van de economie sinds 2008

De vorige Kracht van Helmond uit 2011 heeft gestalte gekregen in een periode (2010/2011) waarin het economisch tij (voorzichtig) leek te verbeteren. Na enkele jaren economisch zwaar weer, in 2008 en vooral 2009, leek er in 2010 sprake te zijn van enig herstel. Economen hielden wel rekening een grillig economisch herstel van de Nederlandse economie in W-vorm of een langer dal in de U-vorm. Maar men wist niet dat 2012 en 2013 jaren zouden worden waarin de recessie hernieuwd fors zou toeslaan, met een sterk oplopende werkloosheid. De studie uit 2011 laat op punten zien dat vanuit een minder negatief perspectief naar de economie is gekeken. Een economie waarin de werkloosheid nog niet zo sterk was opgelopen en waarin de vastgoedcrisis nog niet in alarmerende leegstandcijfers had geresulteerd.

Het onzekere economische perspectief dat in 2011 werd ervaren, is misschien nog versterkt door wisselende signalen. Bedrijfseconomische indicatoren laten voor Helmond namelijk een overwegend positievere ontwikkeling zien dan sociaaleconomische. In deze paragraaf gaan we eerst op de bedrijfseconomische indicatoren in. Om te beginnen heeft de crisis de Helmondse economie niet harder geraakt dan de regionale en de landelijke. Het omgekeerde lijkt eerder het geval. Dat blijkt uit indicatoren die iets zeggen over de weerbaarheid van het bedrijfsleven. Een daarvan is de werkgelegenheid.

Figuur 3.1 Ontwikkeling werkgelegenheid, 2008-2014 (index: 2008=100)

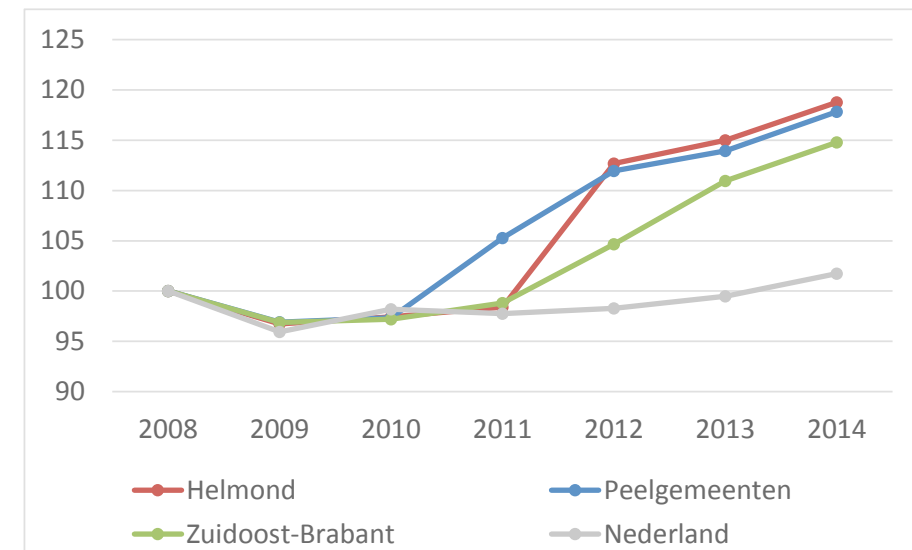

Bron: ABF Research (2015), Vastgoedmonitor.

Sinds het uitbreken van de crisis is de werkgelegenheid in Helmond tot 2013 nog gegroeid.² Pas daarna nam het aantal banen af. Landelijk begon de banenrimp al minimaal een jaar eerder. Hierdoor is de omvang van de werkgelegenheid in Helmond ten opzichte van 2008 vrijwel gelijk gebleven, terwijl die in Nederland met ruim 2% is gekrompen. Vorig jaar telde Helmond 42,5 duizend banen.

Een andere indicator is de groei van de economie, gemeten in ontwikkeling van de bruto toegevoegde waarde. De door Helmondse bedrijven en instellingen gerealiseerde toegevoegde waarde is vanaf 2011 juist toegenomen.³ De groei is hier zelfs sterker geweest dan regionaal en landelijk. Het duidt op een grote weerbaarheid van het bedrijfsleven om, tegen de crisis in, toch meer economische waarde te creëren.

Figuur 3.2 Ontwikkeling bruto toegevoegde waarde, 2008-2014 (index: 2010=100)

Bron: Rabobank (2015), Regionaal Economische Thermometer.

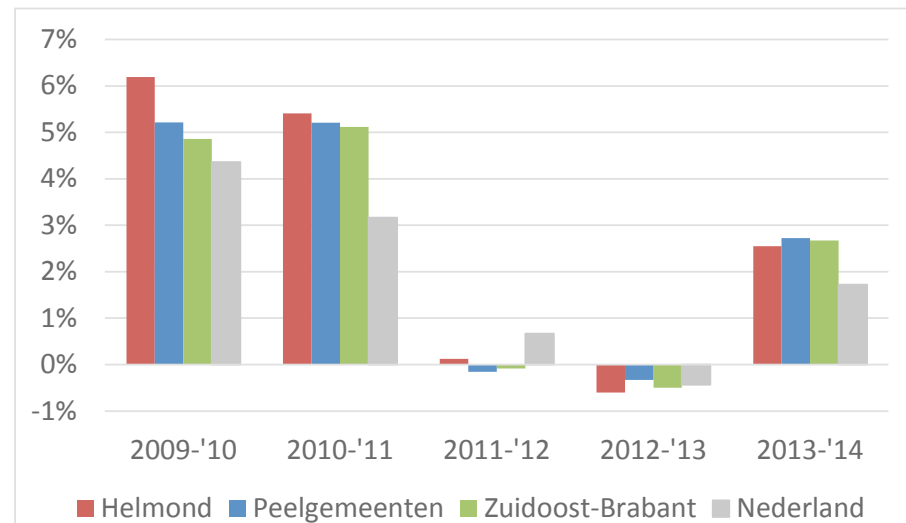
Andere indicaties voor de weerbaarheid van het bedrijfsleven zijn bedrijfseconomische prestaties als omzetontwikkeling, winstontwikkeling (economisch resultaat) en solvabiliteit.⁴ Gedurende de periode 2009-2014 zijn de rentabiliteit en winstgevendheid van het Helmonds bedrijfsleven gunstiger geweest dan die van het Nederlandse bedrijfsleven. Ook is in die periode de omzet sterker gestegen dan landelijk en zelfs sterker dan die in Zuidoost-Brabant. Dat is overigens alleen in de eerste jaren van de crisis het geval geweest. Tot slot is de solvabiliteit van bedrijven en instellingen in Helmond hoger dan die gemiddeld in Nederland. Kortom, het bedrijfsleven in Helmond heeft verhoudingsgewijs beter gepresteerd en staat er financieel beter voor.

² ABF (2015), Vastgoedmonitor.

³ Bron: Rabobank (2015), BER.

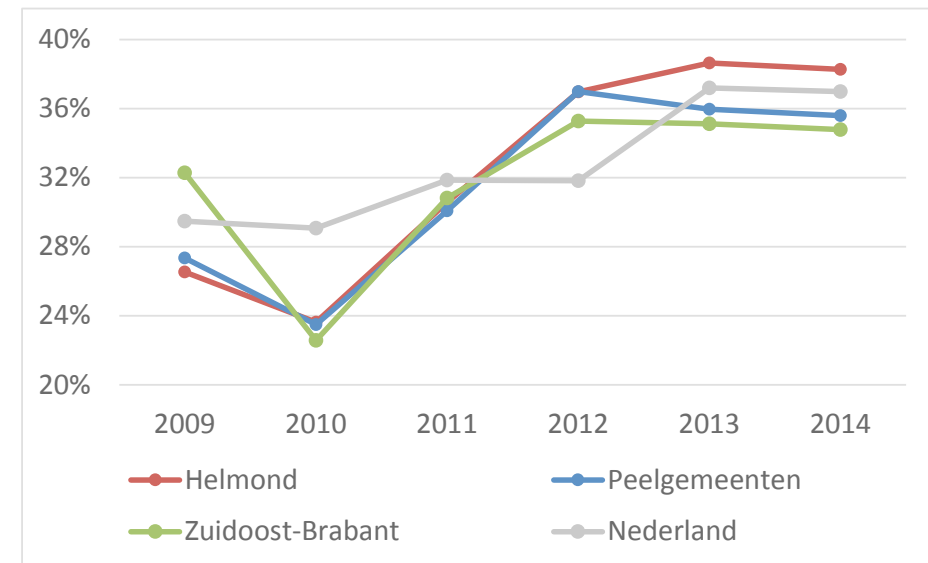
⁴ Bron: Rabobank (2015), BER.

Figuur 3.3a Omzetontwikkeling van het bedrijfsleven in Helmond, de regio en Nederland, 2009-2014
(% ontwikkeling jaar-op-jaar)

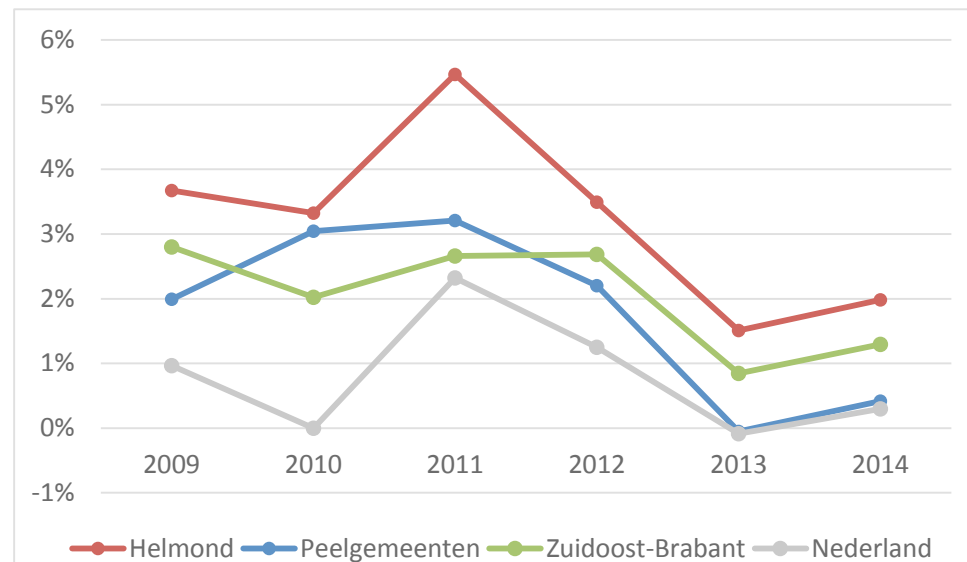
Bron: Rabobank (2015), bewerking Bureon/AnalyZus.

Figuur 3.3c Solvabiliteit van het bedrijfsleven in Helmond, de regio en Nederland, 2009-2014

Bron: Rabobank (2015), bewerking Bureon/AnalyZus.

Figuur 3.3b Economisch resultaat (als % van de omzet) van het bedrijfsleven in Helmond, de regio en Nederland, 2009-2014

Bron: Rabobank (2015), bewerking Bureon/AnalyZus.

3.2. Economische dynamiek

Achter de relatief gunstige bedrijfseconomische cijfers gaat een sterke dynamiek schuil in termen van start en opheffing van bedrijfsvestigingen en groei en krimp van banen. De bedrijfseconomische cijfers hebben namelijk alleen betrekking op nog steeds aanwezige bedrijven. En achter stabiele financiële cijfers kunnen forse mutaties in de werkgelegenheid zitten. De bedrijvendynamiek kenmerkt zich door een licht bovengemiddeld aantal starters en opheffingen. Voor een meer stedelijke gemeente als Helmond is dat vrij normaal. Helmond blinkt echter niet uit in bedrijven die snel groeien. In de periode 2010-2012 was het aandeel zogenoemde 'gazellen' (snelle groeiers) onder middelgrote bedrijven 7%. Het landelijk gemiddelde lag op 9% en het aandeel snelle groeiers in Eindhoven op 10%.⁵

Wat zijn de afgelopen jaren qua werkgelegenheid de groeisectoren geweest en in welke branches zijn de klappen gevallen? Op een aantal punten heeft Helmond de landelijke trend gevolgd. Zo heeft de zorgsector – tot 2014 – nog een sterke groei van de werkgelegenheid gekend.⁶ Ook is het aantal banen in pakketdiensten en webwinkels fors toegenomen. En specifieke kennisdiensten (zoals managementadvies, ontwerp en research) hebben ook meer werkgelegenheid weten te realiseren. De malaise in de bouwsector is aan Helmond niet voorbijgegaan, getuige de banenkrimp aldaar. En in de energiesector, de financiële sector en bij de overheid zijn eveneens enkele honderden banen verdwenen.

⁵ Bron: CBS (2014).

⁶ Bron: I&O Research (2015), Lisa Vestigingenregister.

De in Helmond relatief belangrijke werkgever de industrie, laat een wisselend beeld zien. Enerzijds zijn er groeibranches, zoals de hoogwaardige textielproductie, de machinebouw, de specialistische metaalproductenindustrie en de vliegtuigindustrie. Anderzijds hebben de kunststof-, de meubel- en de elektrotechnische industrie te maken gehad met een banenreductie.

Tabel 3.1 Top 5 branches met de grootste banengroei of -krimp, 2008-2014

Top 5 groeiers	banengroei/-krimp
Paramedische praktijken en overige gezondheidszorg	497
Textielveredeling	338
Vervaardiging van overige machines, apparaten en werktuigen	334
Vervaardiging van overige producten van metaal	254
Vervaardiging van vliegtuigen en onderdelen daarvoor	253
Top 5 krimpers	
Openbaar bestuur	-268
Productie van elektriciteit; transmissie en distributie van	-221
Overige gespecialiseerde groothandel	-219
Installatie van industriële machines en apparatuur	-192
Winkels in overige artikelen	-180

Bron: Gemeente Helmond (2015), Vestigingenregister.

Speerpuntsectoren

Sinds een aantal jaar gaat in Helmond extra aandacht uit naar een tweetal zogenoemde 'speerpuntsectoren': de automotive en de food(tech)sector. De automotive is in 'enge zin', dus puur kijkend naar de vervaardiging van auto's, de carrosseriebouw en vervaardiging van motoren, beperkt in Helmond aanwezig. Dan gaat het om nog geen tweehonderd banen. Veel metaalbedrijven, waaronder het bekende Nedschroef zijn echter toeleveranciers aan de auto-industrie en zijn goed voor nog eens 500 tot 1.000 banen. Bovendien worden andere vervoermiddelindustrieën, zoals Fokker Landing Gear, officieel niet tot de automotive gerekend. Gemeente Helmond telt, volgens de door haar gehanteerde definitie van de automotive sector, 1.800 banen in 2014.⁷ De werkgelegenheid in de Helmondse automotive is – volgens de smalle definitie – sinds 2010 met bijna 100 banen gegroeid. In de deels eraan gelieerde metaalindustrie is de werkgelegenheid de laatste jaren licht gekrompen.

De food(tech)sector is al langer een grotere sector in Helmond. Volgens de officiële sectordefinitie telt Helmond een kleine 2.000 banen in de agrofood sector, inclusief de primaire productie en de groothandel in voedingswaren en –grondstoffen.⁸ De meeste banen zijn te vinden in de vleesverwerkende industrie, bij industriële bakkerijen en in de vervaardiging van kant-en-klaar maaltijden. De werkgelegenheid is sinds 2010 vrijwel stabiel gebleven. De foodtechsector omvat daarnaast ook bedrijven die aan de voedingsindustrie toeleveren, zoals de verpakingsindustrie en leveranciers van machines voor het verwerken en verpakken van voedingsgrondstoffen en -producten. Volgens de officiële statistieken telt deze sector in Helmond

⁷ Gemeente Helmond (2015), Programmabegroting 2016-2019.

⁸ Gemeente Helmond gaat in haar Programmabegroting 2016-2019 uit van 1.850 banen in de food(tech)sector in 2014.

slechts enkele tientallen banen.⁹ De werkgelegenheid in de Helmondse foodtechsector ligt echter feitelijk fors hoger, aangezien een aantal bedrijven officieel niet onder een foodtechbranche staat geregistreerd. Wanneer we de volledige keten in beschouwing nemen, dienen ook logistieke en dienstverlenende bedrijven die voor de foodtechsector werken, in de cijfers te worden meegenomen. Dergelijke ketencijfers zijn echter niet voorhanden.

Kenmerkend voor de totale industrie in Helmond is verder het grote belang van de sociale werkvoorziening (Atlant Groep) voor de werkgelegenheid. Begin 2014 ging het om circa 2.400 banen. De economische dynamiek van de afgelopen jaren heeft niet geresulteerd in wezenlijke veranderingen in de economische structuur van Helmond. De economie van Helmond drijft – gemeten naar werkgelegenheidsaandeel – nog altijd op vier kurken:

- 1. Industrie
- 2. Zorgsector
- 3. Logistiek en groothandel
- 4. Consumentenvoorzieningen: detailhandel, horeca, onderwijs

3.3. Sociaaleconomische gevolgen

Aan het begin van dit hoofdstuk is al aangegeven dat de gevolgen van de economische crisis voor Helmond een gemengd beeld geven. Hiervoor is duidelijk geworden dat het bedrijfsleven zich redelijk door de moeilijke jaren heeft weten heen te slaan. Maar er is ook een andere kant aan het verhaal: dat van de sociale economie, de menseconomie, werk en inkomen. De laatste jaren is het aantal werkzoekenden in Helmond namelijk sterk gegroeid. De vraag is wel of de sociaaleconomische ontwikkeling in Helmond gunstiger of minder gunstig is geweest dan die in Nederland en de omliggende grotere regio Eindhoven. Gemeente Helmond heeft, evenals veel andere grotere gemeenten, de economische crisis de afgelopen jaren gevolgd aan de hand van een (crisis)monitor.¹⁰ Van de belangrijkste daarin opgenomen indicatoren is het beeld als volgt:

- 1. **WW'ers:** in 2009 liep het aantal WW'ers in Helmond fors op om vanaf 2010 tot medio 2011 tijdelijk licht af te nemen. Vanaf medio 2012 liep het aantal WW'ers echter weer sterk op totdat een stabilisatie begin 2014 intrad. De geschetste Helmondse ontwikkeling volgt het regionale en landelijke patroon.
- 2. **Vacatures:** het aantal openstaande vacatures is tot begin 2012 nog gegroeid, waarna tot eind 2013 het aantal is gedaald. Sinds eind 2013 is weer sprake van enige, zij het een zeer lichte, toename van het aantal vacatures. Het herstel van het aantal vacatures blijft in Helmond licht achter bij dat in de regio en Nederland.
- 3. **Schuldhelpverlening:** het aantal aanvragen voor schuldhelpverlening is tussen 2008 en medio 2011 gestegen. In de periode medio 2011-medio 2012 bleef het aantal aanvragen vrij stabiel, om in de tweede helft van 2012 weer fors te groeien. Het aantal is vanaf dat moment tot en met 2014 ongeveer gelijk gebleven (circa 150 aanvragen per kwartaal).
- 4. **Aanbod kantoor- en bedrijfsruimte¹¹:** in 2011 en 2012 lag het aanbod kantoorruimte lager dan in 2010.¹² Vanaf 2012 nam het aanbod toe totdat het in 2014 weer in de buurt kwam van het niveau in 2010.

⁹ Uitgaande van de officiële Brainport-definitie van foodtech, die is gebaseerd op een sbi-branche-indeling, komt de werkgelegenheid in Helmond op slechts 1.200 banen uit. Dat komt doordat de groothandelssector in voedingswaren niet in deze definitie is meegenomen.

¹⁰ Gemeente Helmond (2011-2014), Factsheet Economie.

¹¹ Beschikbare ruimte voor huur of koop.

¹² Volgens cijfers van Funda.

Eenzelfde patroon doet zich voor in het aanbod van bedrijfsruimte. Alleen overtreft het aanbod van bedrijfsruimte in 2014 dat van 2010 aanzienlijk.

5. **Aanbod winkelruimte**¹³: het aanbod aan winkelruimte in het centrum van Helmond (in m² vloeroppervlak) nam in 2010 nog af. Medio 2011 nam het aanbod echter sterk toe, om tot medio 2013 weer te stabiliseren. Sinds 2014 is echter weer sprake van een forse groei van het aanbod, waardoor het aanbod eind 2014 maar liefst tien keer zo groot was als eind 2010.
6. **Woningbouw**: in de periode 2008 - medio 2009 nam het aantal in aanbouw zijnde woningen sterk af. Vanaf eind 2009 tot 2011 herstelde het aantal woningen in aanbouw tijdelijk weer. Sindsdien is sprake van een gestage afname, waarbij in 2014 enige stabilisatie is opgetreden tot rond het niveau van het dieptepunt in 2009.
7. **Verkoopduur woningen**: de verkoopduur van woningen is eind 2012 gestaag toegenomen. Vanaf 2013 lijkt sprake te zijn van enige stabilisatie, alhoewel de verkoopduur van kwartaal tot kwartaal sterk fluctueert. De verkooptijd ligt in Helmond sinds 2012 structureel boven die in de regio Eindhoven.

Uit het voorgaande valt af te leiden dat rond 2011 de sociaaleconomische crisis (nog) niet volledig tot uiting was gekomen, gecombineerd met een zich nog redelijk ontwikkelende bedrijven economie. De echte sociaaleconomische klap moest voor Helmond toen nog komen. De afgelopen jaren zijn daarmee te duiden als een (korte) periode van 'baanloze groei'.

¹³ Beschikbare ruimte voor huur of koop.

4. Ondernemingsklimaat

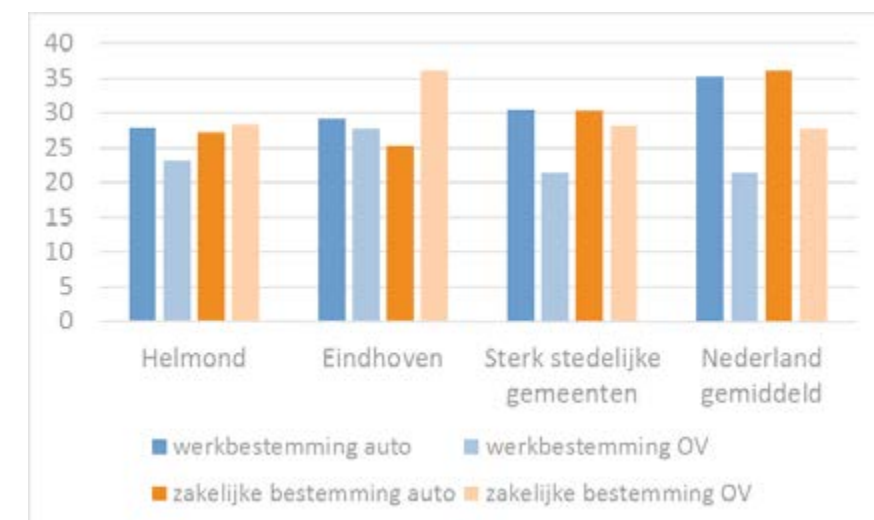
4.1. Bereikbaarheid

In de Kracht van Helmond uit 2011 is de bereikbaarheid van Helmond vrij positief beoordeeld. Toch is het lastig om een algemeen oordeel over 'de' bereikbaarheid van Helmond te geven. De bereikbaarheid kan immers sterk variëren tussen ondernemers en bewoners, tussen lokaal en regionaal verkeer en tussen auto- en OV-gebruikers. Daarom is het van belang de aandacht te richten op de bereikbaarheid van Helmond voor personeel van bedrijven en de bereikbaarheid van het vrachtverkeer voor aan- en afvoer van goederen naar en van Helmondse bedrijven.

Woon-werkverkeer

Inwoners in Helmond doen minder lang over hun woon-werkverplaatsing met de auto dan Nederlanders en inwoners van stedelijke gemeenten er gemiddeld over doen. Met het openbaar vervoer is de reistijd iets langer dan gemiddeld, ondanks de aanwezigheid van maar liefst vier treinstations in Helmond. Een verklaring kan zijn dat het – al dan niet op de stations aansluitende – busvervoer tot relatief langere reistijden leidt. De bereikbaarheid van terreinen per openbare busverbinding is de afgelopen jaren in elk geval verslechterd, op de verbinding met de Automotive Campus na. En een inperking van de dienstregeling van de reguliere busverbindingen langs de bedrijventerreinen vanaf eind 2016 ligt in het verschiet, waardoor de grote Helmondse werklocaties (nog) lastiger per openbaar vervoer bereikbaar zullen zijn.¹⁴

Figuur 4.1 Gemiddelde reistijd om op het werk of een zakelijke bestemming te komen (in de ochtendspits)

Bron: Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2011), SVIR Bereikbaarheidsindicator.

¹⁴ Provincie Noord-Brabant (2015), Concessie Brabant-Zuidoost, ingaande december 2016.

Wel is de afgelopen jaren gestart met meer fietsvoorzieningen vanaf Helmondse stations. Ook is aandacht geschonken aan de fietsbereikbaarheid en –veiligheid van Helmond. Diverse knel- en onveilige punten zijn aangepakt. Dat is ook nodig, omdat Helmond een relatief laag gebruik van fiets en openbaar vervoer kent en de stad op het terrein van duurzame mobiliteit slagen wil maken. In dat kader is de bereikbaarheid van bedrijfslocaties ook een aandachtspunt.

Goederenvervoer

Voor het goederenvervoer van en naar Helmondse (productie- en handels-)bedrijven is de interregionale bereikbaarheid van de stad van essentieel belang. Dat bedrijfsleven is immers sterk gericht op (inter) nationale handel. Die interregionale bereikbaarheid van Helmond vraagt al lange tijd om aandacht. De Rijksplannen voor het realiseren van een Ruit om Eindhoven zijn rond de zomer van 2015 van tafel gegaan. Wel hebben het Ministerie van I&M en de Provincie Noord-Brabant recent een principeakkoord bereikt over de financiering van de verbreding van de A67 en het invoeren van maatregelen die het gebruik van de infrastructuur moeten optimaliseren (smart mobility).¹⁵ Het gaat daarbij om in totaal €205 miljoen aan investeringen in de verbreding van de A67 tussen Eindhoven en Asten en €55 miljoen aan maatregelen voor slimme doorstromingsoplossingen. Realisatie daarvan vergt een tijdspanne van al gauw 5 tot 10 jaar.

De verbreding van de N279 valt buiten de gemaakte afspraken tussen provincie en Rijk. Daarover is allereerst regionale overeenstemming nodig en tot dusver ontbreekt daarvoor voldoende politieke steun.

Verder zijn plannen uit het gemeentelijke vervoersbeleid voor een buitenring (Noord Tangent) en verbindingen vanuit de grote bedrijventerreinen als B.Z.O.B. naar de snelweg, tot op heden evenmin in uitvoering genomen. Hierdoor blijft de aansluiting op het snelwegnet, met name voor het Helmondse bedrijfsleven dat afhankelijk is van transportstromen, een aandachtspunt.

Daar komt bij dat vervoersalternatieven, zoals via het water, beperkt beschikbaar zijn. De voorzieningen voor multimodaal vervoer op het B.Z.O.B.-terrein (containerterminal) zijn de afgelopen jaren verdwenen. De mogelijkheden, of misschien zelfs de noodzaak voor herintroductie, nemen toe indien de Zuid-Willemsvaart geschikt wordt gemaakt voor grotere schepen. Een reductie van het wegvervoer is wel een voorwaarde voor blijvende provinciale steun om grotere schepen toe te laten.¹⁶ Door de realisatie van het Máximakanaal, is Veghel vanaf de Maas met zwaardere schepen bereikbaar geworden. Het verbreden van het Zuid-Willemskanaal verder naar Helmond is nodig om de stad bereikbaar en aantrekkelijk te houden voor de logistieke sector.

Vertegenwoordigers uit de Helmondse logistieke sector hebben in het kader van dit onderzoek aangegeven dat een verdere groei van de Helmondse economie en bedrijvigheid op de bedrijventerreinen tot wezenlijke bereikbaarheidsproblemen voor het vrachtvervoer van en naar de terreinen zal leiden en dat de huidige situatie gevestigde bedrijven in hun groei kan remmen of zelfs kan leiden tot het heroverwegen van hun vestigingsplaats.

¹⁵ Bron: zie o.a. www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/11/06/minister-schultz-start-verbreding-a67.

¹⁶ Bron: www.informatiebinnenvaart.nl

Lokaal vervoer

Door het uitblijven van een buitenring, is en blijft de N270, die door Helmond loopt, een belangrijke verkeersader voor het regionale verkeer. Aandacht voor het verbeteren van de doorstroming over de N270 is er wel, door te streven naar groene golven voor met name het vrachtverkeer. Dit zogenoemde 'Tovergroen' systeem is vijf jaar geleden al in werking getreden. Bovendien is de afgelopen jaren een 2e aansluiting van Brandevoort op de A270 (Nedervoortsedreef/DeVoort) aangelegd. De belasting van de N270 en de barrièrewerking van het spoor kunnen worden verminderd door realisatie van de (binnen)stadsring. Het Cortenbachtracé is inmiddels gedeeltelijk gerealiseerd, maar ingebruikname van de volledige ring laat nog op zich wachten.

4.2. Bedrijfshuisvesting

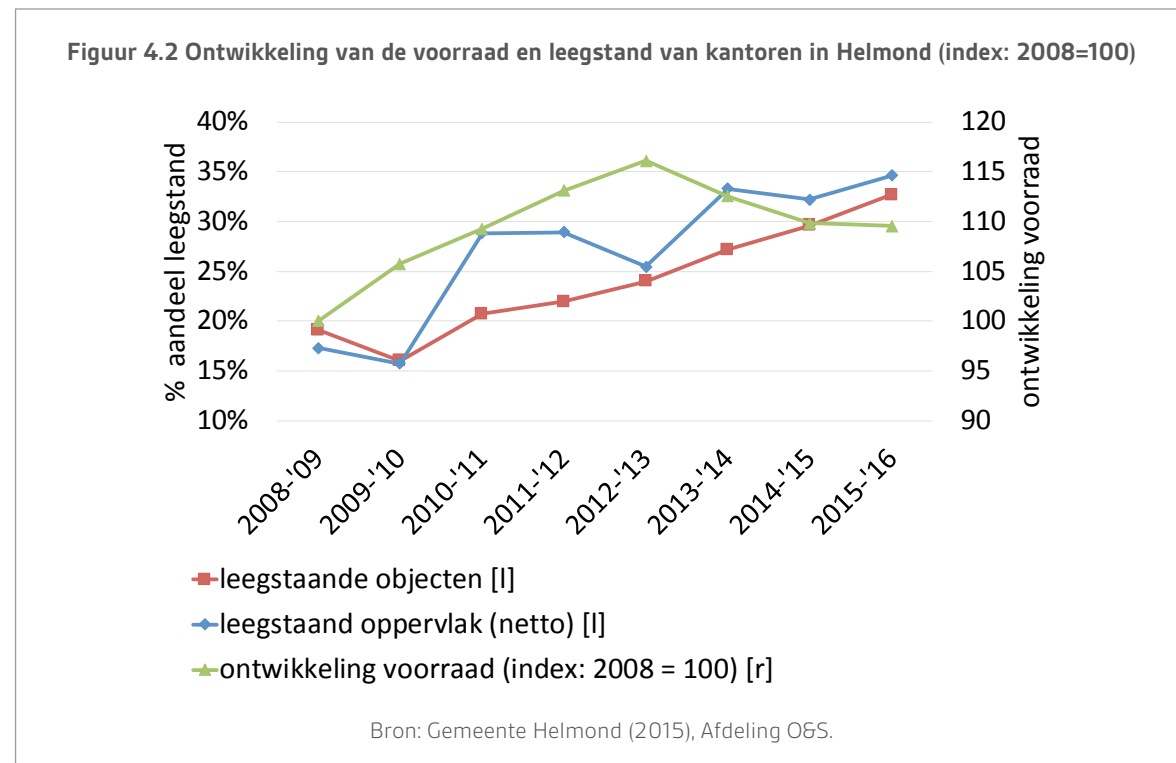
In de vorige editie van de Kracht van Helmond werd de leegstand van commercieel vastgoed nog niet als een urgent vraagstuk aangemerkt. Sterker, er werd nog gesproken over schaarste aan bedrijventerreinen. Inmiddels is de situatie drastisch gewijzigd: Helmond kampt met leegstand op de kantorenmarkt en op de markt voor winkelvastgoed. In deze paragraaf kijken we specifiek naar de situatie op de kantorenmarkt en de markt voor bedrijfsruimte in Helmond. Leegstaand winkelvastgoed komt in hoofdstuk 6 aan de orde vanuit het perspectief van Helmond als consumentenstad.

Kantorenmarkt

Een exact beeld van de Helmondse kantorenleegstand is lastig te krijgen, doordat kantoorruimten tijdelijk of gedeeltelijk in gebruik kunnen zijn en cijfers voor de markt voor kleinschalige kantoorruimte gebrekkig beschikbaar zijn. Volgens gemeentelijke cijfers is het aantal objecten dat als leegstaand kantoor staat aangemerkt, gegroeid van 70 in 2008 tot 131 begin 2015. Gemeten in vloeroppervlak gaat het om een toename van 43 naar 87 duizend m². Dit komt neer op een leegstandspercentage in m² van 35% begin 2015. Deze cijfers zijn niet te vergelijken met die van de markt in andere gemeenten.

Kenmerken van de kantorenleegstand in Helmond, zoals afgeleid uit de gemeentelijke cijfers, zijn:

1. De gemiddelde omvang van leegstaande kantoren neemt toe. Sinds 2011 is de gemiddelde omvang gestegen van 615 naar 660 m².
2. De leegstand is het hoogst in de kantorengeneratie 1991-2000 (44%) en het laagst in de generatie gebouwd in de jaren '60 en '70 (23%).
3. De leegstand is procentueel gezien het hoogst in Stiphout (41%) en relatief laag in Warande, Helmond-Oost en 't Hout (10-14%).
4. De leegstand concentreert zich ruimtelijk vooral in de binnenstad – en dan met name het stationsgebied – en in Stiphout (Groot-Schooten); in beide wijken gaat het om 34% van de totale leegstand.
5. De OZB-waarde van leegstaande kantoren ligt ongeveer €230 per m² lager dan die van in gebruik zijnde kantoren. Daarbij valt op dat de OZB-waarde van leegstaande kantoorobjecten vanaf 2013 niet is gedaald, terwijl die van niet-leegstaande kantoren wel is gedaald.

Cijfers van DTZ Zadelhoff, die wel vergelijking toelaten, hebben betrekking op grotere kantoren en betreffen het 'aanbod' aan kantoren.¹⁷ Het leegstandpercentage – berekend als het aanbod gedeeld door de voorraad – kwam medio 2015 voor Helmond uit op 25%. Ter vergelijking: in Eindhoven bedroeg de leegstand 18% en in Nederland 16%. In de periode januari 2014 en medio 2015 is in Helmond nauwelijks (grootschalige) kantoorruimte opgenomen.

Helmond is geen grote kantorenstad, afgaande op de omvang van het kantorenvastgoed (172 duizend m²) en het aantal kantoorbanen (8.000 banen).¹⁸ Toch moeten de problemen op de markt voor kantorenvastgoed niet worden onderschat. Ook al zijn ze sterk ruimtelijk geconcentreerd en lijken ze op specifieke segmenten betrekking te hebben. Zoals veel andere steden met een vergelijkbare ruimtelijke ligging en omvang, heeft Helmond de afgelopen jaren last gehad van het sanerings- en concentratiebeleid dat grotere kantoorgebruikers voeren. De virtualisering van de dienstverlening bij overheden, semipublieke diensten en financiële instellingen leidt ertoe dat kantoren worden gesloten en men zich uit kleinere steden terugtrekt. Die trend zal naar verwachting de komende jaren doorzetten, wat zijn weerslag zal hebben op de kantorenmarkt.

Bedrijventerreinen

De Helmondse bedrijventerreinen kenmerken zich door een sterke variatie in ouderdom en profiel. Gemiddeld genomen is de benuttingsgraad hoog, wanneer we kijken naar het areaal netto terrein als percentage van het totale bruto areaal.¹⁹ De afgelopen jaren is jaarlijks gemiddeld enkele hectaren terrein uitgegeven. Er is voorlopig voldoende uitgeefbaar terrein beschikbaar (circa 100 hectare, waarvan ongeveer de helft terstond).

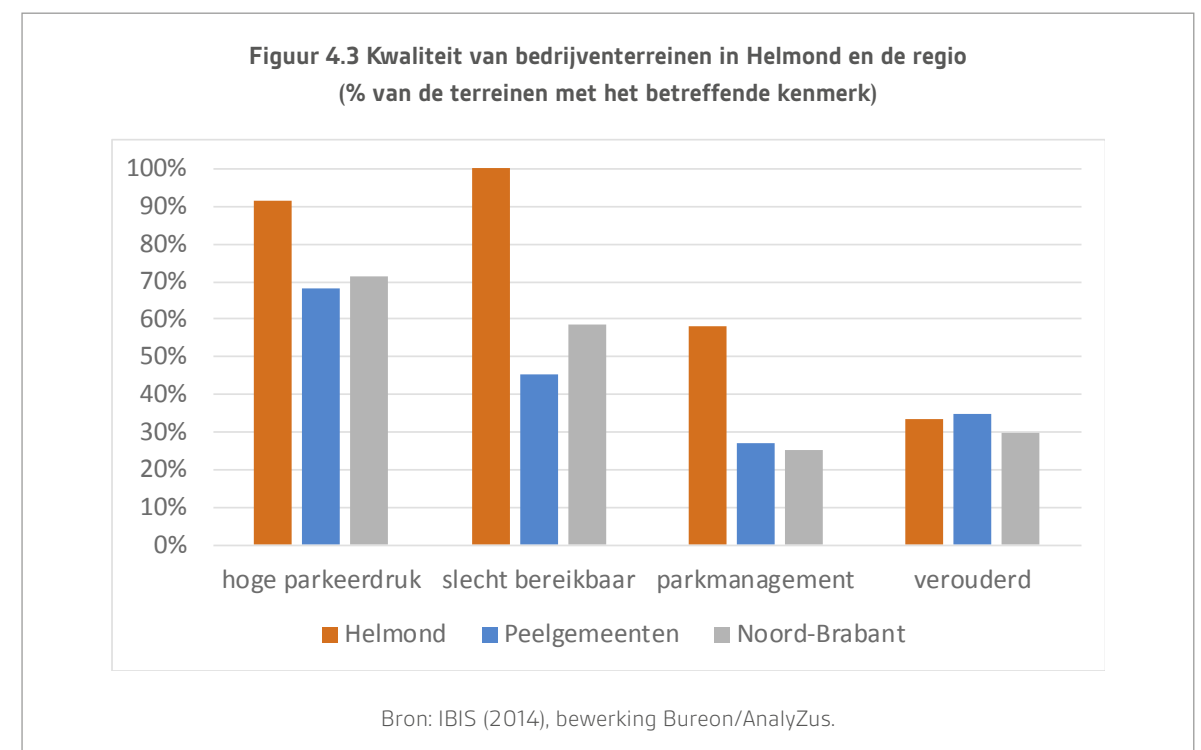
¹⁷ Het aanbod aan kantoren betreft de kantoorruimte in opgeleverde gebouwen die op het moment van inventarisatie niet in gebruik zijn en waarbij de beschikbare ruimte minimaal 500 m² bruto vloeroppervlak bedraagt.

¹⁸ Bron: DTZ Zadelhoff (2015), Nederland compleet - Factsheets Kantoren- en Bedrijfsruimtemarkt 2015.

¹⁹ Bron: IBIS (2015), Werklocaties.

Voor al op B.Z.O.B. is nog areaal beschikbaar. Alleen de mogelijkheden voor vestiging van zeer grote bedrijven (bijvoorbeeld in de grootschalige industrie en logistiek, zoals warehousing) in Helmond zijn momenteel beperkt. En Helmonds grootste bedrijventerrein Hoogeind is reeds intensief en vrijwel volledig benut. Om snel in te kunnen spelen op veranderende behoeften vanuit de markt worden in Helmond werklocaties vraaggericht ontwikkeld. De gemeente wil zo samen met andere overheidspartijen en ondernemers komen tot een nieuwe methodiek voor herstructurering en ontwikkeling van werklocaties.

Indicatoren voor de kwaliteit van de bedrijventerreinen laten een gemengd beeld zien. Positief is de hoge participatie van bedrijven in parkmanagement. Alle Helmondse terreinen hebben parkmanagement en de organisatiegraad van het bedrijfsleven is hoog. De verouderingsproblematiek is redelijk te overzien en concentreert zich op het terrein Hoogeind (herstructurering van Induma Oost en sinds kort West). Negatieve punten hebben betrekking op de bereikbaarheid van de terreinen.

Een bijzondere opgave is de uitgifte van de hoogwaardiger bedrijfslocaties; de Automotive Campus, het Food Tech Park Brainport en het Businesspark Brandevoort. Deze terreinen hebben een meer thematisch, kennisintensief profiel. De Automotive Campus en het Food Tech Park zijn opgezet om tot kennisontwikkeling en clustervorming te komen tussen kennisinstellingen en kennisintensieve bedrijven onderling. Inmiddels zijn de (bijbehorende) onderwijsprogramma's op hoofdzakelijk mbo-niveau voor de speerpuntsectoren gerealiseerd. En de Foodcampus en de Automotive Campus zijn een feit. Zo lijkt het Food & Fresh Lab een succes en ook de Automotive Campus trekt studenten aan.

Speerpunten

Het Food Tech Park Brainport (FTPb) en de Automotive Campus zijn vanuit een verschillende uitgangspositie gestart. Het Food Tech Park is tot stand gekomen als uitvloeisel van een reeds sterk aanwezige

foodtechnologiesector in Helmond en De Peel²⁰. Bedrijvigheid te over, maar een effectief innovatieklimaat waarin grotere bedrijven, kleine starters, onderwijs en kennis aan elkaar gekoppeld worden, ontbrak nog. Het FTPB voorziet daar in toenemende mate in, waarbij het werven en stimuleren van startups een belangrijke opgave is. Daarnaast helpt het FTPB MKB-bedrijven aan kennis, netwerken en/of kapitaal om te innoveren. Vanuit het foodcluster in Helmond wordt samengewerkt met andere foodclusters zoals via de aansluiting bij het topsectorenbeleid en de samenwerking met het onderwijs (mbo en universiteiten). Hierdoor is sprake van een ‘ecosysteem’ waarin het Helmondse foodcluster een steeds belangrijkere rol inneemt. De fysieke locatie van het FTPB (‘de stenen’) speelt hierbij een beduidend minder grote rol dan bijvoorbeeld bij de Automotive Campus. Momenteel wordt er een beleidsplan ontwikkeld voor de doorontwikkeling van het Helmondse foodcluster.

Food Tech Park: ruimtelijke bundeling van onderwijs, innovatie en bedrijfsleven

De Groene Campus, dat deel uitmaakt van het Food Tech Park, is de plek waar onderwijs en bedrijfsleven bij elkaar komen. Het Food & Fresh Lab zorgt voor het leren in de praktijk en legt de koppeling tussen produceren en innoveren. Bedrijven in de foodsector kunnen er leren van de wisselende opstelling van – innovatieve - productielijnen. Daarnaast zijn op de Groene Campus de Helicon mbo-opleidingen Voeding & Consument en Voeding & Technologie te volgen in BBL en BOL-variant te volgen.

De Automotive Campus is een ander verhaal. Helmond kent weinig auto-industrie en de aanwezige industrie kent een versnipperde structuur. Van een regionaal ‘ecosysteem’ in de automotive sector is dus vooralsnog geen sprake. Doel van de Automotive Campus is om die structuur op het gebied van kennis en innovatie te versterken, om de automotive sector toekomstbestendig te maken. De campus wordt echter niet gedragen door sterke industriële spelers. Tot op heden is het aantal vestigers beperkt tot kleinere kennisintensieve partijen en onderwijsinstellingen. Deze partijen gebruiken Helmond deels als proeftuin (zie boxtekst), maar houden zich voor het grootste deel met thema’s bezig die buiten de context van Helmond vallen. Daarbij komt dat een eenduidige regie over de ontwikkeling van de campus ontbreekt. ‘Wie’ de Automotive Campus nu eigenlijk is, is niet duidelijk. AutomotiveNL is er in de eerste plaats voor de (landelijke en regionale) sector, verzorgt de contacten met de sector, verbindt de sector met het onderwijs en tracht bedrijven bij de campus te betrekken.

De gemeente heeft als doel om zowel Helmond verder te ontwikkelen als automotive stad als om de campus een succesvol vestigingsgebied te laten worden. De vastgoedeigenaren hebben eveneens een eigen agenda, gericht op een zo gunstig mogelijke vastgoedontwikkeling van het terrein. De geschetste mix van partijen en belangen maakt het lastig de campus met voldoende slagkracht te ontwikkelen. En dat terwijl het al een opgave is om een vraaggerichte ontwikkeling, vanuit een eenduidige behoefte in de sector tot stand te brengen.

²⁰ Het betreft in deze studie de vijf Brabantse Peelgemeenten Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren.

Slimme kruispunten

Helmond realiseert de meest innovatieve kruispunten van Europa. Het eerste slimme kruispunt was in 2013 gepland op de Europaweg, ter hoogte van de AutomotiveCampusNL. Hier zijn bedrijven en opleidingen bezig met de ontwikkeling van producten voor de automobielsector. Met de nieuwe aansluiting is de campus vanuit Helmond en Eindhoven beter bereikbaar. Het kruispunt fungeert als het ware als de receptie voor het werk- en leerterrein. In 2014 is ‘Imflow’ geïntroduceerd. Een nieuwe innovatie, die is toegepast op alle cruciale kruispunten in Helmond (Europaweg/Deurneseweg, Engelseweg, Kanaaldijk, Wethouder van Wellaan). De software verbindt als het ware de verkeersregelaars van alle afzonderlijke kruispunten met elkaar. Als het op een kruispunt heel druk is, krijgen de verkeerslichten twee kruispunten verderop een seintje dat er een grote stroom auto’s aankomt. Het is gaat om de modernste software, als vervanging voor de inmiddels sterk verouderde programmatuur.

Een recent initiatief is In het project Compass4D, waarin 32 overheden en technologiebedrijven samenwerken. In het kader van het project zijn verschillende verkeerslichten langs de Europaweg en Kasteel Traverse in Helmond uitgerust met technologie. Die seint via een antenne informatie door naar voertuigen met een speciaal kastje. Op een scherm kunnen de chauffeurs vervolgens zien hoe lang een verkeerslicht dat zij naderen nog op groen blijft staan of wanneer het op rood springt. Op basis van die informatie kunnen chauffeurs hun snelheid aanpassen. Ze creëren als het ware hun eigen groene golf. Daarmee wordt een besparing op benzineverbruik en CO2-uitstoot bereikt van circa 15%.

Bron: Eindhovens Dagblad (15 december 2014); www.helmond.nieuws.nl (4 april 2014).

De Automotive Campus en het FTPB hebben in elk geval een belangrijk punt gemeenschappelijk: het beleid moet tot meer dynamiek leiden dan tot dusver het geval is. Meer innovaties, meer bedrijfsinvesteringen, meer startups. Hoezeer dat aan de betreffende locatie gebonden dient te zijn, is een vraag die in hoofdstuk 6 aan de orde komt.

4.3. Arbeidsmarkt

Werkloosheid

In het vorige hoofdstuk is naar voren gekomen dat de economische crisis pas in de loop van 2012 grote effecten begon te krijgen op de werkloosheid. Het werkloosheidspercentage in Helmond lag al voor de crisis en nog steeds hoger dan landelijk.²¹ In 2014 bedroeg de werkloosheid in Helmond 9% van de beroepsbevolking, tegenover 7,4% landelijk. Tijdens de crisis heeft de stad de landelijke werkloosheidstrend gevolgd. De meeste werkzoekenden zijn afhankelijk van werk in het lagere beroepensegment op de arbeidsmarkt. In absolute zin is de groep die op middelbaar niveau werkt ook groot, maar het werkloosheidspercentage is onder die categorie lager dan onder de laagopgeleiden.²² Dat komt doordat in Helmond traditioneel de groep met een middelbare opleiding en die overwegend op middelbaar niveau werk vindt, sterk is vertegenwoordigd. Kortom, in een stad met een grote groep middelbaar opgeleiden als Helmond wordt het werklozenbestand ook grotendeels door middelbaar opgeleiden gedomineerd.

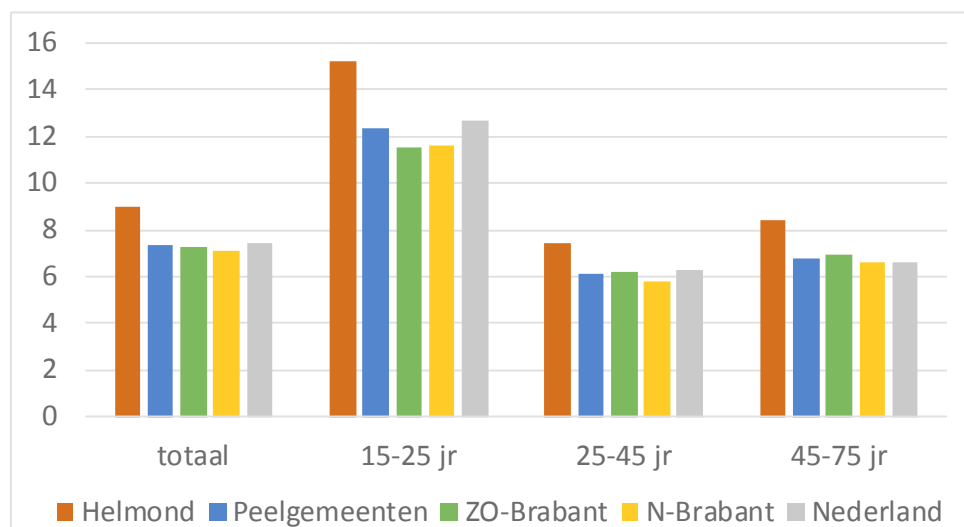
²¹ Bron: CBS (2015), Statline.

²² Bron: UWV (2015), www.werk.nl.

Zoals op veel andere plaatsen in ons land is de jeugdwerkloosheid procentueel gezien het hoogst. Bedrijven trachten immers de beoogde krimp van het personeelsbestand zoveel mogelijk te laten plaatsvinden via natuurlijk verloop. Wat in de praktijk voor een groot deel neerkomt op de uitstroom van ouderen. Voor instroom van jongeren is weinig ruimte. Een positief bijverschijnsel van het magere arbeidsmarktperspectief voor jongeren, is dat ze langer doorleren. Dat uit zich onder andere in een hoger percentage jongeren dat een startkwalificatie behaalt. Het aandeel Helmondse studenten van 22 jaar met een startkwalificatie, is tussen 2008 en 2014 toegenomen van 65% naar bijna 71%.²³

De zorg is dat het groeiende aantal gekwalificeerde starters op de arbeidsmarkt niet aan passend werk komt en geen relevante werkervaring opdoen. Zeker nu bedrijven minder leerwerktrajecten honoreren, laat staat vast betaald werk aanbieden. Studenten dienen een hoger mbo-niveau (3 tot 4) te halen om serieus kans te maken op de arbeidsmarkt.

Figuur 4.4 Werkloosheid (%) naar leeftijdscategorie, 2014

Bron: CBS (2014).

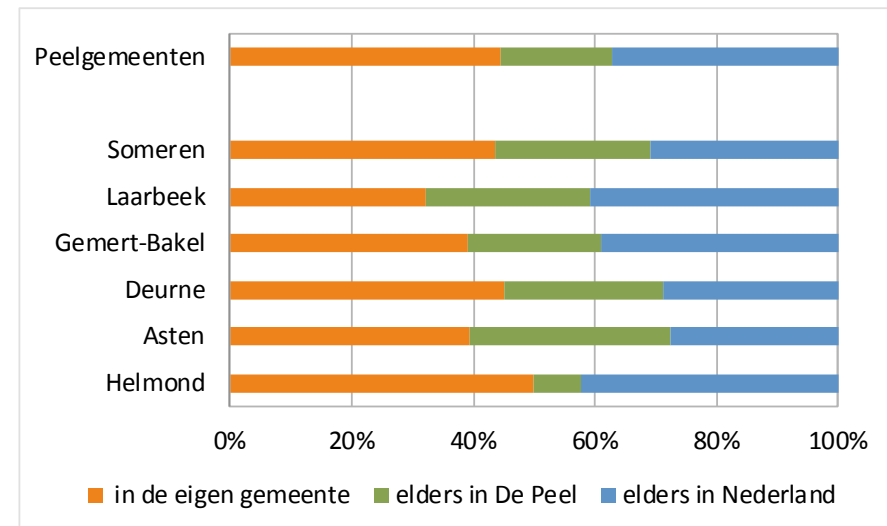
Regionale arbeidsmarkt

Tot dusver beschouwen we de arbeidsmarkt van Helmond op het schaalniveau van de gemeente. De feitelijke arbeidsmarkt functioneert echter op regionaal niveau. In eerste instantie op het niveau van De Peel. In de meeste Peel-gemeenten vindt 60 tot 70% werk binnen de eigen gemeente of elders in De Peel. Het overgrote deel van de middelbaar geschoolde beroepsbevolking in Helmond vindt werk in de stad zelf of in een andere Peelgemeente en omgekeerd. In tweede instantie werkt de arbeidsmarkt op het niveau van Zuidoost-Brabant. Een deel van de middelbaar en vooral de hoger geschoolde Helmonders vindt werk in Eindhoven en omgeving. Pendelstromen hebben dan ook een sterk regionaal karakter. En in dit gebied kunnen (geschoolde) mensen op redelijke afstand voldoende passend werk vinden. Bovendien heeft Helmond zelf zoveel werkgelegenheid dat de binding aan de lokale arbeidsmarkt met bijna 50% redelijk hoog is en het pendelsaldo met andere gemeenten licht negatief.²⁴

²³ Bron: Gemeente Helmond (2015), Afdeling O&S.

²⁴ CBS (2011), Pendelmatrix.

Figuur 4.5 Werkbestemming van de werkzame beroepsbevolking per woongemeente, 2011

Bron: CBS (2011).

Hoger opgeleiden

Een mogelijke reden voor de ondervertegenwoordiging van hoger opgeleiden in Helmond is het ontbreken van hoger onderwijs in deze stad. Voor hbo of universiteit zijn jongeren uit Helmond aangewezen op Eindhoven, Den Bosch, Tilburg, Nijmegen of nog verder. Of Helmondse jongeren die hoger onderwijs gaan volgen de stad ook daadwerkelijk verlaten, is niet bekend. Er bestaat een gerede kans dat de meeste van hen – zeker wanneer ze in Eindhoven studeren – gewoon thuis blijven wonen. Landelijk gezien wonen de meeste hbo-studenten immers thuis.

Middelgrote Helmondse bedrijven die afhankelijk zijn van hoger opgeleiden, hebben over het algemeen in elk geval weinig problemen goede mensen aan te trekken, zo bleek tijdens de met ondernemers gehouden werksessies. De spoeling in Helmond zelf en de rest van De Peel is vrij dun, maar de regio Eindhoven, aangevuld met Den Bosch en Noord-Limburg, biedt een tamelijk grote vijver waaruit kan worden gevist. Tijdens de werksessies en interviews gaven ondernemers wel aan dat hoger opgeleiden van buiten Helmond niet snel in deze gemeente komen wonen. Dat werd echter niet als struikelblok gezien voor de werving voor en het binden aan Helmondse bedrijven. Het vinden en vasthouden van talent hangt vooral af van het imago van Helmond als werkstad (lees: carrièrestad) en van het feitelijke beroeps- en carrièreperspectief dat Helmondse werkgevers bieden, aldus ondernemers.

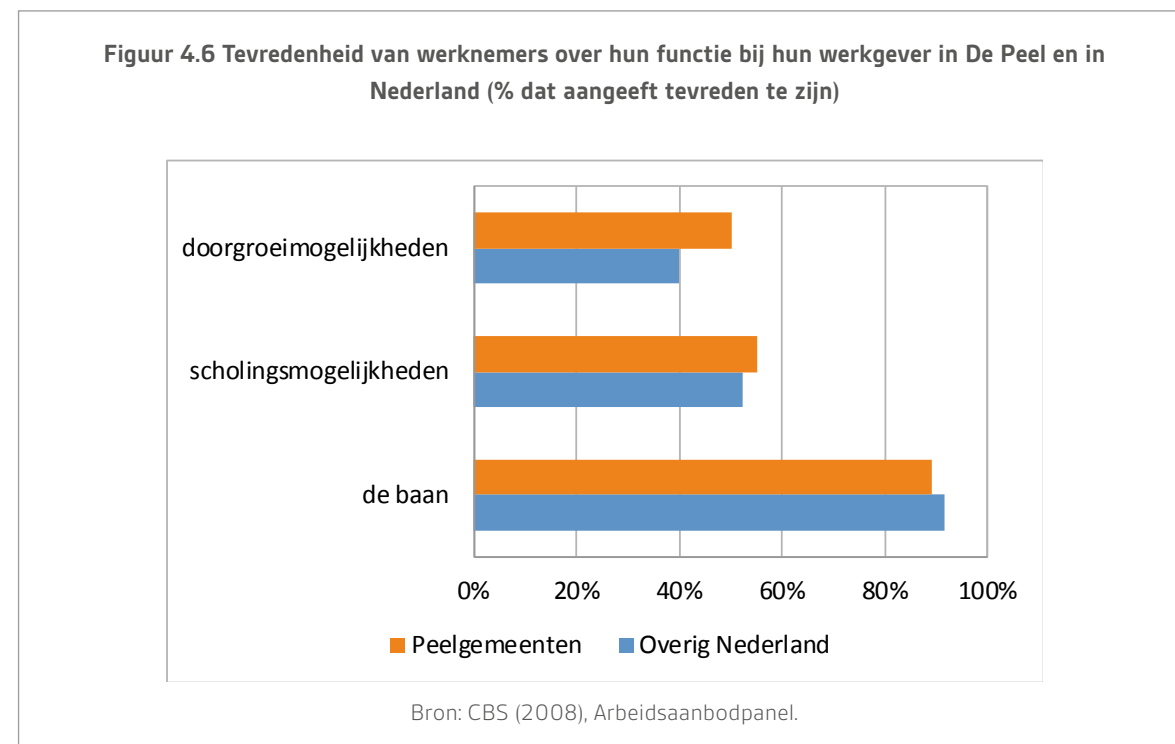
Zelfs indien het ontbreken van hoger onderwijs inderdaad een zodanige 'brain drain' van jongeren uit Helmond tot gevolg zou hebben, dat het Helmondse bedrijfsleven aan te weinig hoger opgeleiden kan komen, is het nog de vraag of het realiseren van meer hoger onderwijsaanbod in Helmond een haalbare kaart is. Kleinere steden met een beperkte hoger onderwijs traditie slagen er doorgaans – in samenwerking met een bestaande elders gevestigde instelling – alleen in om specifieke opleidingen binnen te halen, die relevant zijn voor de regionale arbeidsmarkt.²⁵ De suggestie om meer hoger onderwijs naar Helmond toe te trekken, is tijdens de bijeenkomsten met de ondernemers niet sterk naar voren gekomen.

²⁵ Zie o.a. de focus van Venlo op hbo-opleidingen groen (HAS) en logistiek (Fontys).

Hbo-geschoolden in de zorg en techniek, die werkzaam zijn in de Peel-regio schatten hun carrière-perspectieven hoger in dan hun collega's in andere delen van het land.²⁶ Voor hbo'ers met een sociaal-culturele, economische én ook die met een technische opleiding zijn de arbeidsmarktperspectieven voor de komende jaren in De Peel feitelijk gezien slecht.

Personeelsbeleid en samenwerking

Werksfeer en personeelsbeleid zijn van cruciaal belang om personeel voldoende perspectief te bieden. Zogenoemde 'sociale innovatie' bevordert niet alleen de productiviteit van mensen, maar ook de verbondenheid met het bedrijf en de aantrekkelijkheid van het bedrijf voor nieuwkomers. Uit cijfers (weliswaar uit 2008) blijkt dat het bedrijfsleven in De Peel het op het gebied van personeelsbeleid niet slecht doet. Vergelijken met werkgevers landelijk is het personeel van werkgevers in De Peel beter te spreken over hun manager, de vrijheid die men in het werk krijgt, de werksfeer en de ontwikkelmogelijkheden. Alleen over de baan zelf is men niet tevredener, met als mogelijke verklaring dat in de 'maakeconomie' binnen De Peel een relatief groter deel van de banen wat eentoniger productiewerk betreft.

De mismatch op de regionale arbeidsmarkt heeft vooral betrekking op de onderkant van die markt en op een oververtegenwoordiging van studenten in minder courante opleidingen, zoals in de sociaal-culturele hoek.²⁷ Helmond kent (nog altijd) een forse groep lager opgeleiden, dat wil zeggen mensen zonder startkwalificatie, of met een lagere of mbo-niveau 1 tot 2 opleiding. Zoals eerder aangegeven maakt de economische crisis het er niet eenvoudiger op het opleidingsniveau van deze mensen te verhogen of deze mensen voldoende skills bij te brengen voor vakberoepen en ambachten.

Samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs, onder andere in campusconcepten, moet ertoe leiden dat

²⁶ Bron: E,til et al. (2015), Arbeidsmarktmonitor Noord-Brabant 2014 - Factsheetrapportage Helmond-De Peel.

²⁷ E,til et al. (2015), Arbeidsmarktmonitor Noord-Brabant 2014.

mensen met de door de werkgevers gewenste competenties en vaardigheden de regionale arbeidsmarkt opgaan. Dat is een lastige opgave. Voor onderwijsinstellingen is het zaak voldoende bij te blijven met de snelle ontwikkelingen die in de beroepenvelden plaatsvinden. Bovendien moeten zij een afweging maken tussen algemenere vaardigheden en branche-specifieke competenties; ze kunnen studenten tijdens de opleiding eenvoudigweg niet alles bijbrengen en niet alles even aantrekkelijk overbrengen. Vanuit werkgeverszijde is de vraagdefinitie (vraagarticulatie) een aandachtspunt. Wat afgestudeerden precies moeten kunnen, verschilt van bedrijf tot bedrijf en het geven van een eenduidige omschrijving vanuit 'het' bedrijfsleven richting onderwijsinstellingen is geen sinecure. Bovendien vergt een voldoende actueel en praktijkgericht onderwijs structureel nauwe betrokkenheid van het bedrijfsleven. In de vorm van een constante dialoog met de onderwijsinstellingen, het geven van gastcolleges, het bieden van continu voldoende stages en leerwerktrajecten, enzovoorts.

Bouw Infra Mensen & Vakmasters Personeelsdiensten

Bouw Infra mensen Mierlo is een samenwerkingsverband van regionale bedrijven in de bouw- en infratechniek. Het verband is uitgegroeid tot een gedegen opleidingscentrum een groot netwerk en breed dienstenpakket. Denk hierbij aan de werving en selectie van leerlingen en het opleiden van deze leerlingen in combinatie met een intensieve begeleiding. De opleidingen zijn sterk gericht op de praktijk en leerlingen krijgen een werkgarantie voor de duur van de opleiding (veelal 2 jaar). Daarnaast zijn er cursussen voor werknemers die reeds in de bouw en infratechniek werkzaam zijn. Het samenwerkingsverband biedt nascholing aan door middel van (praktijkgerichte) trainingen.

Het verband werkt nauw samen met Vakmasters Personeelsdiensten en is op hetzelfde terrein gevestigd. Vakmasters Mierlo is een leverancier van flexpersoneel in de bouw. Het doel is om jonge vaklieden voor de bouw en de infra te behouden. Het is een zelfstandige uitzendorganisatie zonder winstoogmerk. De samenwerking met Bouw Inframensen Mierlo betekent dat Vakmasters een inhouse-constructie heeft waarmee de instroom is gegarandeerd en waarbij afstemming kan plaatsvinden op het gebied van opleiden en ontwikkeling. Zo kan, ondanks de crisis in de bouw, veel bouw talent voor de regio behouden blijven.

Het bedrijfsleven kan een structurelere bijdrage aan het onderwijs leveren en Helmond steviger profileren als werkstad richting schaars talent in beroepsgroepen met krapte door krachten te bundelen. Het midden- en kleinbedrijf heeft daar wel belang bij, maar samenwerking op arbeidsmarktgebied is lastig te organiseren. Voor een deel gebeurt dit via het Werkgeversplein Helmond. Maar ook branche-specifieke initiatieven als Bouw Infra Mensen Mierlo laat zien dat gerichte, structurele samenwerking van het MKB op arbeidsmarktgebied mogelijk is.

Zojuist is opgemerkt dat het Helmondse bedrijfsleven geen grote problemen lijkt te hebben om hoger opgeleiden aan te trekken. Vanuit de MRE-regio is Helmond goed aan te reizen, waardoor het niet direct nodig is om hoger opgeleiden te verleiden in Helmond te komen wonen. Wel kwam uit de sessies met ondernemers naar voren dat het voor bedrijven lastig is om talent lang vast te houden. Dit heeft te maken met een gebrek aan carrièreperspectief dat het bedrijfsleven hoger opgeleiden biedt (lijkt te bieden). Daarvoor is het aanbod aan hogere functies te smal. Het is maar de vraag of hoger opgeleiden langer in Helmond zouden blijven werken, wanneer ze er ook zouden wonen. En het binden van hoger opgeleiden aan de Helmondse woningmarkt is geen sinecure, zoals ook in hoofdstuk 6 zal blijken.

4.4. Waardering van het economisch beleid

In de inleiding van het onderzoek is aangegeven dat de mening en visie van ondernemers er in deze studie toe doet. Niet alle economische thema's zijn in voldoende mate met bestaand onderzoek en harde cijfers te doorgronden. Vandaar dat ook de visie en ervaring van ondernemers in de economische sterktezwakke analyse van Helmond worden meegenomen. Daarbij richt de aandacht zich overwegend op het ondernemingsklimaat en het economisch beleid. Enkele beschouwingen op de visie en waarderingen van het bij het onderzoek betrokken bedrijfsleven zijn in deze paragraaf uitgewerkt. We beperken ons tot enkele algemene aandachtspunten, die herhaaldelijk door (diverse) ondernemers zijn opgemerkt.

Continuïteit economisch beleid

In de Kracht van Helmond uit 2011 is de Helmondse overheid vrij positief beoordeeld op haar ondernemersgerichtheid. Harde gegevens over de waardering van het beleid en het vestigingsklimaat van recente datum, zijn niet beschikbaar.²⁸ Uit de dialoog die tijdens dit onderzoek met ondernemers is gevoerd kwam naar voren dat ondernemers deze beleidskoers graag gecontinueerd zien en dat ze – gezien de recente politieke ontwikkelingen – niet zeker weten of dat het geval zal zijn. Zij zouden graag zien dat Helmond een stevige economische agenda voert die zich goed verhoudt tot andere beleidsdomeinen. Oftewel, Helmond evenzeer versterken als werkgemeente dan een woongemeente laten zijn.

Slagkracht overheid: meer regionale samenwerking

Betrokken ondernemers gaven aan dat voor een effectief economisch beleid nauwere regionale samenwerking gewenst is. In eerste instantie gaat het daarbij om samenwerking op Peel-niveau, in tweede instantie in Brainport-verband. De discussie over de Ruit, inclusief de verbreding van de N279 en het bedrijventerreinenbeleid zijn volgens ondernemers voorbeelden van thema's die om een regionale agenda vragen. Om samenwerking, zoals dat reeds gebeurt rond de WMO en in toenemende mate het geval is op het terrein van onderwijs en arbeidsmarkt. Niet voor niets heeft de BZW-afdeling Peel recent een initiatief opgestart om tot een economische visie op De Peel te komen. Verklaring: ondernemers denken in het algemeen niet binnen gemeentelijke kaders, maar in (regionale en internationale) relaties.

Verder is in paragraaf 5.5 al opgemerkt dat het bestuurlijke concept van Brainport ver af staat van de beleving van een (groot) deel van de Helmondse ondernemers. Er heerst twijfel over de betekenis van Brainport voor Helmond, de ontwikkelingen rond de Helmondse speerpuntsectoren uitgezonderd. Daarmee is overigens niet gezegd dat het overheidsbeleid de oorzaak is. Brainport lijkt alleen niet sterk onder ondernemers te leven.

Speerpuntenbeleid

Tijdens de interviews en discussiebijeenkomsten zijn de speerpunten foodtech en automotive regelmatig aan bod gekomen. Ondernemers steunen dit speerpuntenbeleid in algemene zin wel. Zij zetten wel vraagtekens bij onderdelen van de gevoerde strategie en zien het vergroten van de impact van de speerpuntsectoren op de Helmondse economie als een belangrijke opgave. Dat laatste ook omwille van de toekomstige legitimiteit van en steun voor het beleid.

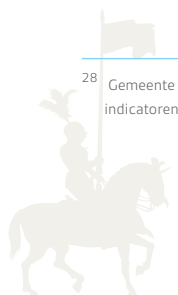
²⁸ Gemeente Helmond wijst in haar Programmabegroting 2016-2019 op onder andere de landelijke KING-meting naar het lokale ondernemingsklimaat als een van de 'tactische indicatoren' waaraan een van de streefdoelen van het economisch beleid is gekoppeld. Feitelijke resultaten van deze KING-meting zijn voor Helmond echter niet voorhanden.

Imago en promotie

Tijdens de interviews en bijeenkomsten gaven ondernemers aan dat het slechte imago van Helmond ten goede aan het veranderen is. Volgens ondernemers speelt het imago Helmond (en henzelf) minder parten waar het gaat om het werven van publiek en personeel. Tegelijkertijd wordt het Helmondse promotie- en acquisitiebeleid als een aandachtspunt aangemerkt. De gemeente zou te weinig werk maken van de acquisitie van bedrijven. In het verleden zou Veghel mede daarom Helmond al hebben afgetroefd als regionale vestigingsplaats voor meerdere industriële en logistieke bedrijven. En ook nu is het acquisitiebeleid niet (pro)actief genoeg en is het selectiebeleid dusdanig streng, dat daardoor potentiële vestigers zouden afhaken.

Overige punten

Andere vraagstukken die ondernemers bezighouden, zijn het centrum van Helmond (leegstand en aantrekkelijkheid), de bereikbaarheid van Helmond en de arbeidsmarkt (beschikbaarheid goed personeel en de rol van het onderwijs daarbij).

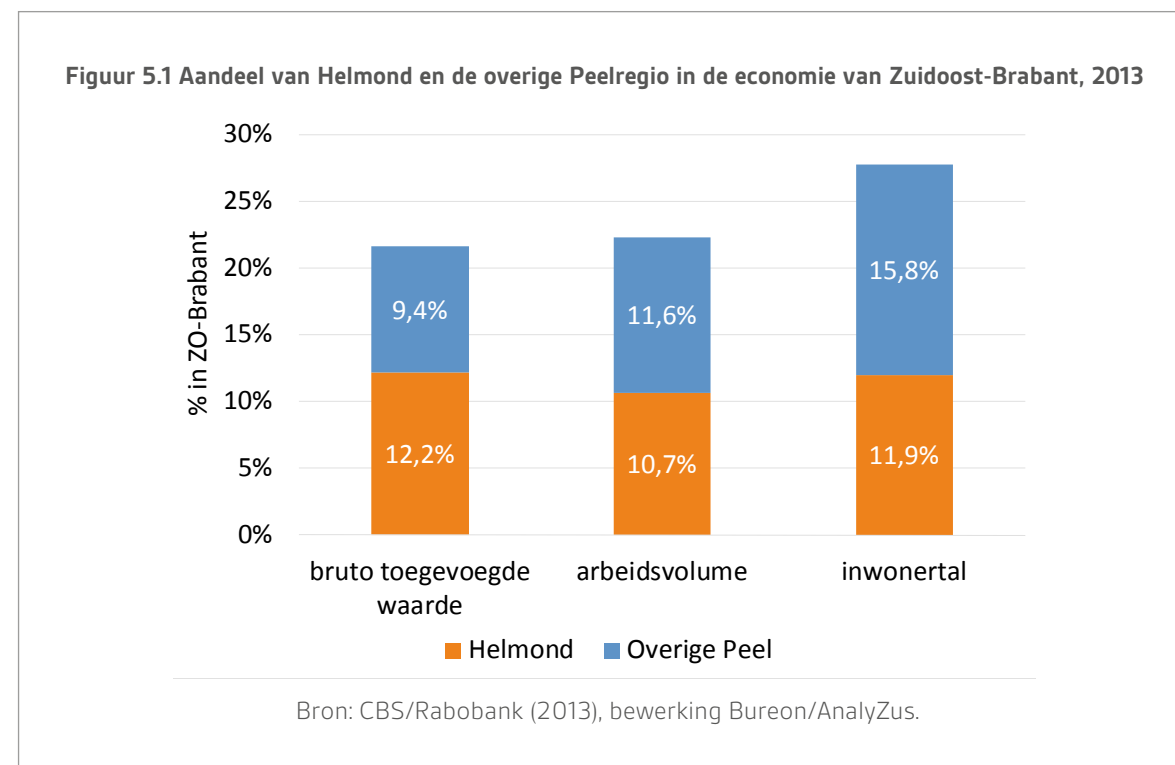

5. Helmond in de regio

5.1. Belang van Helmond in De Peel

Helmond maakt deel uit van het regionale samenwerkingsverband De Peel, dat bestaat uit de gemeenten Asten, Deurne, Gemert-Bakel, Helmond, Laarbeek en Someren. Dit samenwerkingsverband is de afgelopen jaren van groter belang geworden om sociaaleconomische zaken te realiseren. Een visie op de toekomstige economische ontwikkeling van Helmond vraagt dan ook inzicht in het functioneren van Helmond binnen deze regio en het belang van De Peel voor Helmond.

De Peel is goed voor ruim een vijfde van de economische productiewaarde die de regio Zuidoost-Brabant (de administratieve afbakening van de Brainport regio) jaarlijks realiseert.²⁹ De economie van De Peel is eveneens goed voor een vijfde van de werkgelegenheid in MRE en 28% van de bevolking van Zuidoost-Brabant (ZOB) is in deze regio woonachtig. Hieruit valt af te leiden dat het bedrijfsleven in De Peel minder productief is dan dat in ZOB als geheel, maar dat De Peel niettemin een substantieel aandeel in de economie van Zuidoost-Brabant heeft.

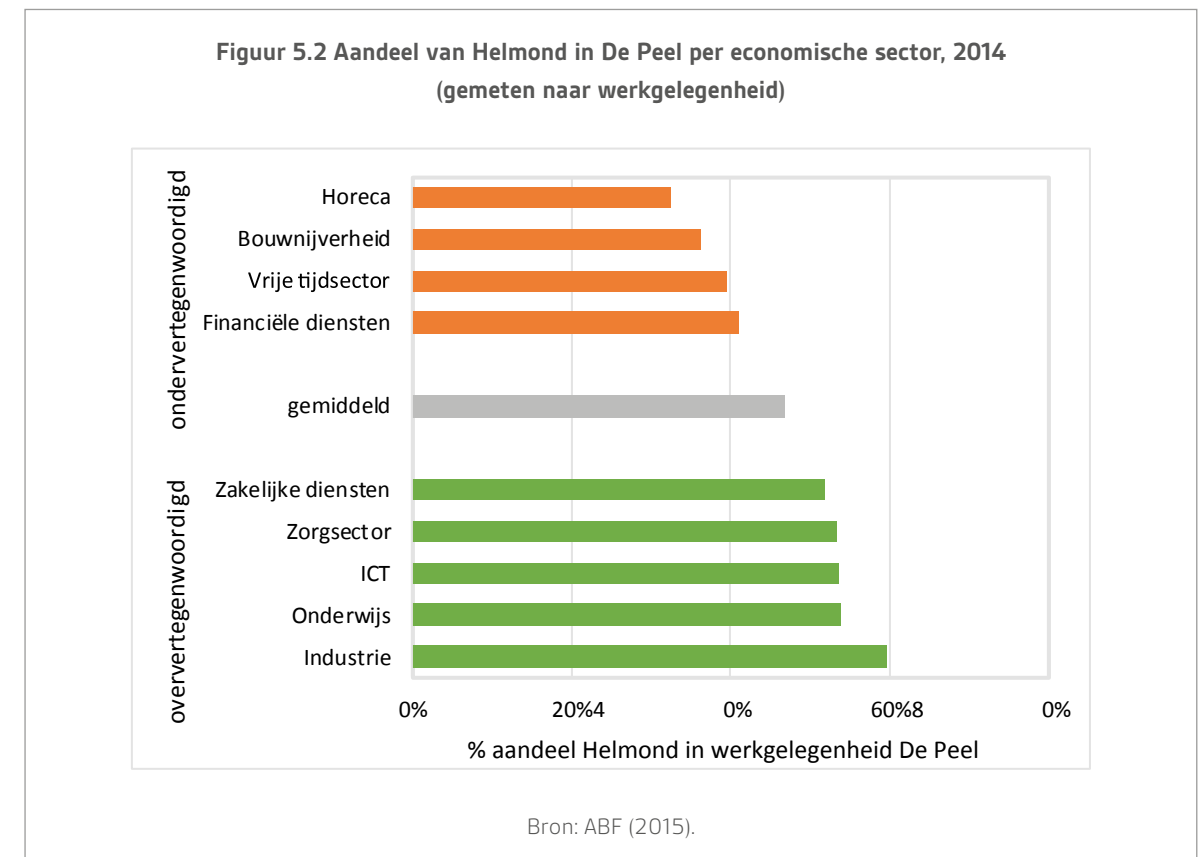

Helmond wordt al gauw gezien als de 'grote stad' van De Peel. Uit de cijfers valt af te leiden dat Helmond voor ongeveer de helft bijdraagt aan de economie van De Peel en een wat kleiner aandeel van de regionale bevolking voor haar rekening neemt. Helmond speelt dus een relatief belangrijke rol in de economie van De Peel.

²⁹ Bron: Rabobank (2015), BER.

Het economisch belang van Helmond is relatief groot in specifieke sectoren. Zo speelt de stad de eerste viool binnen De Peel op het gebied van topsectoren (met name hightech en in mindere mate food), waardoor deze stad toch wel de industriële 'hoofdstad' van de regio mag worden genoemd. Bijna 60% van de werkgelegenheid in de regionale industrie is hier geconcentreerd. Vanwege haar centrumfunctie is hier tevens een groot deel van de regionale werkgelegenheid op het gebied van onderwijs (met een regionaal aandeel van 54%) en de zorgsector (53%) te vinden, alsmede de zakelijke dienstverlening (52%) en de ICT-sector (54%).

De centrumfunctie van Helmond binnen De Peel uit zich minder overtuigend in de horeca (32%) en vrijetijdssector (39%). Dat laatste is misschien niet zo vreemd, aangezien de vrijetijdssector grotendeels bestaat uit recreatieve bedrijvigheid, zoals campings, vakantieparken en outdoor attracties. Dergelijke activiteiten zijn doorgaans in het buitengebied en niet in een verstedelijkte gemeente als Helmond te vinden. Een centrumstad heeft echter vaak een fors horeca-aanbod. De horecasector kan immers 'meeliften' op de gebundelde winkel-, onderwijs- en culturele voorzieningen, die veel publiek trekken. Van een dergelijk 'meelift-effect' lijkt in Helmond dus minder sprake (zie ook hoofdstuk 6).

5.2. Regiefunctie Helmond in regionale economie vrij bescheiden

Afgaande op handelsstromen³⁰ tussen gemeenten, heeft Helmond geen sterke regierol in de economie van De Peel. Dat komt alleen al doordat een groot deel van de handelsrelaties tussen bedrijven zich afspelen binnen de gemeentegrenzen. Dat is overigens niet alleen in deze regio het geval, maar geldt ook elders in Nederland. Ongeveer de helft van de handelsrelaties tussen in De Peel gevestigde bedrijven en instellingen heeft een lokaal karakter. Ook in Helmond is dat het geval; circa 60% van de handel vindt binnen de gemeentegrenzen plaats, 40% vindt plaats met bedrijven en instellingen buiten de gemeente. Dit bevestigt het beeld van Helmond als een vrij gesloten economisch netwerk, zoals dat in de studie in 2011 is geconstateerd.

Kijken we alleen naar de sector industrie, dan blijkt dat die in Helmond ongeveer de helft lokaal inkoop. De oriëntatie op handelspartners in andere gemeenten is in de industrie dus wat sterker dan die van het Helmondse bedrijfsleven in zijn totaliteit. Slechts 8% van de inkoop haalt de Helmondse industrie bij bedrijven die elders in De Peel zijn gevestigd. Omgekeerd ontvangen Helmondse bedrijven niet meer dan 2% van alle inkoopuitgaven die door de industrie in andere Peelgemeenten worden gedaan. Maar liefst 70% van alle inkoop die de industrie in De Peel doet, vindt binnen de eigen gemeente plaats of bij handelspartners die gevestigd zijn in een andere Peelgemeente dan Helmond.

Helmond functioneert dus niet als het handelscentrum van De Peel.

5.3. Helmond als centrumstad

De positie van Helmond binnen De Peel is sterker op het gebied van werkgelegenheid en het gebruik van voorzieningen. Al naar gelang de woongemeente, werkt tussen de 10 en de 20% van de in De Peel woonachtige beroepsbevolking in Helmond.³¹ Daarmee is Helmond, na de eigen woongemeente, de belangrijkste werkgemeente voor de beroepsbevolking in De Peel. Dit oriëntatiepatroon op werkgelegenheid is ook gebleken uit eerder verricht onderzoek.³²

Ook vinden veel inwoners van De Peel elders binnen de regio werk. Omgekeerd is de oriëntatie van Helmonders op de arbeidsmarkt van De Peel minder sterk. Niet meer dan 8% van de Helmondse beroepsbevolking werkt in een andere Peelgemeente. Dat komt deels doordat de binding aan de lokale, Helmondse arbeidsmarkt hoog is, deels door de sterkere oriëntatie op werk in de agglomeratie Eindhoven.

Verder gaan veel inwoners in De Peel in Helmond naar school, naar een het ziekenhuis of een andere zorgvoorziening en in Helmond winkelen. Voor onderwijs blijkt de centrumfunctie van Helmond uit de omvangrijke aantallen scholieren die zich vanuit Deurne, Gemert-Bakel en Laarbeek verplaatsen.³³ Ook veel scholieren uit Geldrop-Mierlo richten zich, naast dat in Eindhoven, op het onderwijsaanbod in Helmond.

Van de totale detailhandelsbestedingen van de inwoners van De Peel (exclusief Helmond) komt ruim 6% terecht bij de Helmondse detailhandel.³⁴ Vooral inwoners van Laarbeek oriënteren zich vaak op winkels in Helmond. Blijkens eerder verricht onderzoek trekt de Helmondse detailhandel daarnaast veel publiek aan uit

³⁰ De analyse naar handelsstromen is gebaseerd op een financiële stromen database van Rabobank.

³¹ Bron: CBS (2011), Pendelmatrix.

³² Bron: Tordoir, P.P. (2013), Intergemeentelijke samenhang in Zuidoost-Brabant.

³³ Bron: Tordoir, P.P. (2013), Intergemeentelijke samenhang in Zuidoost-Brabant.

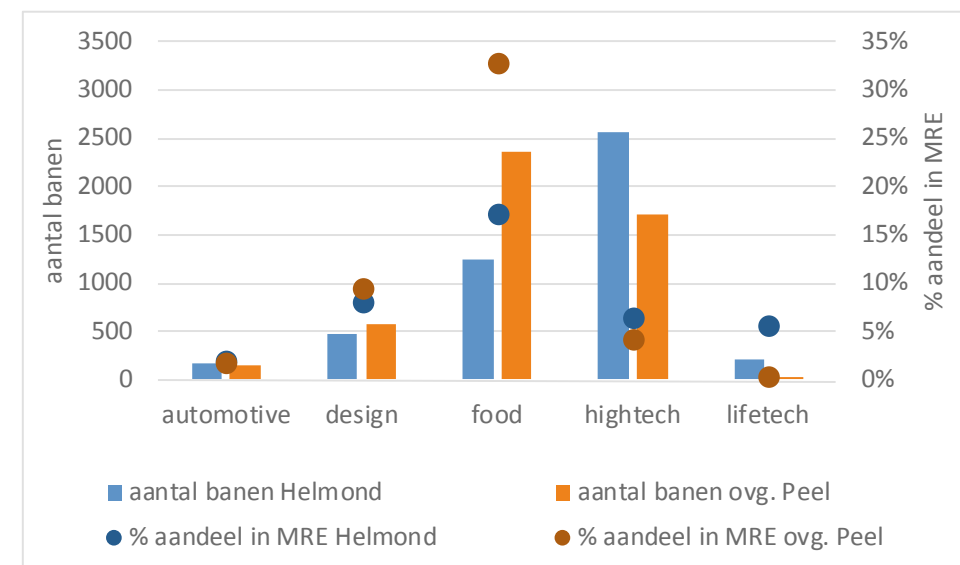
³⁴ Bron: Rabobank (2011), KoopstromenMonitor.

Gemert-Bakel en Deurne.³⁵ Voor Someren en Asten geldt dat zij onderling meer winkelend publiek uitwisselen dan met Helmond. Maar de centrumfunctie van Helmond voor De Peel boven die van Eindhoven is helder: inwoners van De Peel geven ongeveer driemaal zoveel in Helmond uit als in Eindhoven. Voor de winkeliers in Helmond betekent dit dat 9% van hun omzet afkomstig is uit de overige Peel.

5.4. Helmond in Zuidoost-Brabant: relaties en economische positie

Eerder in dit hoofdstuk is aangegeven dat De Peel een substantiële bijdrage levert aan de economische productie van Zuidoost-Brabant (het administratieve gebied dat de Brainport regio omvat), namelijk 21% van het bruto regionaal product. Dit belang zegt nog weinig over de verwevenheid van de economie van De Peel met die van de rest van Zuidoost-Brabant (ZOB). Op het terrein van hoogwaardige economische activiteiten is de positie van De Peel binnen ZOB minder sterk. Aan de topsectoren in ZOB draagt De Peel alleen fors bij rond het thema food(tech).

Figuur 5.3 Vertegenwoordiging van Helmond en De Peel in Brainport-speerpuntsectoren, 2014

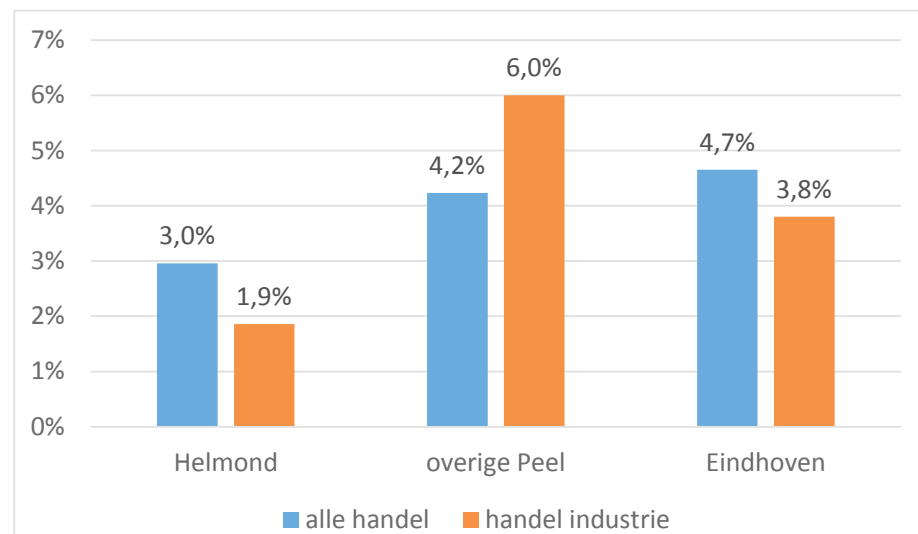
Bron: Gemeente Helmond (2015), Vestigingsregister. Bewerking: Bureon/AnalyZus.

Verder blijkt uit cijfers over handelsstromen dat de economische verwevenheid tussen De Peel en overig ZOB een vrij betrekkelijke omvang heeft. Niet meer dan 8% van de binnenlandse bestedingen door Helmondse bedrijven en instellingen vloeit af naar ZOB en 6% van de binnenlandse bestedingen door bedrijven en instellingen in de overige Peelgemeenten vloeit af naar gebieden elders in ZOB. Omgekeerd vloeit circa 4% van de bestedingen door bedrijven en instellingen in overig ZOB af naar bedrijven en instellingen in De Peel. Deze lage percentages worden veroorzaakt door de sterke oriëntatie op bedrijven binnen de eigen gemeente (zoals in Helmond ook het geval is).³⁶ Hierdoor is ook het aandeel van Eindhoven in de regionale handel vrij bescheiden.

³⁵ Bron: Tordoir, P.P. (2013), Intergemeentelijke samenhang in Zuidoost-Brabant.

³⁶ Bron: Rabobank (2011), Lokale Activiteiten Monitor, database met financiële stromen tussen (bedrijfs-)organisaties.

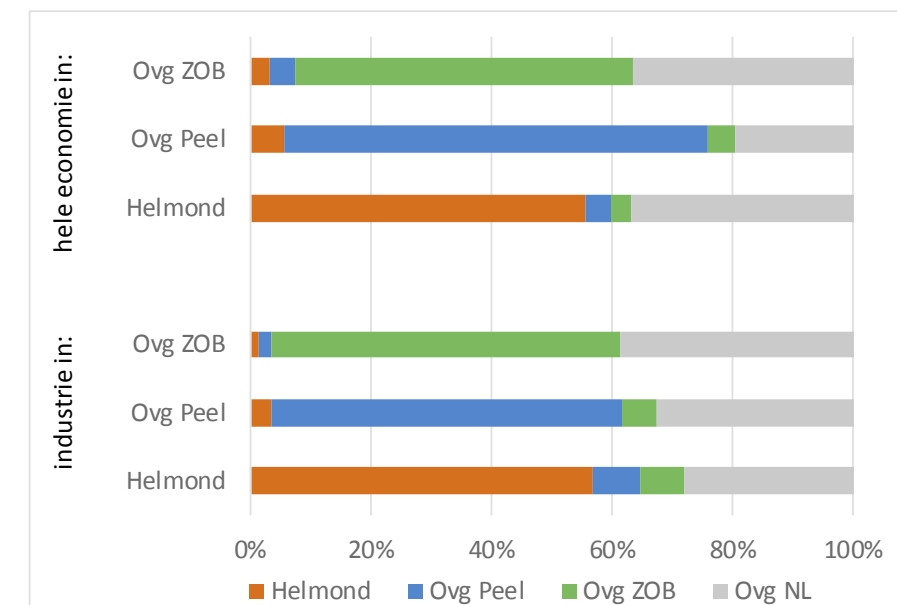
Figuur 5.4 Aandeel Helmond, overige Peel en Eindhoven in interne handelsstromen (Netto stromen, ofwel exclusief de lokale handel binnen de drie gebieden zelf)

Bron: Rabobank, bewerking Bureon/AnalyZus.

Toch is qua binnenlandse bestedingen het bedrijfsleven in Helmond, in vergelijking tot dat gevestigd elders in de regio, sterker op de Zuidoost-Brabantse regio gericht. Van alle bestedingen door Helmondse bedrijven vloeit 28% naar andere landsdelen af, terwijl het Zuidoost-Brabantse bedrijfsleven 36% in andere landsdelen besteedt. Kijken we specifiek naar de industrie, dan blijkt die in Helmond sterker dan het bedrijfsleven als geheel op afzetgebieden buiten Zuidoost-Brabant te zijn gericht. De Helmondse industrie verdient 37% van haar binnenlandse afzet in andere landsdelen. Dat is vergelijkbaar met de industrie in Zuidoost-Brabant als geheel. De industrie in De Peel houdt toch een sterkere interne gerichtheid; 19% van de binnenlandse afzet is uit andere landsdelen afkomstig en maar liefst 70% betreft handelsstromen binnen De Peel zelf. Het gaat hier, voor de duidelijkheid, om binnenlandse handelsstromen. Cijfers over de importafhankelijkheid en de exportgerichtheid van het Helmondse bedrijfsleven zijn niet beschikbaar.

Figuur 5.5 Geografische afzetoriëntatie van het totale bedrijfsleven en de industrie in Helmond, De Peel en ZOB (% verdeling van de binnenlandse afzet)

Bron: Rabobank, bewerking Bureon/AnalyZus.

5.5. Helmond binnen de Brainport-regio

In het voorgaande is bewust de benaming Zuidoost-Brabant gehanteerd voor de regio die misschien beter bekend staat als Brainport. Die naam verwijst echter ook naar een bestuurlijke en institutionele entiteit. Dan gaat het om overheidsbeleid, om netwerken, om kennis en innovatieprogramma's, enzovoorts.

Gemeente Helmond investeert (financieel en in inzet) flink in het regionale samenwerkingsverband Brainport, waarvan de uitvoeringsorganisatie het ontwikkelbedrijf Brainport Development is. De Automotive Campus en het Food Tech Park zijn Helmondse bekende uitwerkingen van het economisch beleid, dat mede vanuit de Brainport-verband wordt gevoerd. Tijdens de bijeenkomsten met ondernemers in het onderzoekstraject ontbrak de overtuiging dat Helmond tot dusver voldoende baat heeft gehad bij het Brainportbeleid. Op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt wel, maar waar het gaat om de relatie tussen bedrijfsleven en Brainport Development direct (in termen van businesscases) minder. De zichtbaarheid van Brainport en de relevantie ervan voor met name het Helmondse kleinbedrijf kwamen naar voren als een aandachtspunt. Dit heeft waarschijnlijk mede te maken met de vrij lokale gerichtheid van een deel van dat bedrijfsleven. De (boven)regionale oriëntatie is beperkt, waardoor Brainport niet scherp in beeld is en om die reden voor dergelijke bedrijven wellicht zelfs irrelevant. In diverse opzichten kent Helmond een spelfunctie tussen alles wat Brainport is en het regionale bedrijfsleven in de Peel, maar deze rol kan nog verder versterkt worden.

6. De Helmondse consumentensector

6.1. Kwaliteit van leven

Voor de gemeente Helmond is het belangrijk haar inwoners een prettig woonklimaat te kunnen bieden. Behalve voor de eigen bevolking wil de gemeente Helmond graag een aantrekkelijke woonomgeving bieden voor kenniswerkers die in Helmond of elders in Zuidoost Brabant werkzaam zijn. Het belang van het specifiek aantrekken van internationale kenniswerkers wordt beperkt geacht. Bovendien zoeken internationale kenniswerkers vaak een grootstedelijke woonomgeving die Helmond ze niet kan bieden. Wel ziet men in Helmond het belang van het aantrekken en het behouden van Nederlands talent. Volgens de verschillende belanghebbenden blijft hierbij echter het imago van Helmond (industriestad, 'trainingspakkenimago') de stad parten spelen. Bovendien vertrekken hoogopgeleide jongeren uit Helmond zelf vaak ook naar de steden en ziet Helmond starters op de arbeidsmarkt – na hun eerste baan in Helmond – toch weer vertrekken.

Om inzicht te bieden in de kwaliteit van het woonklimaat in Helmond voor kenniswerkers, hebben we gekeken wat voor deze specifieke groep belangrijk is in de keuze van een woonplaats of –regio. Het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) heeft in 2014 onderzoek gedaan naar de woonvoorkeuren van kenniswerkers.³⁷ In dit onderzoek is onder andere gekeken naar de locatieaspecten die Nederlandse en internationale kenniswerkers belangrijk vinden. De respondenten is gevraagd hoe belangrijk zij het vinden om bepaalde aspecten en voorzieningen in hun regio te hebben. Voor Nederlandse kenniswerkers zijn dat (in volgorde van belang) de volgende kenmerken:

1. Dagelijkse winkelveorzieningen
2. Openbare veiligheid
3. Openbaar groen
4. Bereikbaarheid auto
5. Bereikbaarheid OV
6. Betaalbare woningen
7. Restaurants, cafés en barretjes

Het vervolg van deze paragraaf laat zien in hoeverre Helmond beschikt over deze kenmerken en daarmee dus voor Nederlandse kenniswerkers een interessante woonomgeving zou kunnen bieden.

Dagelijkse winkelveorzieningen

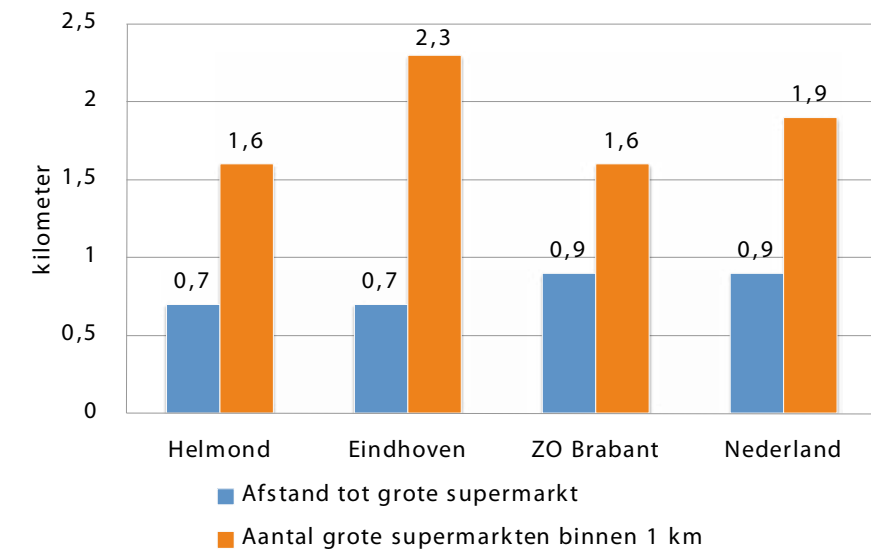
Onderstaande grafiek geeft voor zowel Helmond, Eindhoven, de regio Zuidoost Brabant als voor Nederland de gemiddelde afstand³⁸ die inwoners moeten afleggen tot een grote supermarkt³⁹ en het aantal grote supermarkten binnen een straal van 1 kilometer. Hieruit blijkt dat de inwoners van Helmond geen grote afstand hoeven af te leggen voor een grote supermarkt. Deze afstand is even groot als voor de inwoners van Eindhoven. Het aantal grote supermarkten binnen een straal van 1 kilometer ligt in Helmond (en in Zuidoost Brabant als geheel) met 1,6 wel lager dan het landelijke gemiddelde en lager dan in Eindhoven.

³⁷ Bron: PBL (2014), Buitenlandse kenniswerkers in Nederland - Waar werken en wonen ze en waarom?

³⁸ De gemiddelde afstand van alle inwoners in een gebied tot de dichtstbijzijnde voorziening, berekend over de weg.

³⁹ Een grote supermarkt heeft een oppervlakte van minimaal 150 vierkante meter.

Figuur 6.1 Nabijheid van voorzieningen, 2013

Bron: CBS (2013), bewerking Bureon/AnalyZus.

Uit het detailhandelsbeleid van de gemeente Helmond (2013) blijkt dat Helmond 258 m² winkelvloeroppervlak aan supermarktaanbod per 1.000 inwoners telt.⁴⁰ Gemiddeld ligt dit in steden met 50.000 tot 100.000 inwoners op 250 m² WVO. In deze berekening zijn de zogenaamde minisupers (de plaatselijke kleinere supermarkten) niet meegenomen. Het gemiddelde aantal m² WVO binnen de totale dagelijkse sector bedraagt in Helmond 360 m² per 1.000 inwoners terwijl dit gemiddeld in steden met 50.000 - 100.000 inwoners per 1.000 inwoners 364 m² bedraagt. Al met al kunnen we dus stellen dat het dagelijkse winkelaanbod en specifiek het supermarktaanbod in Helmond op het gemiddelde niveau ligt van steden met een vergelijkbare omvang als Helmond.

Openbare veiligheid

De gemeente Helmond neemt periodiek deel aan de landelijke Veiligheidsmonitor. Dit is een jaarlijks terugkerend bevolkingsonderzoek naar veiligheid, leefbaarheid en slachtofferschap. De VM wordt uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Veiligheid en Justitie, gemeenten en politie. In de Veiligheidsmonitor 2013 wordt geconcludeerd dat de inwoners van Helmond redelijk tevreden zijn over de leefbaarheid en veiligheid in hun woonomgeving. De stad kan binnen Nederland als een gemiddelde stad worden gezien met dezelfde problemen als andere middelgrote steden in Nederland. Binnen de basiseenheid Peelland is Helmond de enige stad en heeft als gevolg daarvan te maken met wat meer criminaliteit dan in de plattelandsgemeenten.

De veiligheid in Helmond heeft zich in de voorgaande vijf jaar positief ontwikkeld. Minder mensen zijn zich onveilig gaan voelen en er is een daling van een aantal criminaliteitssoorten, te weten woninginbraak, vernielingen, bedreiging, mishandeling en verkeersoverlast. Het aantal fietsendiefstallen, diefstal uit/vanaf

⁴⁰ Gemeente Helmond (2013), Detailhandelsbeleid 2013.

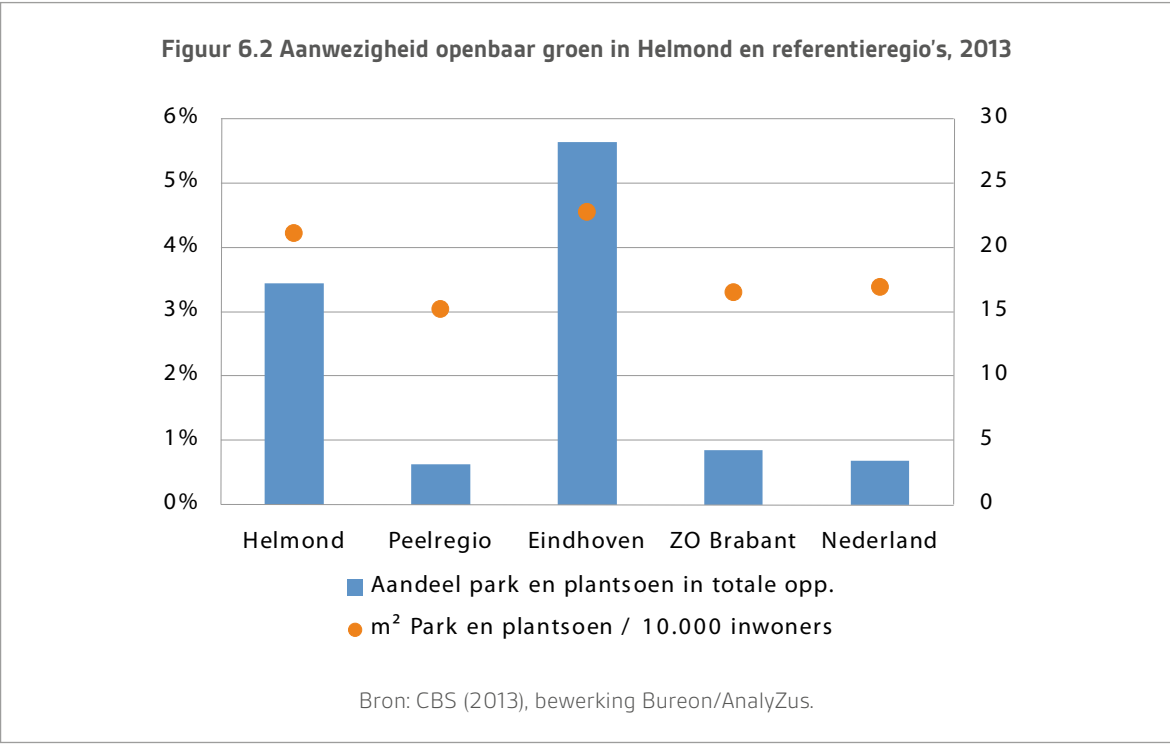
motorvoertuigen en de jeugdoverlast zijn juist toegenomen.

In de meeste Helmondse woonwijken oordelen de bewoners redelijk tot goed over de leefbaarheid en veiligheid in hun woonomgeving. Binnen Helmond zijn er qua leefbaarheid en veiligheid twee aandachtsgebieden te weten Binnenstad-Oost en Helmond-West. Warande, Stiphout, Dierdonk en Brandevoort steken juist gunstig af bij het Helmonds gemiddelde.

In de onlangs gepubliceerd AD Misdaadmeter scoort Helmond niet goed.⁴¹ De AD Misdaadmeter toont cijfers van 22 verschillende vormen van criminaliteit op basis van politiecijfers. Helmond staat op de 19e plaats in de ranglijst van onveiligste gemeenten (Eindhoven staat in deze lijst op de 4e plaats). Wel is volgens de AD Misdaadmeter tussen 2013 en 2014 het aantal aangiftes bij de politie in Helmond met 12% afgenomen.

Openbaar groen

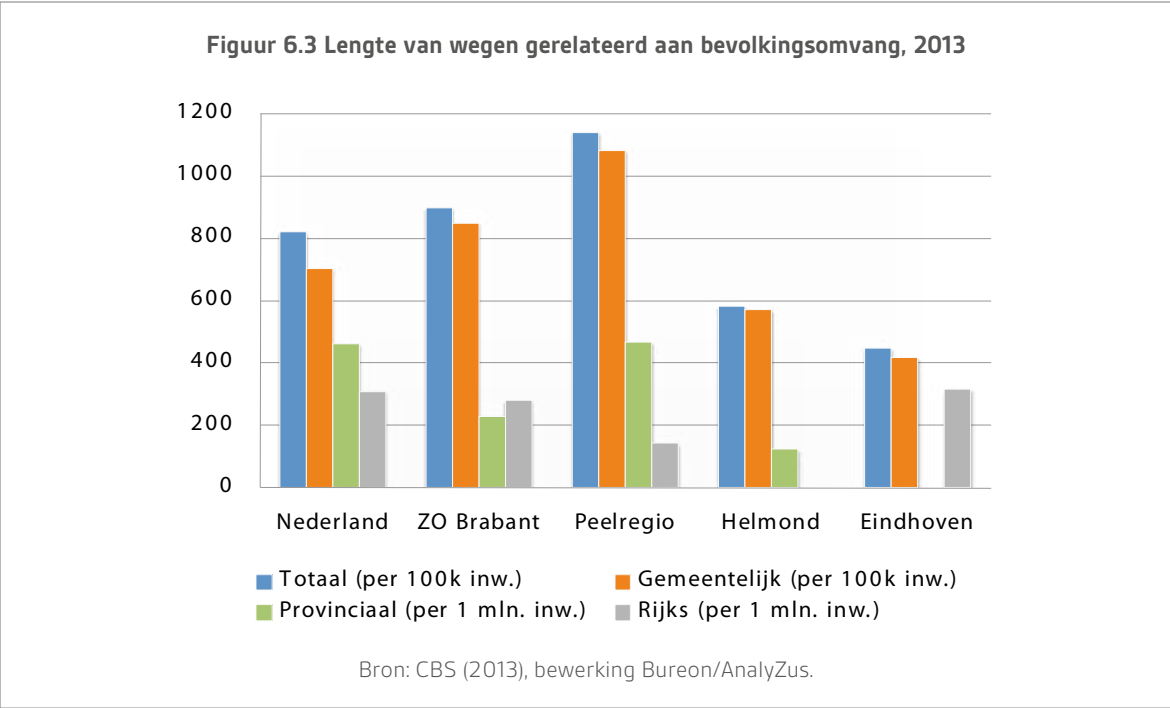
Helmond is een gemeente met relatief veel openbaar groen. Zowel vergeleken met De Peel, Zuidoost Brabant als met heel Nederland, is het aandeel van parken en plantsoenen binnen de totale oppervlakte van Helmond relatief groot. Binnen Zuidoost Brabant is Eindhoven de enige gemeente die meer openbaar groen heeft dan Helmond. Binnen De Peel schiet Helmond er in dit opzicht als enige in positieve zin uit.

Bereikbaarheid per auto

De bereikbaarheid van Helmond per auto is matig. Onderstaande grafiek toont de totale weglengte gerelateerd aan de bevolkingsomvang. Helmond ligt niet aan een rijksweg en ook het aantal gemeentelijke en provinciale wegen is er beperkt. De (interne) bereikbaarheid van De Peel als geheel is daarentegen wel goed.

⁴¹ Bron: AD (2015), Misdaadmeter 2015.

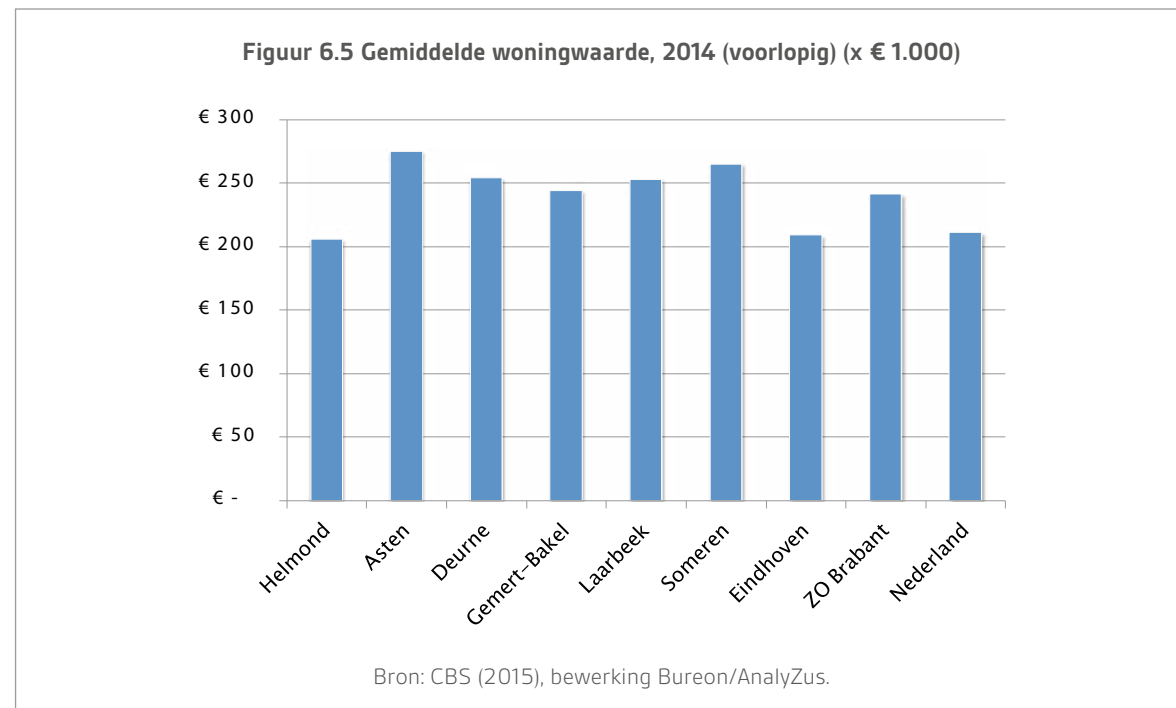

Bereikbaarheid per openbaar vervoer

De bereikbaarheid van Helmond met het openbaar vervoer is zeer goed te noemen. De inwoners hoeven gemiddeld niet meer dan 1,8 kilometer over de weg af te leggen tot een treinstation. Met vier treinstations (Helmond Centraal, Helmond 't Hout, Helmond Brandevoort en Helmond Brouwhuis) hebben de meeste inwoners van Helmond een treinstation in hun directe omgeving. De gemiddelde afstand tot een belangrijk overstapstation bedraagt slechts 2,9 kilometer. Voor een volledig beeld van de bereikbaarheid van Helmond zie paragraaf 4.1.

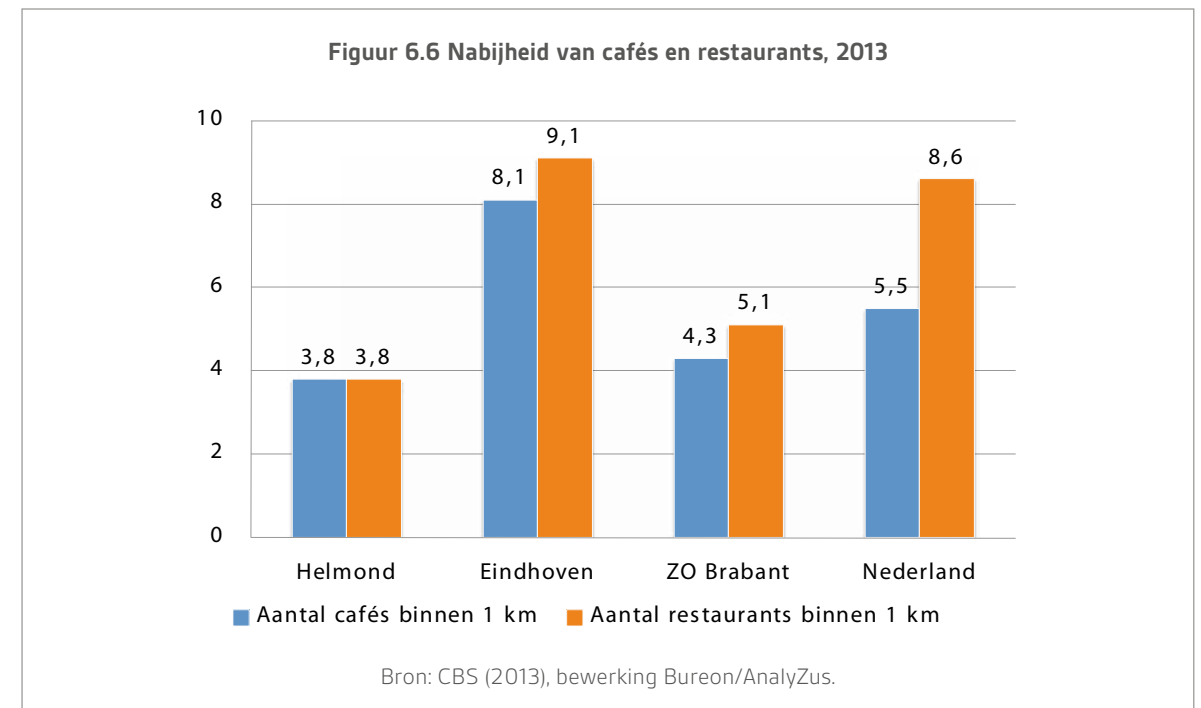
Betaalbare woningen

De gemiddelde woningwaarde ligt binnen De Peel het laagst in Helmond (€ 206.000). Ook vergeleken met Eindhoven, Zuidoost Brabant en Nederland als geheel ligt de gemiddelde woningwaarde in Helmond op een laag niveau. De goede prijs-kwaliteitverhouding van woningen in Helmond wordt veelvuldig genoemd als een unique selling point voor het woonklimaat van de stad. Met name de wijk Brandevoort wordt vaak genoemd als interessante woonwijk voor kenniswerkers. Deze wijk zou onder deze doelgroep wellicht beter onder de aandacht kunnen worden gebracht.

Restaurants, cafés en barretjes

Onderstaande figuur laat zien dat het aanbod van cafés en restaurants in Helmond beperkt is. Niet alleen vergeleken met Eindhoven maar ook ten opzichte van totaal Zuidoost Brabant en Nederlands als geheel, heeft de inwoner van Helmond weinig restaurants en cafés in zijn directe omgeving. Het beperkte horeca-aanbod wordt vaak genoemd als een belangrijke oorzaak voor het vertrek en het niet kunnen binden van kenniswerkers. Zij zoeken een stedelijke omgeving met goede horeca en vermaak. Dit kan Helmond ze vooralsnog niet bieden. Daarnaast is er een groep die een bewuste keuze maakt voor het wonen in een dorpse omgeving. Helmond lijkt bij deze overwegingen tussen wal en schip te vallen.

Tevredenheid Helmonders met woonomgeving

Nederlanders zijn over het algemeen tevreden tot zeer tevreden met hun woonomgeving. Dit blijkt uit het WoonOnderzoek Nederland (WoON) uit 2012. Gemiddeld is 84% van de bevolking tevreden met de eigen woonomgeving en geen enkele regio scoort lager dan 68%. In Helmond is 82,7% van de inwoners tevreden over haar woonomgeving. Inwoners uit de meer stedelijke gemeenten zijn over het algemeen het minst tevreden met hun woonomgeving. In de gemeente Oss en de Regio Twente zijn de inwoners het meest positief (ongeveer 93%) over hun woonomgeving.

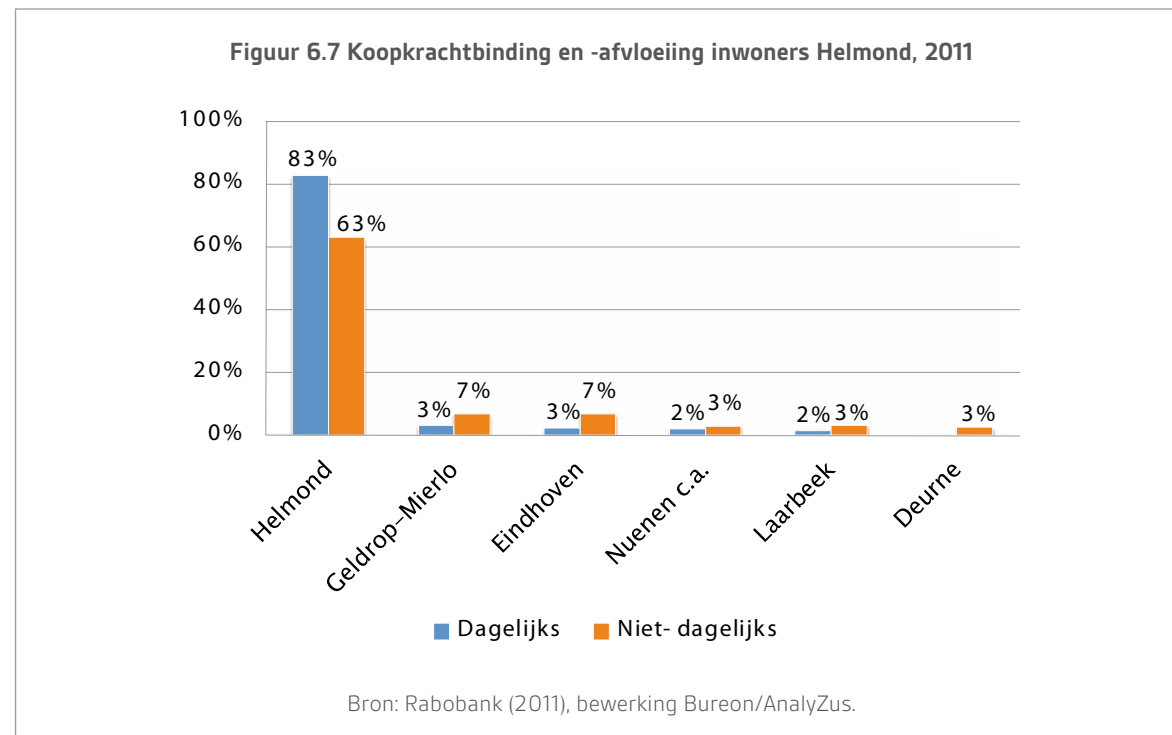
Al met al beschikt Helmond over de nodige ingrediënten om een interessante woonomgeving voor kenniswerkers te kunnen bieden. Een prettige, gewaardeerde woonomgeving met een passend aanbod van winkels, veel groenvoorzieningen, een goede openbaar vervoerbereikbaarheid en betaalbare woningen. Voor het woonklimaat spelen het centrum en de daar gevestigde voorzieningen een belangrijke rol. Paragraaf 6.2 laat zien hoe de detailhandel functioneert en welke rol het vervult voor de inwoners van Helmond en de regio.

6.2. De detailhandel in Helmond

Koopkrachtbinding en -afvloeiing

De Helmonders doen 83% van hun dagelijkse aankopen in Helmond zelf. Dit ligt redelijk in lijn met de gemiddelde binding in sterk stedelijke gemeenten (81%). Van de niet-dagelijkse bestedingen blijft 63% in Helmond zelf. Dit is iets minder dan gemiddeld in sterk stedelijke gemeenten (68%). Afvloeiende niet-dagelijkse koopkracht komt vooral terecht in Geldrop-Mierlo en Eindhoven (beide 7%).

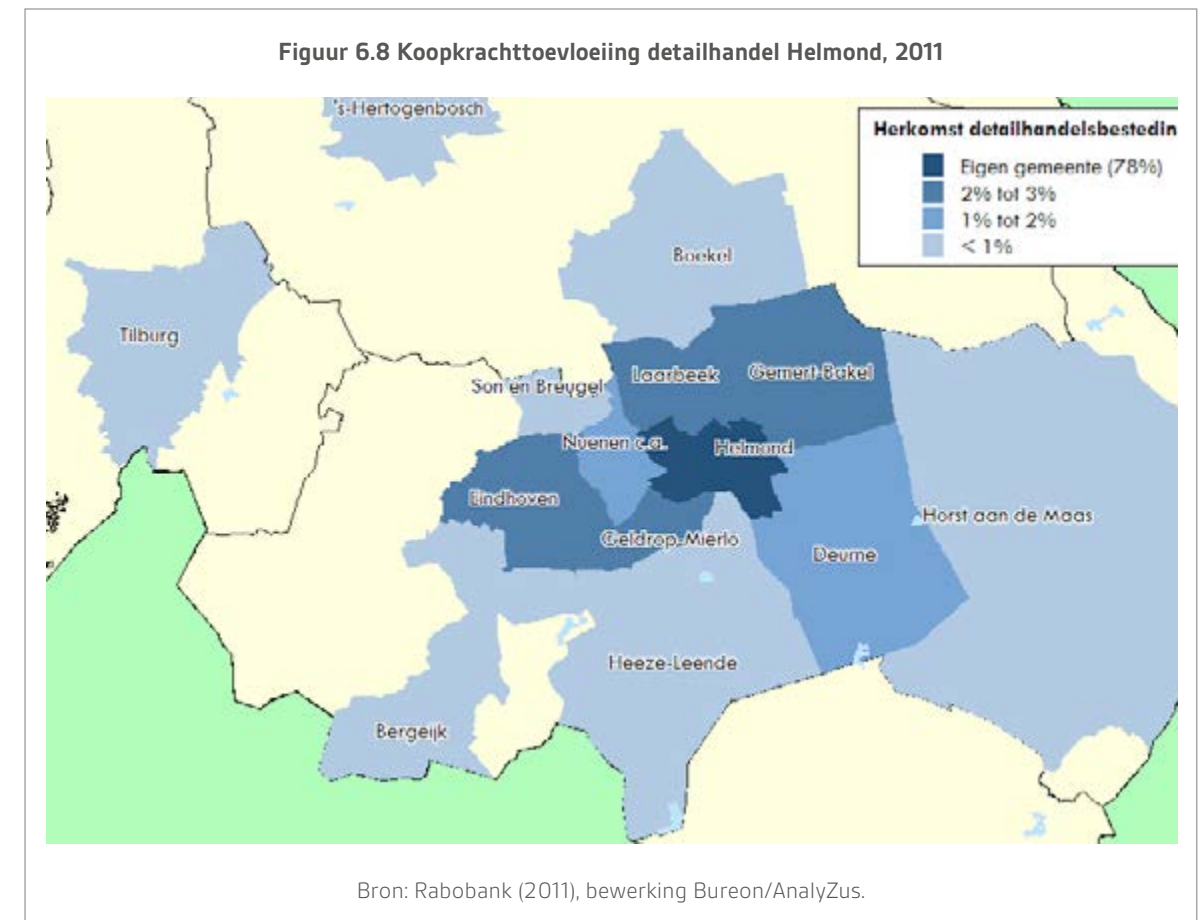
De totale Helmondse detailhandel weet 74% van de bestedingen van de inwoners van Helmond aan zich te binden. Binnen De Peel is de koopkrachtbinding in Deurne met 79% net wat groter. In de andere Peelgemeenten ligt de koopkrachtbinding lager dan in Helmond.

Koopkrachttoevloeiing

Van de bestedingen die bij de dagelijkse sector in Helmond worden gedaan, is bijna 90% afkomstig van de inwoners van Helmond zelf. De toevloeiing in de dagelijkse sector bedraagt in Helmond dus iets meer dan 10%. Dit is weinig voor een sterk stedelijke gemeente als Helmond. Gemiddeld bedraagt de toevloeiing in vergelijkbare gemeenten bijna 20%. De dagelijkse detailhandel in Helmond heeft dus vooral een lokale functie.

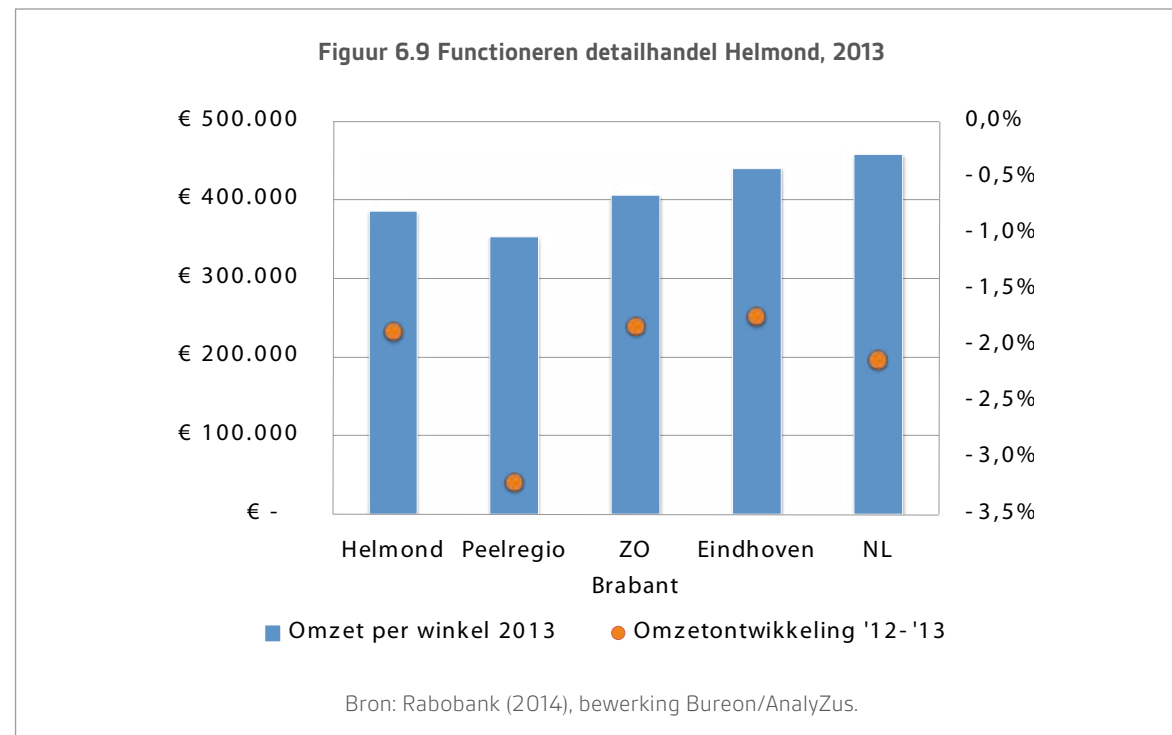
In de niet-dagelijkse sector bedraagt de toevloeiing ruim 35%. Dit ligt in lijn met het gemiddelde van sterk stedelijke gemeenten. Deze bestedingen zijn vooral afkomstig van de inwoners van de gemeenten Geldrop-Mierlo (5%), Laarbeek en Gemert-Bakel (beide 4%). De inwoners van Deurne en Eindhoven zijn beide verantwoordelijk voor zo'n 3% van de niet-dagelijkse detailhandelsbestedingen in Helmond. Van de totale bestedingen in de niet-dagelijkse sector komt 11% van buiten Zuidoost Brabant.

De figuur op de volgende pagina toont de herkomst van de totale detailhandelsbestedingen (dagelijks en niet-dagelijks) in de gemeente Helmond.

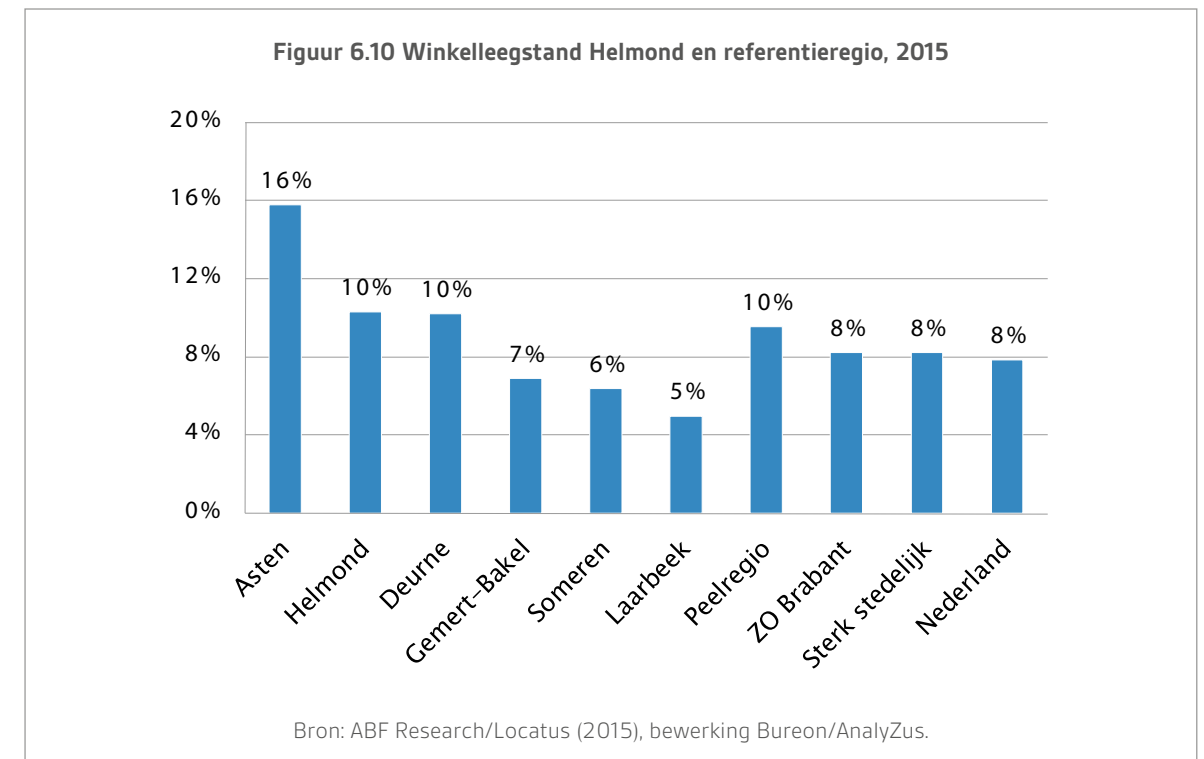
Functioneren detailhandel

Behalve naar de kooporiëntatie van en naar Helmond, hebben we gekeken naar het economisch presteren van de detailhandel. De grafiek op de volgende pagina laat zowel voor Helmond als een aantal referentieregio's zien hoe de detailhandel in 2013 heeft gepresteerd. Dit is uitgedrukt in de omzet per winkel en de omzetontwikkeling ten opzichte van 2012. Hieruit blijkt dat de detailhandel in Helmond een iets lagere omzet per winkel realiseert dan de sector gemiddeld in Nederland doet. Ook vergeleken met Zuidoost Brabant behalen de winkels in Helmond een iets lagere omzet. Vergeleken met De Peel, doet Helmond het juist goed. De winkelomzet van de detailhandel in Helmond lag in 2013 hoger dan gemiddeld in De Peel en heeft zich in dat jaar ook gunstiger ontwikkeld. Dat wil zeggen dat de winkelomzet minder sterk gedaald is. In De Peel als totaal is de omzet per winkel in 2013 relatief sterk gedaald. Ook vergeleken met Nederland als totaal heeft de detailhandel in Helmond in dat jaar een relatief gunstige (lees: een relatief minder slechte) omzetontwikkeling gehad.

Winkelleegstand

Helmond telt momenteel 116 leegstaande verkooppunten. Dit is 10% van het totale aantal verkooppunten (detailhandel en niet-detailhandel) in Helmond. Een gezonde frictieleegstand ligt tussen de 2% en 5%. Gemiddeld staat in sterk stedelijke gemeenten op dit moment 8% van de verkooppunten leeg. In vierkante meters komt de leegstand in Helmond uit op 18.000 m² (specifiek detailhandel). Dit betreft eveneens 10% van het totale winkelvloeroppervlak aan detailhandelsruimte in Helmond. Gemiddeld bedraagt de leegstand in sterke stedelijke gemeenten 8% van het totale WVO in de detailhandel. Al met al ligt de leegstand in Helmond dus op een hoog niveau.

Helmond is niet de enige gemeente in De Peel met een hoge winkelleegstand. In Asten staat bijna 16% van de winkelpanden leeg en in Deurne 10%. De gemeente Laarbeek heeft met 5% de laagste winkelleegstand van De Peel.

Detailhandelsbeleid

De gemeente Helmond geeft in haar detailhandelsbeleid (2013) aan dat ze leegstaande ruimten zoveel mogelijk wil beperken om de aantrekkelijkheid van de bestaande winkelgebieden te behouden. Daarom moet bij nieuwe detailhandelsontwikkelingen rekening worden gehouden met de huidige leegstand en de mogelijkheden tot herstructurering of transformatie van bestaand leegstaand winkelvastgoed. Als een pand leeg komt te staan, moet actie worden ondernomen om het pand qua uitstraling zo optimaal mogelijk te laten zijn (etalage vullen, pop-up stores etc.). Daarmee kan de uitstraling van het pand en van het winkelgebied, waar het pand deel van uitmaakt, zoveel mogelijk worden behouden. Voor leegstaande winkelpanden die op locaties liggen waar geen andere winkelpanden naast of in de buurt staan (zogenaamde solitaire locaties) en waarvoor het toekomstperspectief ontbreekt, behoort actief te worden ingezet op transformatie in combinatie met het doorhalen van de detailhandelsbestemming.

De nieuwe winkelstraat

Rabobank Helmond heeft deelgenomen aan het project ‘toekomstgerichte winkelgebieden’ van Platform de Nieuwe Winkelstraat. In het actieplan wordt aangegeven dat het centrum van Helmond compact en goed te belopen is. De beelden van Locatus geven aan dat het centrum een drukke loop heeft in het hart, afnemend naar de randen. Hoewel aan de noordkant van de markt de loop nog aardig groot is, is in dit deel toch relatief veel leegstand. Dit is op basis van de cijfers een mismatch. Wel is duidelijk dat er in dit deel weinig beleving is en buiten de winkels geen andere voorzieningen aanwezig zijn om de verblijfstijd te verlengen. De loop wordt vooral gerealiseerd door de parking. Omdat de traffic er wel is, is hier nog wat te winnen in het aanbod en de branchering. Er staan versnipperd over het centrum panden leeg en dit geeft soms 'gaten' in het gebied.

In het actieplan van Platform DNWS wordt de aanbeveling gedaan om een taskforce op te richten om de leegstand aan te pakken. Het Platform geeft aan dat dit mogelijk is door ruilverkaveling te realiseren, pop-up concepten in te passen of cultuur en winkelpanden te combineren. Dit zou pand voor pand en multidisciplinair (overheid, ondernemers, vastgoed, cultuur en scholing) uitgerold moeten worden. Tevens adviseert men een online platform te creëren waarin de leegstaande units vindbaar zijn en waarvan de informatie beschikbaar komt rondom vestiging (bestemming, contactgegevens verhuurder, prijsindicatie, faciliteiten etc.).

Daarnaast is Helmond een van de pilot-steden binnen het project Regelvrije Winkelgebieden.

Vooruitzichten

Ondanks de relatief gunstige omzetontwikkeling in 2013, staat de detailhandel in Helmond wel onder druk. De vloerproductiviteit van de winkels lag in 2013 7% lager dan gemiddeld in Zuidoost Brabant. Als we de vloerproductiviteit in Zuidoost Brabant als norm nemen (voor een gemiddeld, acceptabel niveau van functioneren) betekent dit dat er in Helmond 11.600 m² te veel winkelmeters aanwezig zijn. Gezien het huidige functioneren van de winkels in Helmond, is het niet onwaarschijnlijk dat het aantal winkels dat haar deuren moet sluiten, verder zal toenemen. In De Peel als geheel is op basis van deze berekening ruim 33.000 m² teveel aan winkelmeters.

Van winkel naar woning

Mogelijkheid tot het creëren van bijzondere woonmilieus

Winkels zijn in vergelijking met standaardwoningn vaak hoger, breder en dieper. Dit kunnen onderscheidende elementen zijn voor die woonconsument die zijn eigen en bijzondere woonmilieu wil realiseren. Maar op zaken als privacy en eigen buitenruimte scoren winkels vaak minder goed. Gelukkig zijn er volop mogelijkheden om met de nodige creativiteit hier toch een passende woning te maken.

Huisvesting van nieuwe doelgroepen

Bovendien is er ook duidelijk een toenemende interesse voor bijzondere woonmilieus. Zo zijn er nieuwe doelgroepen in opkomst. In centrumgebieden zijn dit zzp'ers die op een liefst representatieve locatie wonen en werken combineren. Of moderne senioren en mensen met een zorgbehoefte. Een woning met een entree op begane grond is voor hen vaak ideaal. Daarnaast blijft de waardering voor centrumgebieden hoog door de aanwezigheid van stedelijke voorzieningen. Starters en gezinnen die bewust kiezen om in de stad te blijven wonen, ook als er kinderen komen, willen hier graag wonen; zij zijn op zoek naar (grote) woningen met een tuin of een grote buitenruimte.

Bron: Nieuwe woonmilieus in leegstaande winkelgebieden.
Een studie naar praktische toepassingsmogelijkheden van wonen als oplossing voor winkelleegstand (2015)

De vraag is in hoeverre de situatie wordt met verbeterd met popups en andere acties gericht op het (tijdelijk) invullen van panden. Gezien de marktontwikkelingen (met een steeds verder toenemend belang van online bestedingen) en het huidige functioneren van de detailhandel, ligt het niet voor de hand dat er in de toekomst (structurele) vraag naar deze leegstaande winkelmeters zal ontstaan. Sterker nog: waarschijnlijk neemt de vraag naar winkelmeters alleen maar verder af. Helmond zal daarom ook aan een structurele oplossing moeten werken en hier op korte termijn mee aan de slag moeten gaan om het tij te keren. Belangrijk is dat keuzes worden gemaakt vanuit een duidelijke doelgroepkeuze. Wat ons betreft zou Helmond zich hierbij in de eerste plaats moeten richten op het binden van de eigen bevolking. Met een aantrekkelijk centrum dat past bij het profiel van de stad, moet Helmond in staat zijn van haar zwakte (te klein voor een stad, te groot voor een dorp) haar kracht te maken. Een plek waar de eigen inwoners zich thuis voelen, een diverse mix van winkels en andere functies aantreffen, waar men elkaar kan ontmoeten, ontspanning vindt en graag zijn vrije tijd doorbrengt.

Stedelijke herverkaveling

Stedelijke herverkaveling is slim omgaan met eigendom om gebiedsontwikkeling mogelijk te maken. Eigenaren en gebruikers maken hun wensen over het gebied en het eigendom kenbaar. Vervolgens maken ze samen een gebiedsplan met als uitgangspunt dat niemand er slechter van mag worden. De kosten en financiële risico's die horen bij grondverwerving liggen bij de partijen die voordeel van de ontwikkeling hebben. Het instrument biedt kansen om leegstaand in winkelgebieden aan te pakken door de bouwkundige structuur van panden te wijzigen (bv. samenvoegen of juist splitsen van panden).

De voordelen van stedelijke herverkaveling op een rijtje:

- 1. Gemeente (of PPS of ontwikkelaar) hoeft niet actief te verwerven;
- 2. Kostenbesparing (minder verwervingskosten en rentelasten);
- 3. Gaat speculatie tegen, meerwaarde voor gebied blijft behouden;
- 4. Snelheid (geen onteigeningsprocedure);
- 5. Mild instrument: aanspraak eigendom blijft;
- 6. Leidt eerder tot een betere beheerstructuur;
- 7. Beperkte risico's voor gemeente die vooral als facilitator het proces ondersteunt.

Bron: Nieuwe woonmilieus in leegstaande winkelgebieden.
en studie naar praktische toepassingsmogelijkheden van wonen als oplossing voor winkelleegstand (2015)

6.3. Conclusie

Al met al kan geconcludeerd worden dat Helmond over veel ingrediënten beschikt die haar tot een interessante consumentenstad maken. Helmond beschikt over bijna alle woonkwaliteiten die kenniswerkers over het algemeen zoeken. Het imago van Helmond sluit echter niet goed aan bij de feiten en bij de beleving van de eigen inwoners. Voor Helmond zit de uitdaging in de eerste plaats in het uitdragen van de kwaliteiten van de stad als woonomgeving én in het versterken van de functie van het centrum van Helmond. Het centrum van Helmond heeft niet de stedelijke allure zoals een stad als Eindhoven maar zou, met een goede mix van voorzieningen passende bij de schaal en het profiel van Helmond en met aandacht voor lokaal ondernemerschap, als consumentenstad een sterkere positie in moeten kunnen nemen binnen De Peel. Helmond zou hierbij van haar zwakte (geen dorp en geen stad) juist ook haar kracht kunnen maken.

7. Opmaat naar een economische visie

7.1. Sterkte-zwakte analyse

Op basis van de analyseresultaten uit de vorige hoofdstukken, gecombineerd met de inzichten verkregen uit de interviewreeks en de discussiebijeenkomsten met stakeholders, kan de balans worden opgemaakt over de staat van de economie van Helmond. Hieronder zijn in een schema de belangrijkste sterke en zwakte kenmerken van de economie benoemd, alsmede een aantal kansen en bedreigingen voor de economie in de toekomst. De zogenoemde 'SWOT' heeft betrekking op het functioneren van het bedrijfsleven en op het ondernemingsklimaat in brede zin: ruimte om te ondernemen, onderwijs & arbeidsmarkt en bereikbaarheid.

Sterkten	Zwakten
De Helmondse economie	
Financiële prestaties bedrijfsleven in de crisis	Lagere investeringsgraad bedrijfsleven in de crisis
Economische groei en beperkt banenverlies	Weinig snelgroeiende (gazellen) middenbedrijven
Sterk aanwezig sectoren: maakindustrie (textiel, metaalektro), foodcluster, zorg	Minder aanwezige sectoren: detailhandel, horeca
Focus op topsectoren food en automotive	Onvoldoende spin off's food en automotive
Goede netwerken ondernemers-overheid-onderwijs	Zorgen over slagkracht overheid
Arbeidsmarkt	
Gunstige werkmentaliteit	Structureel hoge werkloosheid
Waardering personeelsbeleid door medewerkers	Werving specialisten door kleinbedrijf
Gericht en omvangrijk mbo-onderwijsaanbod	Koppeling onderwijs-bedrijfsleven topsectoren
Stijgend opleidingsniveau jongeren	Daling leerwerktrajecten, weinig baangaranties
Functioneren arbeidsmarkt Peelregio/Brainport	Imago Helmond als carrièrestad onder hoger opgeleiden
Bereikbaarheid	
Kortere autoreistijden van/naar het werk	Bereikbaarheid Helmond van en naar de snelweg
Korte afstand tot voorzieningen	Verslechterende intraregionale OV-bereikbaarheid
	(OV-)bereikbaarheid bedrijventerreinen, ontbreken voorziening multimodale overslag
Bedrijfshuisvesting	
Goed functionerende bedrijventerreinen	Sterke stijging kantorenleegstand
Beperkte kantoorgerichtheid economie	
Helmond in de regio	
Substantieel economisch belang De Peel in Brainport	Beperkt belang Helmond in handelsstromen De Peel
Heldere positionering Helmond in Brainport via speerpunten	Samenwerking Eindhoven → Helmond
Sterke centrumfunctie Helmond in De Peel: foodcluster, industrie, diensten, werk, onderwijs, zorg	Zwakke centrumfunctie Helmond in De Peel: handelsrelaties, horeca, winkels
De Helmondse consumentensector	
Goed woonklimaat voor kenniswerkers	Goed woonklimaat vertaalt zich (nog) niet naar imago
Aantrekkelijke woonwijken, zoals Brandevoort	Winkelleegstand
	Beperkte vrijetijdsfunctie centrum
	Koopkrachtafvloeiing

Kansen/uitdagingen	Bedreigingen
Economie	
Relatief omvangrijk investeringspotentieel bedrijven en overheid	Baanloze groei
Logistieke sector als drager zakelijk ecosysteem	Onvoldoende nieuw ondernemerschap, toetreders
Speerpuntsectoren	
Smart Industry: ICT, breed palet aan maakbedrijven, uitgangsbasis voor samenwerking	Stagnatie verdere ontwikkeling ecosysteem food en automotive
Wellicht logistiek, textiel, mechatronica en zorg als extra speerpunten	Te veel aandacht voor de fysieke locatie (campusvorming), te weinig voor het (regionale) ecosysteem
Kennisexcellentie in automotive en food(tech)	
Binden van talent	
Samenwerking kleinbedrijf promotie van en binden talent	Concurrentie om talent met Eindhoven door krimp beroepsbevolking
Uitdragen van kwaliteiten woonklimaat	Gebrek arbeidsperspectief deel huidige jongeren
Bereikbaarheid	
Proeftuin nieuwe vervoersconcepten	Verslechtering interregionale bereikbaarheid
Bedrijfshuisvesting	
Lege bedrijfsruimten (kantoren, winkels) als creatieve 'hubs' Promotie, lobby en acquisitie voor Helmondse bedrijventerreinen	Leegstand door centralisatie regiokantoren van bedrijven en instellingen
Helmond in de regio	
Verdere bestuurlijke integratie van De Peel	Domineren lokale beleidsagenda's, Peelregio functioneert beleidsmatig beperkt
Vasthouden constructieve houding in Brainport	Tafellaken-servet positie Helmond in Brainport
Benutten en versterken van stedelijke functies met inzet van en nadruk op lokaal ondernemerschap	Verzwakking regionale centrumfunctie Helmond

Op dit moment staat Helmond er op een aantal economische terreinen anders voor dan ten tijde van de studie 'De Kracht van Helmond' uit 2011. De vastgoedcrisis heeft verder om zich heen gegrepen en de sociale gevolgen van de crisis zijn vanaf 2012 pas goed merkbaar geworden. De positie van de lokale overheid is aan het veranderen, vanwege de verbreding van het takenpakket en de nadelige financiële effecten van de (vastgoed)crisis op de gemeentelijke begroting – al zijn die effecten in Helmond minder groot dan in veel andere gemeenten.

Toch zijn de afgelopen jaren veel zaken door bedrijfsleven, organisaties en overheid gezamenlijk aangepakt om het ondernemingsklimaat te versterken. Er is verder geïnvesteerd in het speerpuntenbeleid en het Food Tech Park Brainport en de Automotive Campus, er is veel energie gestoken in onderwijs en arbeidsmarktinitiatieven, de samenwerking in Peelverband heeft verder vorm gekregen en er zijn diverse initiatieven gestart om de aantrekkingskracht van het centrum van Helmond te vergroten.

De leegstandsproblematiek in winkels en kantoren is echter hardnekkig en nog lang niet opgelost, getuige het nog altijd hoge niveau van de leegstand. Ook zijn veel knelpunten in de bereikbaarheid van Helmond nog niet opgelost. Denk aan de aansluiting van de stad op de snelwegen en de Ruit-discussie. Verder vormt de doorontwikkeling van de campussen een aandachtspunt. En van het verhoudingsgewijs omvangrijke werkloosheidsvraagstuk is de stad nog steeds niet af.

Er zijn echter ook positieve trends waarneembaar, gunstige ontwikkelingen die zich geleidelijk aan en daardoor bijna onmerkbaar afspelen. Zo lag de werkloosheid (% werkzoekenden) in Helmond tot structureel een vijfde boven het landelijke niveau. In 2011 en 2012 was dat verschil tot minder dan een tiende gezakt. In 2014 bedroeg het verschil ineens weer een vijfde, maar de Helmondse economie heeft getoond dat de werkloosheidsproblematiek hier niet wezenlijk omvangrijker hoeft te zijn dan gemiddeld in Nederland. Daaraan zijn twee andere – geleidelijke – ontwikkelingen gekoppeld, namelijk die van het stijgende opleidingsniveau van de beroepsbevolking en de groeiende samenwerking tussen onderwijssector, bedrijfsleven en andere partijen op de arbeidsmarkt.

De inspanningen in het speerpuntenbeleid beginnen de laatste jaren steeds meer vruchten af te werpen. Helmond wordt in elk geval breed (h)erkend als centrum voor foodprocessing en geleidelijk aan ook innovatiecentrum voor de automotive. Inmiddels is Helmond daarmee ook een sterke stad geworden op het terrein van (mbo-)onderwijs, met name in deze speerpunten en voor opleidingen in de zorg.

Wellicht mede door het voorgaande begint het imago van Helmond als stad om te werken en te ondernemen te verbeteren. Dat is althans wat meerdere ondernemers en stakeholders tijdens het onderzoek hebben aangegeven.

7.2. Trends

In de SWOT-analyse zijn de kansen en bedreigingen geformuleerd vanuit de huidige, lokale situatie in Helmond. Kansen en bedreigingen kunnen ook betrekking hebben op de invloed die trends (van buitenaf) op Helmond hebben. Enkele belangrijke trends waarmee Helmond te maken heeft, zijn:

- 1. Automatisering, nieuwe organisatievormen en arbeid
- 2. Circulaire economie en groene groei
- 3. Doorbraaktechnologieën
- 4. Fragmentatie, de-traditionalisering en de-institutionalisering

Nieuwe organisatievormen en arbeid

Helmond hoeft niet direct te vrezen voor een sterke bevolkingskrimp. Wel vergrijsst en stagneert de omvang van de beroepsbevolking, waardoor de economische groeiambities om nieuwe bedrijfsmodellen vragen. De vergrijzing van de beroepsbevolking vergt investeringen in het personeelsbeleid van bedrijven en arbeidsproductiviteit verhogende maatregelen. Het vormt ook aanleiding om nog meer in te zetten op het vergroten van kansen voor jongeren en inactieven.

Onder invloed van steeds geavanceerdere, snellere en globalere automatisering en internet, zien we in de economie van vandaag vooral veranderingen in de organisatie. Veel bedrijfsprocessen zijn/waren nog gebaseerd op (steeds verder geoptimaliseerde) innovaties uit de industriële revolutie en bijbehorende (hiërarchische) organisaties. Veel administratieve, faciliterende en intermediaire taken verdwijnen door slimmere automatisering en internettechnologie. Verder ontstaan er organisatievormen met veel minder managementlagen en hiërarchie: zelfsturende teams, flexwerkers en 'lean' en 'agile' productieprocessen worden mogelijk gemaakt door verdere automatisering, maar vooral ook door het hoger wordende opleidingsniveau en de grotere zelfstandigheid van medewerkers. Zie het grote succes van bijvoorbeeld Buurtzorg tegenover grote, hiërarchische zorginstellingen.

Het werken zelf krijgt inmiddels een ander gezicht en die trend zet voort. Organisaties beschikken steeds vaker over een schil van flexibel op te roepen krachten, zoals zelfstandigen zonder personeel, netwerkrelaties, samenwerking tussen bedrijven. Rondom een vraagstuk worden experts tijdelijk betrokken. Ook bieden steeds meer organisaties kleine kantoren en flexwerkplekken aan. Men werkt mobiel, thuis en in toenemende mate op 'third places' (bij klanten, in internetcafés en op locaties met werkplekken). Wonen en werken loopt steeds meer door elkaar. Bedrijfsgebouwen worden kleiner, het traditionele woon-werkverkeer dat volgens een vast stramien verloopt neemt af.

Deze trend lijkt voor een maakeconomie als die van Helmond als maakstad op het eerste oog minder relevant te zijn, maar ook de flexibilisering – van productieketens – in de industrie schrijdt verder voort. En voor grotere dienstenorganisaties, zoals hier actief in bijvoorbeeld de zorg en de logistieke dienstverlening, spelen deze processen zeker nu al.

Circulaire economie

Het denken over circulaire principes rond bijvoorbeeld circulair ontwerp, materiaalgebruik, biobased economie, biobased-chemie, maar ook principes als circulair inkopen en nieuwe businessmodellen staat nog in de kinderschoenen. Hierin lopen Nederlandse bedrijven en wetenschappers voorop en liggen er enorme kansen om Nederland tot 'circulaire hotspot' van Europa te ontwikkelen, zoals ook de SER⁴² begin dit jaar nog formuleerde en door allerlei partijen inmiddels met vele Green Deals wordt onderschreven. Zo werkt Helmond al aan een Green Deal op het gebied van geothermie en Automotive maakt kans op Green Deals op het gebied van duurzame mobiliteitstechnologie.

En dergelijke initiatieven zijn er niet voor niets. Verduurzaming van de economie is iets waar ook Helmond niet omheen kan en ook kansen biedt. Momenteel spreken ondernemers en beleidsmakers in de regio van het bestaan danwel realiseren van regionale 'ecosystemen' in sectoren als de food(tech), automotive, hightech en andere industrieën. Daarbij wordt vooral verwezen naar ketenontwikkeling op het gebied van kennis, innovatie en onderlinge toelevering. Het thema verduurzaming, in termen van gesloten ketens en een gezamenlijk milieubeleid hoort daar ook bij. Met Noordoost-Brabant, Noord-Limburg en De Peel als 'achterland' heeft Helmond alle kansen in te zetten op duurzaamheidsinnovaties in het foodcluster (vermindering voedselverspilling, efficiëntere processing, (bio based) toepassingen voor restproducten, etc.). Verder kenmerkt Helmond zich door nauwe samenwerking tussen grotere maakbedrijven en organisaties. Dit biedt een goede basis om gezamenlijk te komen tot initiatieven gericht op circulair en vergroening van het materiaalgebruik en op energiebesparing en duurzame energie.

Technologie

Doorbraaktechnologieën hebben een fundamenteel effect op technologische innovatie en op verschillende wijzen impact op de economie. Deze versnelling in technologische innovatie is een belangrijke stimulans voor veranderingen en heeft een grote impact op economische sectoren, organisaties en mensen. Gezien het belang van de maakindustrie (waaronder het foodcluster) en de zorgsector, bieden deze technologische ontwikkelingen grote kansen voor de Helmondse economie. Zie bijvoorbeeld de koppelingen die hiervoor zijn gelegd tussen de Helmondse economie en de circulaire economie.

⁴² Zie o.a. SER Magazine (november 2015).

Doorbraaktechnologieën

- Nanotechnologie – zeer snelle en precieze productie op autoomniveau, programmeerbare materie nieuwe materialen, post-schaarste economie).
- Biotechnologie – manipulatie van leven en levende systemen op het genetisch en sub-cellulair niveau, synthetisch leven (genetische verbetering, aanpak ouderdomskwalen)
- Informatietechnologie – informatica, cybertechnologie (kunstmatige intelligentie, hersen-machine interfaces)
- Cognitiewetenschap – inzicht krijgen in de architectuur en werking van de menselijke en dierlijke geest (cognitieve verbetering, 'mind uploading')

Fragmentatie en de-institutionalisering

De individualisering zet verder door, mede door technologische ontwikkelingen. Die Individualisering is vooral een zaak van de-traditionalisering. Mensen zijn losgekomen van gezaghebbende tradities en vaste waardepatronen en zien zichzelf als ontwerpers en uitvoerders van hun eigen leven. Burgers en ondernemers worden niet langer gerepresenteerd in vaste groepen, maar in verschillende netwerken. Die netwerken zijn vaak virtueel en gaan in veel gevallen slechts over één thema. De individualisering heeft gevolgen voor de aard en plaats van politieke discussies en de betrokkenheid van mensen daarbij.

Op het maatschappelijk middenveld ontstaan steeds nieuwe vormen van representatie in kortstondige verbanden van burgers die een bepaald belang behartigen.

De combinatie van individualisering en medialisering leidt tot nieuwe vormen van 'tribalisering', waarin mensen zich sterker oriënteren op geestverwanten en zich afkeren van andere groepen. Dat leidt tot een verlies aan gemeenschappelijkheid en nieuwe segmentaties. Het gezag van maatschappelijke instituten, zoals overheid, wetenschap, is niet langer vanzelfsprekend. Daar komt het proces van de terugtrekkende overheid nog bij. Enerzijds zorgt het decentralisatieproces voor verbreding van het takenpakket van lokale overheden. Anderzijds neemt de financiële slagkracht om als overheid beslissend te kunnen zijn in het realiseren van (economische) initiatieven af.

Dit stelt ook de Helmondse overheid voor dilemma's: het versnipperde en snel veranderende politieke landschap maakt het voeren van eenduidig economisch beleid er niet eenvoudiger op. Bovendien zijn – alleen al vanuit financieel perspectief en menskracht – scherpere keuzen ten aanzien van het beleid onvermijdelijk. Tegelijkertijd 'hoort' de overheid er te staan voor alle ondernemers en voor de hele Helmondse economie. Een ondernemerspopulatie met een relatief hoge organisatiegraad, maar toch veelal uiteenlopende agenda's en belangen. Het behartigen van deze belangen vergt voldoende professionaliteit en inzet die bediening vanuit een hoger, regionaal schaalniveau wellicht noodzakelijk maakt.

7.3. Opgaven voor Helmond

De in paragraaf 6.1 beschreven gestage positieve ontwikkelingen in Helmond betekenen nog niet dat het hier sociaaleconomisch gezien goed gaat. Er blijft genoeg werk aan de winkel om het ondernemingsklimaat verder te versterken en sociale vraagstukken op te lossen. De beschouwing laat wel zien dat er geen aanleiding is het vigerende economisch beleid radicaal te wijzigen. In tegendeel, het verbeteren van het

ondernemingsklimaat vergt beleid van de lange adem. Het is zaak koers te houden, rekening houdend met trends en een tandje bijschakelen daar waar verbeteringen te lang uitblijven en snel anticiperen op kansen noodzakelijk is.

Wat zijn de grootste uitdagingen waarvoor Helmond op (sociaal)economisch gebied de komende jaren staat? Die vraag wordt hierna beantwoord, op basis van de SWOT-analyse en de karakteristieken van de Helmondse economie. Minstens zo belangrijk is de vraag hoe deze uitdagingen aan te pakken en welke initiatieven en acties nodig zijn om resultaten te boeken. Zie daarvoor paragraaf 7.4 en 7.5. Eerst zetten we de vier belangrijkste opgaven uiteen, namelijk:

1. Investeren in talentontwikkeling van de (beroeps)bevolking
2. Versterken van de kwaliteit van het ondernemerschap
3. Stimuleren van meer dynamiek rond de speerpuntsectoren
4. Werken aan een sterkere positionering van Helmond

Opgave 1: Investeren in talentontwikkeling

Nog meer dan nu bepaalt het aanwezige menselijk kapitaal de komende jaren de kern voor economisch succes. Dat geldt eigenlijk overal, maar zeker ook in Helmond. De stad heeft zich de afgelopen jaren – terecht – veel aandacht geschonken aan onderwijs en arbeidsmarkt. Allereerst om de uitdaging aan te kunnen de werkloosheid definitief op een lager niveau te brengen. De arbeidsmarkt vergrijs, terwijl tegelijkertijd de crisis ervoor heeft gezorgd dat veel jongeren een minder sterke uitgangspositie hebben wanneer zij tot de arbeidsmarkt toetreden. De omvang van de beroepsbevolking neemt niet langer toe, waardoor de arbeidsproductiviteit extra snel zal moeten stijgen.

De grotendeels exportgerichte maakindustrie zal continu werk moeten maken van het verbeteren van zijn concurrentiepositie, waarbij toegang tot menselijk kapitaal een sleutelfactor is. Het Helmondse bedrijfsleven zal ook meer concurrentie uit Eindhoven, Venlo en andere steden in de regio gaan ondervinden bij het aantrekken en vasthouden van talent. En, niet in de laatste plaats, hebben de terugtrekkende overheid en de snel veranderende maatschappij als risico dat een grotere groep mensen niet kan meekomen. Dit zijn allemaal redenen om talentontwikkeling centraal te (blijven) stellen in het sociaaleconomisch beleid – door zowel overheden, maatschappelijke organisaties als het bedrijfsleven.

Aansluiting vraag - aanbod

Op het gebied van food, techniek en zorg kent de stad een uitgebreid (mbo-)onderwijsaanbod. Aan dit aanbod blijven werken is van groot belang. Daarbij enige focus houden op de sectoren die er in Helmond en De Peel toe doen, is eveneens van belang. Het speerpunten- en campusbeleid sluiten op zich goed bij die gedachte aan. 'Samenwerking' tussen bedrijfsleven en onderwijs (en overheid) is het kernbegrip. Het vinden van de juiste aansluiting van het onderwijsaanbod op de personeelwensen van het bedrijfsleven is geen sinecure.

De hindernissen bij het onderwijs liggen op het vlak van landelijke richtlijnen en lange accreditatietermijnen, waardoor instellingen niet snel en eenvoudig 'vraaggericht' kunnen acteren. Daarnaast moeten instellingen, gezien budgettaire en studieduurbeperkingen, sowieso keuzen maken tussen aandacht voor algemene vorming, algemene vaardigheden en (op de regionale werkgevers gerichte) beroeps- en vakspecifieke kennis en vaardigheden.

Een handicap van het bedrijfsleven is dat het niet met één mond spreekt en de personeelsvraag niet eenduidig formuleert. Het schort aan een goede 'vraagarticulatie'. Bovendien kunnen bedrijven en organisaties hoogstens voor de kortere termijn (voor de komende 3 tot 5 jaar) aangeven wat de gewenste competenties van afgestudeerden zijn en hoeveel mensen ze nodig hebben.

Beide partijen dienen deels elk voor zich, deels in onderling overleg zich te blijven inspannen om de genoemde beperkingen zoveel mogelijk te reduceren danwel omzeilen. Via inspanningen op bestuurlijk niveau én het realiseren van initiatieven en opdoen van ervaringen door samenwerking op het uitvoerende niveau (afdelingshoofd/kleine ondernemer en docent).

Binden en blijven ontwikkelen van talent

Het binden en vasthouden van schaars talent is een opgave voor de individuele werkgever, maar in toenemende mate ook een opgave op lokaal tot regionaal niveau. Het begint bij het eigen personeelsbeleid, dat gericht dient te zijn op het aanspreken en uitdagen van talent. Maar daar redt het Helmondse bedrijfsleven het niet mee. Niet voor niets is het midden- en grootbedrijf nauw bij het onderwijs betrokken en investeert het (veelal collectief) in talentontwikkeling. Het kleinbedrijf heeft minder slagkracht en het is zoeken naar nauwere onderlinge samenwerking.

Binden van talent aan Helmond (en de regio) betekent in de eerste plaats het realiseren van een doorlopende leerlijn van lager mbo tot en met hbo-niveau. En in de tweede plaats het realiseren van een doorlopende lijn vanuit het onderwijs naar het bedrijfsleven. Dat laatste bestaat uit bedrijfsbezoeken van het lager en voortgezet onderwijs, leer-werktrajecten en stages voor studenten en – voor zover mogelijk – baangaranties voor afgestudeerden. Een initiatief als Helmond Stagestad verdient daarin een belangrijke rol. Ook de Dutch Technology Week is een uitgelezen mogelijkheid om bedrijfsleven en studenten met elkaar in contact te laten komen. En de ervaringen die op de Groene Campus en de Automotive Campus worden opgedaan in de betrokkenheid van het bedrijfsleven in het onderwijs, dienen een vertaling te krijgen naar andere studierichtingen en bedrijfssectoren.

Opgave 2: Versterken van de kwaliteit van het ondernemerschap

Het innoverend vermogen bepaalt meer dan ooit het succes, zo niet het overleven van ondernemingen. In een maakregio als De Peel, waarin bedrijfsactiviteiten op mbo-niveau domineren, is het realiseren van voldoende op innovatie gefundeerde economische groei een extra grote uitdaging. De lagere investeringsgraad en het lagere aandeel snelgroeiende bedrijven zijn indicaties dat het Helmondse bedrijfsleven de afgelopen jaren minder vernieuwend en grensverleggend actief is geweest.

Het moge duidelijk zijn dat vernieuwing en groei van bedrijfsactiviteiten voor een groot deel terug te voeren zijn op de kwaliteit van het ondernemerschap. Met 'kwaliteit' wordt onder andere bedoeld: de aanwezige groeiambities, de behoefte om te vernieuwen, het creatieve vermogen en het talent om te ondernemen (zakelijke kant). 'Kwaliteit van ondernemerschap' is lastig meetbaar en voor de Helmondse ondernemerspopulatie al helemaal niet bekend. Niettemin is de kwaliteit van het ondernemerschap zodanig bepalend voor economisch succes, dat we dit onderwerp tot de belangrijkste opgaven voor de Helmondse economie mogen rekenen.

Ondernemerschap dat zich richt op vernieuwing en groei, komt tot stand door:

- 1. Voldoende aanwas van nieuwe ondernemers met ideeën en groeiambities
- 2. Samenwerking tussen ondernemers op het terrein van kennis- en productontwikkeling
- 3. Een innovatiegerichte cultuur – op de werkvloer – van bestaande bedrijven en organisaties.

Starters en doorgroeiers

Dit zijn allemaal zaken die zich lastig – via beleid – laten sturen. Het ondernemerstalent moet in Helmond in potentie al aanwezig zijn en kan eventueel op kleine schaal extra worden aangetrokken. Het sturen begint bij het stimuleren en professionaliseren ervan. Het onderwijs en zittend bedrijfsleven spelen daarbij een sleutelrol, via het schenken van aandacht aan ondernemerschap bij de jeugd en jongeren en het begeleiden van starters. De overheid heeft – in samenwerking met het bedrijfsleven – een meer faciliterende rol. Zo biedt de gemeente Helmond starters informatie via de website en is er het privaat initiatief van het Ondernemerscafé. Verder heeft de gemeente Helmond twee bedrijvententra opgericht voor hoofdzakelijk startende ondernemers, te weten het Bedrijvent centrum Heistraat (voor de creatieve zakelijke dienstverlening) en het Bedrijvent centrum Zorg, gericht op ondernemers in de zorg. Daarnaast is er een bedrijvent centrum in oprichting dat zich richt op ambachten. Het plan om een bedrijvent centrum op te zetten voor de detailhandel, is niet gerealiseerd. Al met al hebben partijen als de gemeente, Rabobank, Werkgeversplein Helmond en Kamer van Koophandel starters het nodige te bieden. Maar het kan altijd beter en met meer samenhang. Minder aandacht is er voor de groep doorgroeiers. Een ‘klassieke fout’ die je in veel gemeenten terugziet, terwijl juist dáár de banengroei vandaan moet komen.

Naast het verlies van (potentieel) ondernemerstalent, is opvolging van bestaand (succesvol) ondernemerschap een aandachtspunt. De opbouw van de Helmondse ondernemerspopulatie kenmerkt zich door enerzijds veel kleine bedrijfjes (gedomineerd door eenmanszaken) en anderzijds een beperkt aantal middelgrote en grote bedrijven. Die laatste categorie bedrijven is deels eigendom van grotere partijen van buiten de stad, deels gaat het om lokale familiebedrijven. De ‘tussengroep’ van het kleiner middenbedrijf stagneert. Meer doorgroeiers zijn nodig om die tussengroep in omvang te laten toenemen. Ondernemerstalent is daarnaast nodig om de continuïteit te garanderen van bestaande kleinere en grotere bedrijven waar de eigenaar stopt. Meer starters en doorgroeiers vormen zo een deel van de oplossing voor de opvolgings- en overnamevraagstukken die in Helmondse bedrijfsleven spelen.

Samenwerking in praktische innovatie

Helmond werkt verder al aan een gunstig innovatieklimaat gericht op samenwerking tussen bedrijven en bedrijfsleven en kennisinstellingen door de realisatie van campussen: Groene Campus en Automotive Campus. De regionale dimensie – zeker die in Brainport-verband – is daarbij tot op heden minder sterk in beeld. Het kleinbedrijf is grotendeels nog vrij naar binnen gekeerd en weet niet bij strategische innovatieprogramma's aan te sluiten.

Het is de kunst om regionale innovatieprogramma's zodanig vorm te geven dat ze relevant zijn voor het hele MKB, niet alleen voor grotere ondernemingen en kennisintensieve bedrijven. Helmond kenmerkt zich immers door een traditie van maak- en dienstverlenende activiteiten op mbo-niveau. De daarbij behorende innovatiecultuur is sterk toepassingsgericht; de zogenoemde ‘incrementele innovatie’ domineert.

Zowel radicale als incrementele innovaties kunnen deels worden gezocht in praktische vernieuwingen die dichtbij de huidige bedrijfsvoering en productportfolio staan. Daarnaast gaat het om inspelen op kansen die fundamentele trends en technologische ontwikkelingen bieden. Het is dan ook zaak een – liefst regionaal

opgeschaald – innovatieprogramma te baseren op de koppeling tussen grotere sectoren en een daarbij passende selectie van hiervoor genoemde doorbraaktechnologieën.

Bedrijfscultuur

Tot slot is de innovatiecultuur binnen bedrijven en organisaties een bepalende factor voor groei door vernieuwing. Afgaande op de waardering van het personeelsbeleid door medewerkers, lijkt die cultuur in het Helmondse bedrijfsleven niet boven noch beneden gemiddeld matig sterk aanwezig te zijn. Bedrijven moeten hier primair zelf voor openstaan en aan werken, zeker ook in (productie)bedrijven met veel personeel in lagere functies. Productiebedrijven dienen dus niet alleen te investeren in product- en technische procesinnovaties (waaronder automatisering en R&D-personeel), maar ook in sociale innovatie.

Modern personeelsbeleid vraagt tevens om organisatie-overstijgend denken. Het is van belang om samen met andere bedrijven carrièrepaden mogelijk te maken, die bedrijven alleen niet kunnen bieden.

Opgave 3: Stimuleren van speerpuntsectoren

Helmond heeft inmiddels een naam opgebouwd op het gebied van food(processing) en automotive. Een nadere blik op deze speerpunten leert dat ze de komende jaren ‘body’ moeten en ook kunnen krijgen en dat de rol van locaties als het Food Tech Park Brainport en de Automotive Campus daarbij eenduidiger en effectiever moet worden. Een belangrijke vraag is in welke mate de beide locaties het succes van de speerpuntsectoren bepalen. Eén visie gaat uit van een centralere rol van de locaties als de plaats waar hét moet gebeuren. De locatie als cluster van (bedrijfs-)activiteiten, waardoor dit de nodus vormt van de speerpuntsector in de regio. Een andere visie ziet de locaties meer als ‘kristallisatiepunt’, alwaar onderwijs- en innovatietrajecten plaatsvinden die bedrijven in onderlinge samenwerking en met kennisinstellingen uitvoeren. In dat geval is de locatie niet meer dan ondersteunend aan het (regionale) ecosysteem van bedrijven, waarbij het bedrijfsleven wel nauw bij de locatie betrokken maar er niet gevestigd is.

Doelstellingen voor succes

Dit onderzoek geeft geen uitsluitsel over de vraag wat de juiste filosofie is achter het cluster- en campusgedachtegoed. Wel dient als uitgangspunt te worden genomen dat het succes van de speerpunten én de locaties primair afhangt van de inzet van investeerders en ondernemers. De gewenste ‘body’ in termen van investeringen en bedrijfsactiviteiten moet uiteindelijk van de ondernemers zelf komen. Een – niet persé aan een locatie gebonden – clusterontwikkeling die gedragen wordt door instellingen, overheden en vastgoedeigenaren zal waarschijnlijk niet meer dan een ondersteunende functie houden voor de speerpunten en slechts een beperkte regierol voor het bedrijfsleven in de speerpuntsectoren kunnen innemen. Het lijkt vanzelfsprekend dat de ambitie voor een cluster gelegen is in de uiteindelijke zelfstandigheid ervan. Een cluster is een succes wanneer het stokje aan bedrijven en organisaties ter plekke is overgedragen en verdere groei op eigen kracht plaatsvindt. Het Food Tech Park Brainport lijkt momenteel beter aan die ambitie te voldoen dan de Automotive Campus.

Een andere ambitie in het speerpuntenbeleid dient te zijn dat de beide speerpuntsectoren er niet alleen voor zichzelf zijn. Ze kunnen pas echt als succesvol worden bestempeld en worden ook zelf succesvoller wanneer ze zichtbaar en van meerwaarde zijn voor de regionale economie als geheel. De regio heeft behoefte aan (ondernemers)initiatieven waarin de koppeling wordt gelegd met bedrijven uit andere sectoren, zoals de zorgsector, metaalindustrie, mechatronica, logistiek, ICT, etc. En in dergelijke coalities liggen ook volop kansen voor bedrijven in de speerpuntsectoren zelf. Koppeling vindt eerder plaats wanneer de speerpunt

zichtbaar genoeg is en zich richting mogelijke partners voldoende profileert. Aan die laatste eigenschap lijkt de Automotive Campus momenteel meer te voldoen dan het Food Tech Park Brainport.

Er is meer in Helmond

De speerpuntsectoren zijn in dit onderzoek weliswaar aangemerkt als een belangrijke opgave voor Helmond, die aandacht mag echter niet ten koste te laten gaan van andere (belangrijke) economische activiteiten in Helmond. Visco en Nedschroef kunnen misschien niet langer als 'echte' Helmondse bedrijven worden aangemerkt, ze zijn nog altijd van wezenlijk belang voor de economie en staan voor sectoren die er in deze stad en regio toe doen: textiel- en metaalsector en de zorgsector.

Verder betekent het inzetten op hoogwaardiger groei en een hoge (grond)productiviteit nog niet dat sectoren als transport en logistiek weinig aandacht hoeven te krijgen in het economisch beleid. Voor zover deze sectoren sterk zijn verweven met andere bedrijfstakken als de foodtechsector, de mechatronica en de automotive, dient Helmond ruimte te geven aan verdere ontwikkeling. Zeker de ondersteunende en waarde toevoegende logistieke sector is van belang voor de Helmondse economie. Denk daarbij aan logistieke dienstverleners en value added logistics.

Het voorgaande maakt duidelijk dat niet het sectorale, maar het keten-denken het kader van toekomstige beleidskeuzen vormt. Dat is ook van belang om verduurzamingsopgaven te kunnen realiseren, waar het gaat om zuiniger grondstoffengebruik en minimalisering van (onbenutte) reststromen. In de food(tech) en de metaalektro⁴³ is het circulaire denken sterk in opkomst. De opgave voor – het bedrijfsleven in – Helmond is om een duidelijke rol te kiezen in de ontwikkeling naar regionale gesloten ketens. Voor foodtech vormt Brainport-Greenport-Noordoost-Brabant daarvoor het geografische kader, voor metaalektro is dat primair de Brainport regio.

Opgave 4: Sterkere positionering Helmond

De vorige opgaven illustreren dat een economische perspectief voor Helmond voortdurend denkt vanuit regionaal perspectief. Het Helmondse bedrijfsleven heeft misschien de naam 'gesloten' te zijn, met een sterke 'ons-kent-ons' cultuur. Onderwijs, innovatie, handel en samenwerking hebben echter een sterk grensoverschrijdend karakter. De afgelopen jaren zijn inspanningen van overheid, instellingen en bedrijfsleven om de regionale samenwerking te bevorderen niet altijd beloond of succesvol gebleken. Regionaal blijven denken en werken, blijft zonder twijfel de enige optie. En dat denken lijkt ook aan terrein te winnen, gezien de groeiende samenwerking tussen gemeenten en ondernemersorganisaties binnen De Peel. De vraag is hoe Helmond de regionale samenwerking de komende jaren kan invullen en vanuit welke positie deze gemeente dat kan doen? Een duidelijke, zelfbewuste positionering helpt immers bij het kiezen van de juiste route in regionale samenwerking. Het bepaalt op welke terreinen samenwerking meer prioriteit verdient dan op andere. Het levert ook inzicht in de wijze waarop samenwerking effectief kan worden vormgegeven.

De positie van Helmond binnen regionaal verband kent twee dimensies:

- 1. 'Hoofdstad' van De Peel
- 2. 'Zusterstad' van Eindhoven in Brainport-verband

⁴³ Het betreft hier de gecombineerde bedrijfstakken (basis)metaalindustrie, elektrotechnische industrie, machinebouw en transportmiddelenindustrie, die in het algemeen sterk met elkaar in ketens verweven zijn.

Grofweg richt De Peel zich meer op Helmond dan omgekeerd en kijkt Helmond of probeert Helmond meer te kijken naar Brainport en Eindhoven dan omgekeerd gebeurt. Helmond fungeert als regionaal centrum voor De Peel op het gebied van arbeidsmarkt, consumentenvoorzieningen, onderwijs en zorg. Business-to-business relaties zijn vrij sterk lokaal gericht en verder regionaal vooral zichtbaar in specifieke sectoren, zoals food(tech). En Helmond is niet hét winkelcentrum van de regio, aangezien de oriëntatie vanuit andere gemeenten op Helmondse winkels niet erg sterk is en Helmonders zelf relatief veel besteden buiten de eigen gemeente. Net als andere gemeenten van een vergelijkbare omvang, heeft Helmond moeite zich als bezoekers- en winkelstad helder te positioneren tussen de kleinere winkelsteden (Mierlo, Nuenen, Deurne) enerzijds en de grote steden (Eindhoven) anderzijds. De onderscheidende positie vinden is een belangrijke opgave voor de (binnen)stad.

Verder is het zaak dat bestuurlijk en ondernemend Helmond binnen het kader van Brainport meer initiatieven van de grond krijgen. Wellicht moet daarvoor worden gezocht naar nieuwe coalities, met andere gemeenten dan tot dusver en met andere partijen. Succesvol samenwerken hangt grotendeels af van de juiste partijen en zelfs de juiste personen. Dat begint met het zelf in huis hebben van goede ambassadeurs en vervolgens het goede verhaal. Zeker nu de zelfverzekerdheid over het eigen kunnen – onder Helmondse ondernemers - groeit, is het zaak dat Helmond laat zien wat ze in huis heeft. De stad moet meer trots uitstralen en van haar tafellaken-servet zwakte juist haar kracht maken. Dus af van het Calimero-denken en de korte lijnen tussen bedrijven, overheid en organisaties met een hoge concrete actiegerichtheid zien als pluspunten, die ook in regionaal verband kunnen worden ingezet.

Overige aandachtsgebieden

De voorgaande vier opgaven kunnen als de inhoudelijk meest cruciale worden gezien. Daarnaast zijn er diverse aandachtspunten van meer randvoorwaardelijke en procesmatige aard. Denk aan het moderniseren van bedrijfslocaties, het verbeteren van de bereikbaarheid van (delen van) de stad, het werken aan een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat en aan de kwaliteit van de dienstverlening door de overheid. Het zijn allemaal zaken die blijvend aandacht verdienen. De nadruk in de economische visie op Helmond dient echter op de vier grote opgaven te liggen, zoals die hiervoor zijn beschreven.

7.4. Economie ambities voor Helmond

Het bepalen van het economisch beleid is pas mogelijk nadat de ambities voor de Helmondse economie zijn vastgesteld. In de gemeentelijke Economische Visie 2012-2016 is de volgende algemene doelstelling of ambitie geformuleerd:

“Voorop in het Helmondse economisch beleid staat het bevorderen en realiseren van het juiste ondernemersklimaat voor bedrijven om economisch te kunnen excelleren met Helmond als basis. Waarbij bovendien sprake is van ‘werk voor elk talent en talent voor elk werk’. Maar ook van duurzaam en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap. Het doel is om bij de top van Nederlandse steden te blijven waar het gaat om ondernemers- en vestigingsklimaat.”⁴⁴

Deze doelstelling is nog vrij algemeen van aard. Ze is vervolgens nog wat gespecificeerd met doelstellingen als “een verdere modernisering van de Helmondse economie, vanuit de ambities van Brainport 2020” en

⁴⁴ Bron: Gemeente Helmond (2012), Helmond, ondernemende stad in een toptechnologie regio - Economische visie 2012-2016.

“een excellente en vraag gestuurde arbeidsmarkt in Zuidoost-Brabant”. Concreet meetbare doelstellingen in het visiedocument ontbreken.

Tijdens de uitvoering van dit onderzoek bleken stakeholders moeite te hebben met danwel weinig belang te hechten aan het bepalen van eenduidige en concreet meetbare doelstellingen voor de Helmondse economie. Toch zijn indirect wel enkele meetbare doelstellingen uit de analyses en bijeenkomsten met ondernemers af te leiden, die als basisindicatoren voor – het peilen van de temperatuur van – de Helmondse economie kunnen dienen.

Werkstad Helmond

Vanuit ondernemersperspectief heeft Helmond zich jarenlang sterker ontwikkeld als woongemeente dan als werkstad. De zogenoemde werkfunctie (de verhouding tussen het aantal banen enerzijds tegenover het aantal leden van de beroepsbevolking anderzijds) ligt rond de 0,9. Een stad met de omvang van Helmond zou in staat moeten zijn een werkfunctie te realiseren van 1 of hoger. Om de economie agenda van Helmond meer ambitie te geven, kan het streven naar een werkfunctie van 1 een vrij eenvoudige, algemene doelstelling zijn. Kortom, werkgelegenheidscreatie om de balans banen/beroepsbevolking meer in evenwicht te krijgen. Om dit evenwicht binnen de komende beleidstermijn (2016- 2020) te realiseren, zou de Helmondse economie jaarlijks met circa 1.000 banen moeten groeien. Dat is in de jaren voor de crisis (tot 2008) gelukt, maar daarna niet meer. De nieuwe gemeentelijke economische beleidsvisie 2016-2020 zou voor wat betreft werkgelegenheid een pre-crisis ambitie kunnen oppakken. Gezien de macro-economische vooruitzichten lijkt een banengroei van jaarlijks 500 daarbij realistischer dan een van 1.000.

Participatiestad Helmond

Het aantal banen is niet zaligmakend en meer banen betekent niet automatisch meer Helmonders aan het werk. Aan de banenambitie dient dan ook een sociaaleconomische ambitie te worden gekoppeld: een hogere participatiegraad van Helmonders, of die nu het resultaat is van de lokale banengroei of niet. Naar verwachting zal de Helmondse beroepsbevolking tot 2020 niet of nauwelijks verder groeien.⁴⁵ De werkloosheid ligt hier echter structureel 1 tot 1,5% punt hoger dan landelijk.

Om op het huidige Nederlandse werkloosheidsniveau te zitten, zouden ongeveer 42.600 Helmonders betaald werk moeten hebben. In werkelijkheid zijn het er een kleine duizend minder. Dat lijkt een klein verschil, maar een verschil dat in de praktijk tot dusver niet (blijvend) overbrugbaar is gebleken. Bovendien is uitgegaan van het huidige Nederlandse werkloosheidspercentage (van 7,4% tegenover het Helmondse van 9%). Ervan uitgaande dat de nationale werkloosheid de komende vijf jaar daalt, zal die in Helmond dus met minstens 1.000 personen bovenop de Nederlandse trend moeten dalen om op het landelijke werkloosheidsniveau uit te komen. Het aantal niet-werkzame Helmonders zal derhalve met beduidend meer dan 1.000 moeten afnemen. Dit vereist het verhogen van de inzetbaarheid van de Helmondse (inactieve) beroepsbevolking, door middel van activering en scholing.

Naar een hoogwaardiger economie

De afgelopen jaren heeft Helmond een periode van ‘baanloze groei’ gekend. Terwijl de werkgelegenheid stagneerde, wist het bedrijfsleven toch een hogere toegevoegde waarde te realiseren. Dat mag in crisistijd vanuit kostenoogpunt een bewuste en weloverwogen bedrijfsmatige keuze zijn, de voorgaande doelstellingen veronderstellen echter én banengroei én inzetbaarheid van de beroepsbevolking op een hoger niveau (een

⁴⁵ De bevolkingsprognose (van Primos) gaat uit van een stabilisatie van het aantal 15-64-jarigen in Helmond tot 2025.

te lage opleiding leidt immers niet tot participatie). De forse banengroei zal bovendien gepaard gaan met het deels aantrekken van personeel van buiten de gemeente, wat weer vereist dat door bedrijven en instellingen aangeboden functies aantrekkelijk genoeg zijn.

Een verhoogde arbeidsparticipatie zal alleen worden bereikt indien het opleidingsniveau van de beroepsbevolking verder stijgt. En een hoger opgeleide beroepsbevolking die in gemiddeld hogere functies acteert, weet een gemiddeld hogere toegevoegde waarde te realiseren.

Als deze doelstelling wordt gehaald, zal dit zich vertalen in een forse groei van de toegevoegde waarde van de Helmondse economie. In 2008 ging het bij die toegevoegde waarde nog om een bedrag van € 3 miljard, in 2014 was het bedrag opgelopen naar € 3,6 miljard; een jaarlijkse groei met gemiddeld 3,3%.⁴⁶ We mogen er niet vanuit gaan dat het Helmondse bedrijfsleven de groei van de arbeidsproductiviteit van de afgelopen jaren ook richting 2020 weet te continueren en tegelijkertijd jaarlijks 500 arbeidsplaatsen weet te creëren. Een door kosten gestuurde productiviteitsgroei (door het verhogen van de efficiency), zoals die de afgelopen jaren heeft gedomineerd, is namelijk eenvoudiger te bewerkstelligen dan een productiviteitsgroei die is gestuurd door product- en marktinnovaties, gericht op expansie en waardecreatie.⁴⁷ Realistischer is de streefgroei van jaarlijks 500 banen erbij te combineren met de landelijke productiviteitsstijging van de afgelopen jaren (3,4% per jaar). Dit gecombineerd leidt tot een door Helmondse bedrijven en instellingen gerealiseerde toegevoegde waarde van € 5,4 miljard in 2020.

Speerpunten als katalysatoren van groei

Waar valt nu beter hoogwaardiger werkgelegenheid te creëren dan rond de speerpuntsectoren, met de nadruk op rond de speerpuntsectoren. De Automotive Campus en het Food Tech Park huisvesten relatief kennisintensieve en hoogwaardige bedrijven en instellingen. Het ligt voor de hand een deel van de geambieerde banengroei op deze locaties en in bedrijven in de sectoren te realiseren. De afgelopen jaren is de banengroei in die sectoren echter beperkt geweest.⁴⁸ De meerwaarde van de speerpunten voor de Helmondse economie is gelegen in de spin-off mogelijkheden richting andere sectoren, andere delen van het Helmondse en regionale bedrijfsleven. Indirecte werkgelegenheidseffecten zijn als indicatoren minstens zo relevant als directe banencreatie binnen de speerpuntsectoren zelf.

Helmond, een sterkere regionale speler

Een minder goed kwantificeerbare, maar wel belangrijke ambitie betreft het versterken van de positie van Helmond binnen De Peel en de Brainport regio. Met name de zwakkere plekken in de positie van Helmond vragen om aandacht: Helmond is niet de onbetwiste hoofdstad van De Peel op handelsgebied (zowel b2b als consumentenmarkt) en evenmin een dominante economische speler binnen Brainport. Het ligt voorts voor de hand beide aandachtspunten volgtijdelijk met elkaar te verbinden. Door de samenwerking binnen Peelverband te versterken, bestaat de mogelijkheid de Peel-economie naar een hoger plan te tillen en – daarmee – Helmond te profileren als de hoofdstad van deze regio. Doordat de Peel-gemeenten een vuist maken en Helmond daarbinnen een zelfbewustere rol speelt, vormen zij vervolgens een interessanter gesprekspartner binnen Brainport. Kortom, Helmond kan haar positie binnen Brainport – los van de speerpunten foodtech en automotive – gericht invullen en opeisen door (eerst) haar agenda in relatie tot en samen met de Peel-gemeenten op te stellen.

⁴⁶ Bron: Rabobank (2015), BER.
⁴⁷ In economisch goede tijden is de druk om te innoveren kleiner dan in tijden met meer concurrentie en noodzaak tot kostenbesparing. Zie hiervoor bijvoorbeeld prof. dr H.W. Volberda (2014), Onderzoeksrapport: Erasmus concurrentie- en innovatiemonitor 2013-2014.
⁴⁸ Gemeente Helmond merkt in haar Programmabegroting 2016-2019 op dat de landelijke tendens in de foodtechsector die van een dalende werkgelegenheid is.

Op het gebied van onderwijs en arbeidsmarkt gebeurt het al en ook het foodtechspeerpunt wordt steeds regionaler ingestoken. Bereikbaarheid en bedrijventerreinenbeleid (inclusief bedrijvenacquisitie) zijn andere, voor de hand liggende terreinen om lokaal beleid en doelstellingen vanuit De Peel-context in te vullen. In dat kader is het uiteraard ook van belang de voornoemde (kwantitatieve) ambities in te brengen in en zo nodig te ijken aan ambities die binnen Peelverband leven. De in wording zijnde economische visie op De Peel, een initiatief van de BZW, is hiervoor het eerste belangrijke aanknopingspunt.

Helmond bereikbaar

Al behoort het verbeteren van de bereikbaarheid van Helmond niet tot de vier hoofdpunten voor de economische agenda, het is wel van belang dat die bereikbaarheid voldoende aandacht krijgt. De Helmondse economie kenmerkt zich immers door een forse populatie aan maakbedrijven, die sterk van goederentransport afhankelijk zijn. En het streven om een sterke regionale speler te willen zijn op het terrein van handel, winkelen, werken en voorzieningen vereist blijvende investeringen in de bereikbaarheid van de stad in regionaal verband. Bovendien wil Helmond graag te boek staan als automotive stad, waar state-of-the-art mobiliteitsconcepten en technologieën worden ontwikkeld. Een ambitie voor de bereikbaarheid van Helmond kan daarom niet achterwege blijven. De ambitie spitst zich toe op:

1. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de (binnen)stad voor Helmonders en bezoekers uit de regio. De waardering van die bereikbaarheid is niet bekend. In de inwonersenquête van de gemeente wordt alleen gevraagd naar de waardering van de parkeermogelijkheden in de binnenstad. Het verbeteren van de bereikbaarheid van de binnenstad begint met het consistent en regulier peilen van de tevredenheid ervan, onder Helmonders en andere bezoekers (uit de regio). Dit om een na te streven waardering (van bijvoorbeeld minimaal een 7 of een 8) te monitoren en via gericht beleid te bereiken.
2. Het veranderen van de modal split van het woon-werkverkeer naar de werklocaties: van de auto naar andere vervoermiddelen. Op dit moment gebruikt het leeuwendeel van de werknemers op de bedrijventerreinen de auto om naar het werk te komen. Met de (verder) verslechterende busverbindingen in het vooruitzicht, is het zaak werk te maken van alternatieve vervoerwijzen. Zo weet Helmond stadsbreed het aandeel van het fietsgebruik in het totale personenverkeer jaarlijks met zo'n 1%-punt te laten groeien ten koste van de andere vervoerwijzen. Die doelstelling kan als minimale ambitie voor de werklocaties worden gehanteerd. Daarnaast is het van belang een doelstelling te bepalen voor collectieve vormen van vervoer ten koste van het individuele autovervoer.

7.5. Acties

Om de voorgestelde ambities te realiseren dienen uiteraard de nodige acties en initiatieven te worden ondernomen. Acties die een stevige inzet vereisen van gemeente Helmond, het Helmondse bedrijfsleven, andere Helmondse organisaties en, waar mogelijk en relevant, ook regionale partners. Hierna volgt een overzicht van een aantal concrete acties, die voor het realiseren van de ambities van Helmond worden gevraagd. De acties zijn geselecteerd op concrete en deels snelle uitvoerbaarheid. Acties die om een lange termijnadem en betrokkenheid en medewerking van landelijke partijen vragen, laten we hier buiten beschouwing.

De daadkrachtige uitvoering van de actieagenda vraagt om een robuuste uitvoeringsorganisatie. Een organisatie die de steun heeft van en ingevuld wordt door een brede vertegenwoordiging aan stakeholders: VICH/BZW, Gemeente Helmond en andere belangrijke stakeholders, waaronder Rabobank Helmond (als

initiatiefnemer van deze studie en reeds betrokken bij diverse initiatieven ter versterking van de Helmondse economie). De uitvoeringsorganisatie levert de ambassadeurs voor de actieagenda én formeert de coalities die voor de realisatie van elk van de acties nodig zijn.

Hierna volgen de acties die nodig zijn om de opgaven aan te pakken en de ambities te realiseren:

◆ Stel gezamenlijk een aantal concrete, harde economische doelstellingen vast voor 2020

Doelstellingen zijn bijvoorbeeld de hier gepresenteerde kwantitatieve ambities, al dan niet aangevuld met nog andere. Het is van belang de voortgang van de doelstellingen regelmatig tussentijds te (laten) evalueren om te bepalen of Helmond op koers zit en het nodig is om bij te sturen of een tandje bij te schakelen.

Betrokken partijen: gemeente Helmond, VICH/bedrijfsleven, onderwijsinstellingen (m.n. beroepsonderwijs)

◆ Experimenteer met maatwerkopleidingen in vakgebieden met personeelskrapte

Ondernemersverenigingen en onderwijsinstellingen selecteren gezamenlijk enkele vakgebieden waar het krapteprobleem een onorthodoxe aanpak omtrent opleidingen en omscholing noodzakelijk maakt. Daarvoor kan mogelijk worden aangehaakt bij het Techniekpact van Brainport. De realisatie van de maatwerkopleidingen vereist forse inspanningen van zowel onderwijsinstellingen als bedrijfsleven. Harde afspraken zijn daarbij nodig op het terrein van aantallen volgers van het opleidings-/omscholingsprogramma, de duur van het programma (garantie van een langere looptijd) en investeringen van zowel onderwijs als bedrijfsleven (in personele capaciteit en financieel). Betrek ook volop het kleinbedrijf in de geselecteerde vakgebieden bij de realisatie van maatwerkopleidingen.

Betrokken partijen, op het niveau van De Peel: BZW, Werkgeversplein, mbo-instellingen, De Peel (ondersteunend).

◆ Bouw 'Helmond Stagestad' verder uit

In 2020 is de naam 'Helmond Stagestad' veranderd in bijvoorbeeld iets als 'Peel on Stage'. Het initiatief werkt inmiddels regio-breed, met betrokkenheid van mbo-instellingen en het regionale bedrijfsleven. Het aantal participerende bedrijven is, ten opzichte van het huidige aantal, minstens verdrievoudigd. Niet alleen door de regionale opschaling, maar ook door sterker participatie van het kleinbedrijf, dat afhankelijk is van arbeidsmarktsegmenten met grote schaarste aan vakmensen.

Betrokken partijen: Oorspronkelijke initiatiefnemers, Provincie Noord-Brabant, VICH/BZW, SBH, onderwijsinstellingen.

◆ Zorg voor doorlopende leer- en ontwikkellijnen voor studenten en personeel

Sluit onderwijsprogramma's van vmbo, mbo en hbo-niveau beter op elkaar aan, voor in elk geval die opleidingsrichtingen waar de krapte op de arbeidsmarkt langdurig aantoonbaar aanwezig is. Zorg daarbij vanuit het bedrijfsleven ook voor een gegarandeerd minimumaantal leer/werk- en stageplaatsen. Realiseer deze inspanningen vanuit de overtuiging dat het behoud van talent voor deze regio prevaleert boven behoud van talent voor het eigen bedrijf.

Betrokken partijen, op het niveau van De Peel: BZW/brancheorganisaties, Werkgeversplein, mbo-instellingen.

◆ Zet een compleet ondernemersloket op dat starters én doorgroeiers faciliteert

Een echt fysiek en digitaal centraal loket, waar starters voor alle vragen en ondersteuning terecht kunnen, ontbreekt in Helmond. Voor doorgroeiers zijn er in het geheel geen faciliteiten. Een deel van de (potentiële) doorgroeiers heeft bij de schaa sprong behoefte aan ondersteuning om te kunnen professionaliseren. Daarbij is behoefte aan bijvoorbeeld ondernemersgerichte coaching, nieuwe partners en financiers, nieuwe huisvesting, nieuw personeel, etc. Een publiek-privaat gefinancierd loket en netwerk voor starters en 'gazellen' adviseert en ondersteunt naar behoefte. Het contactpunt heeft de in De Peel gevestigde jonge, veelbelovende

bedrijven in beeld en houdt de vinger aan de pols om ze voor de regio te behouden. Ook koppelt het loket starters en doorgroeiërs met groeiplannen aan een regionaal innovatiefonds. Dit fonds wordt gefund door private financiers (met garantstelling door de overheid). De toekenning van financiering ligt eveneens in handen van private deskundigen die voor het ondernemersloket werken.

Betrokken partijen, op het niveau van De Peel: BZW/VICH, Peelgemeente, financiële instellingen, eventuele grote private investeerders.

◆ **Betrek het MKB meer bij Brainport-activiteiten en programma's**

Dit begint met het geven van meer voorlichting over de mogelijkheden die Brainport biedt via initiatieven en regelingen van Brainport Development. Denk aan het organiseren van voorlichtingsbijeenkomsten voor het MKB, aan het simpelweg toevoegen van een link van businesscompassbrainport.nl aan de websites van werkgeversverenigingen, en aan het introduceren van meer ondernemers in Brainport Industries en andere Brainport-netwerken. Maar ook het realiseren van een Brainport Development bedrijvent centrum in De Peel valt te overwegen.

Betrokken partijen: VICH/BZW, Brainport Development, Gemeente Helmond/Peelgemeenten.

◆ **Zorg voor een sterkere profilering van het speerpunt foodtech**

Voer als stakeholders gezamenlijk een communicatieplan uit en zoek meer toenadering tot het overige bedrijfsleven en de bevolking. Deel vaker successen met de buitenwereld. Organiseer bijeenkomsten met ondernemers uit andere sectoren om mogelijke cross-overs te verkennen. Presenteer het Food Tech Park Brainport overtuigend als hét regionale gezicht van de foodtechsector, ook van Noordoost-Brabant en Noord-Limburg.

Betrokken partijen: participanten Food Tech Park Brainport, foodtechbedrijven in de regio, Gemeente Helmond/Peelgemeenten.

◆ **Realiseer een eenduidig eigenaarschap van de Automotive Campus in 2020**

Het commitment aan en toekomstig eigenaarschap van de Automotive Campus kan vorm krijgen door:

1. De huidige eigenaren gezamenlijk een toekomstplan voor de Automotive Campus te laten opstellen, waarin onder andere voorstellen voor (gezamenlijk juridisch) eigenaarschap zijn uitgewerkt.
2. Tegenover de € 4,7 miljoen die de gemeente Helmond de komende jaren investeert in het speerpunt Automotive, waaronder de campus, een vergelijkbare investering door partners te eisen (50/50 cofinanciering).
3. Meer Helmondse bedrijven (buiten de automotive) te betrekken bij ontwikkelingsprogramma's rondom thema's als Smart Mobility.

Betrokken partijen: Eigenaren/ stakeholders/ bewoners Automotive Campus, Gemeente Helmond, Brainport Development.

◆ **Stel een bedrijventerreinstrategie en bedrijvenacquisitieplan voor De Peel op**

Aan het toekomstige regionale bedrijventerreinenbeleid dient een bedrijvenacquisitiebeleid te worden gekoppeld. Geef daarbinnen aan welke bedrijfstypen waar worden opgevangen, getoetst aan het Brainport-beleid. Stel een regionaal acquisitieteam samen en ontwikkel een economisch regiomarketingbeleid. Gemeente Helmond en BZW nemen het voortouw. Als opmaat naar de regionale beleidsvorming bepaalt Helmond voor zichzelf welk onderscheidend vestigingsprofiel zij hanteert binnen Peelverband. Daarbij gaat het onder andere om de positionering van de bedrijventerreinen en het maken van keuzen ten aanzien van

de vestiging van bedrijfssegmenten als transport en logistiek.

Betrokken partijen: Gemeente Helmond/De Peel, BZW/ondernemersorganisaties, bedrijventerreinverenigingen, vertegenwoordigers speerpuntsectoren.

◆ **Verbeter de bereikbaarheid van werklocaties door de aanleg van invalswegen en door collectieve vervoersconcepten vanaf de stations**

Een goede bereikbaarheid van de bedrijventerreinen voor het goederenvervoer vereist een snelle realisatie van aan-/afvoerwegen. Daarbij gaat het om onder andere de tweede ontsluiting Stiphout (voor Groot Schooten), de opwaardering van de N612 (voor De Weyer en Hoogeind) en de aanleg van een zuidelijke verbindingsweg voor het B.Z.O.B..

Daarnaast is het van belang dat gemeente en vooral het bedrijfsleven zelf zich inspannen voor alternatieven voor het autogebruik voor het woon-werkverkeer. Dit betekent de (blijvend) matige openbaar vervoerbereikbaarheid van de werklocaties vanaf de stations aanpakken door de inzet van alternatieve vervoersdiensten, die collectief zijn georganiseerd door het op de werklocaties gevestigde bedrijfsleven. Concreet actiepoint is dan ook dat het parkmanagement samen met gemeente en gevestigd bedrijfsleven plannen en draagvlak ontwikkelt voor het invoeren van collectieve vervoersdiensten voor het personeel. Ook het stimuleren van het fietsgebruik bij het personeel is een actiepoint.

Betrokken partijen: VICH, SBH, Fietsberaad, Automotive Campus, (taxi)vervoersbedrijven, Gemeente Helmond.

◆ **Richt alle pijlen op een onderscheidend profiel voor Helmond binnen de regio**

Benut de onderscheidende kwaliteiten van de Helmondse binnenstad en draag dit op alle mogelijke manieren uit. Duid het Helmondse profiel en organiseer regelmatig en structureel activiteiten die passen bij dit profiel. Daag uit tot creativiteit en samenwerking en toon lef. Streef in de eerste plaats naar het binden van de Helmondse bevolking, dan volgt de rest 'vanzelf'. Ga voor een structurele aanpak en borg deze. Geef hiervoor één persoon of organisatie voor een langere periode (van bijvoorbeeld vijf jaar of langer) de regie.

Betrokken partijen: ondernemers en instellingen in de binnenstad (detailhandel, horeca, cultuur, evenementen etc.), inwoners (centrum) Helmond, centrummanagement, marketing, VVV.

Geïnterviewde personen, deelnemers aan rondetafelbijeenkomsten en werksessies

Hieronder een overzicht van de betrokken personen die een bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek bij de interviews, de rondetafelbijeenkomsten en / of de gehouden werksessies:

- Willie van den Broek | Van den Broek Logistics
- Joep Brouwers | Brainport Development
- Peter de Bruijn | Rabobank Helmond
- Ton Cranenbroek | Gemeente Helmond
- Joost Eijsbouts | Royal Eijsbouts, Ondernemers Peelland
- Philippe van Esch | Vescom, Vereniging Industrieel Contact Helmond
- Theo Heldens | Rabobank Helmond
- Ronald van den Heuvel | Gemeente Helmond
- Frans Huijbregts | Huijbregts Groep, Werkgeversplein
- Benno Hüsken – Automotive NL
- Sander Kern | Gemeente Helmond
- Antoinette Knoet-Michels | ROC ter AA
- Yvonne van Mierlo | Gemeente Helmond
- William Pijnenburg | AAE, Brainport Industries
- Henri Plagge | De Zorgboog
- Ivo Ploegsma | Foodworkx
- Jan van Rijsingen | Van Rijsingen Groep
- Frits Rutten | Stichting Bedrijventerreinen Helmond
- Jos van den Berkmortel | Rabobank Helmond
- Jos van Bree | Gemeente Helmond
- Ine van de Goor | OMO scholengroep
- Yvonne Pas | ROC Ter Aa
- Wim Kuypers | diverse netwerken
- Frank de Boeff | Bodec
- Xavier Broeckx | Broeckx makelaar
- Patrique Dankers | E-Quest
- Jan Krol | Groene Campus
- Aukje Kuypers | Kuijpers Installatie
- Gerard van Lankveld | Bentler/Automotive
- René Niks | Atlant Groep
- Marc van de Ven | Gemeente Helmond
- Ledenvertegenwoordiging Jong Management Helmond

Geraadpleegde bronnen

- ABF (2015), Vastgoedmonitor.
- AD (2015), Misdaadmeter 2015.
- Brainport Development (2013), Samen slim standhouden – Brainport Monitor 2013.
- Brainport Development (2011), Brainport 2020 – Top economy, smart society.
- CBS (2014), Statline – diverse statistieken.
- CBS (2011), Pendelmatrix.
- CBS (2008), Arbeidsaanbodpanel – enquêtebestand.
- DTZ Zadelhoff (2011-2015), Nederland compleet – Factsheets kantoren- en bedrijfsruimtemarkt (diverse edities).
- Eindhovens Dagblad (15 december 2014), Helmond trekt geld uit voor slimme verkeerslichten.
- E,til et al. (2015), Arbeidsmarktmonitor Noord-Brabant 2014 – Factsheetrapportage Helmond-De Peel.
- Funda (2015).
- Gemeente Helmond, Afdeling O&S (2015), BAG-data kantorenvorraad en -leegstand.
- Gemeente Helmond, Afdeling O&S (2015), Cijfers Helmondse jongeren met een startkwalificatie.
- Gemeente Helmond (2015?), Marketingvisie Helmond Centrum – Bruisend centrum van de Peel! Helmond centrum beter op de kaart (concept).
- Gemeente Helmond (2015), Vestigingenregister.
- Gemeente Helmond (2015), Programmabegroting 2016-2019.
- Gemeente Helmond (2015), Aanpak fietsveiligheid Helmond (presentatie).
- Gemeente Helmond (2014), Stadsmarketingstrategie Helmond 2015-2018.
- Gemeente Helmond (2013), Hoe staat Helmond er anno 2013 voor? – Een beknopte analyse. Bijlage bij de voorjaarsnota 2013.
- Gemeente Helmond (2013), Detailhandelsbeleid 2013.
- Gemeente Helmond (2013), Sociale Atlas van de Wijken.
- Gemeente Helmond (2013), Herstructurering Induma oost.
- Gemeente Helmond (2013), Veiligheidsmonitor Helmond 2013 – Onderzoek naar de leefbaarheid en veiligheid in Helmond.
- Gemeente Helmond (2012), Helmond, ondernemende stad in een toptechnologie regio – Economische visie 2012-2016.
- Gemeente Helmond (2011), Culturele participatie Helmond – Onderzoek onder de Helmondse bevolking naar culturele interesse en activiteiten.
- Gemeente Helmond (2009), Cultuurnota "Identiteit, participatie en innovatie; Cultuurbeleid gemeente Helmond" 2009-2010.
- Gemeente Helmond (2009), Evenementennota 2010 – 2013 – "Helmond op z'n best".
- Gemeente Helmond (2007), Integrale mobiliteitsvisie 2007 – 2015 – Helmond Mobiel 2015.
- Gemeente Helmond (2008-2015), Statistisch Jaarboek (diverse edities).
- Gemeente Helmond (2011-2014), Factsheet Economie (diverse edities tussen 2011 en 2014).
- Gemeente Helmond et al. (?), In de hoogste versnelling – De High Tech Automotive Campus in beweging.
- Gemeente Helmond & Gemeente Eindhoven (2015), Een veranderde woningmarkt in Zuidoost-Brabant – Conclusies uit het Woonbehoeftenonderzoek Zuidoost-Brabant 2014.
- I&O Research (2015), Lisa Vestigingenregister.
- IPO (2015), Integraal Bedrijventerrein Informatie Systeem (IBIS) 2014.
- Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (2012), Multimodale achterlandknooppunten in Nederland – Een studie naar containeroverslagterminals in het achterland van Nederlandse zeehavens.
- Ministerie van Infrastructuur en Milieu (2011), SVIR Bereikbaarheidsindicator.
- PBL (2014), Buitenlandse kenniswerkers in Nederland – Waar werken en wonen ze en waarom?
- Provincie Noord-Brabant (2015), Concessie Brabant Zuidoost ingaande december 2016.
- Rabobank (2015), Regionaal Economische Thermometer.
- Rabobank (2011), KoopstromenMonitor.
- Rabobank (2011), Lokale Activiteiten Monitor.
- Rabobank & Platform De Nieuwe Winkelstraat (2015), Toekomstbestendige Winkelgebieden – Helmond, winkelgebied Helmond Centrum.
- SER Magazine (november 2015, p.3-4), 'Hergebruik is de enige weg' (interview met G. Braam).
- Seinpost et al. (2015), Nieuwe woonmilieus in leegstaande winkelgebieden – Een studie naar praktische toepassingsmogelijkheden van wonen als oplossing voor winkelleegstand.
- SRE (2014), Regionaal Sectorplan Arbeidsmarktregio Helmond – De Peel.
- Tordoir, P.P. (2013), Intergemeentelijke samenhang in Zuidoost-Brabant.
- UWV (2015), www.werk.nl
- Volberda, prof. dr. H.W. (2014), Erasmus concurrentie- en innovatiemonitor 2013-2014.
- www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2015/11/06/minister-schultz-start-verbreiding-a67.
- www.informatie.binnenvaart.nl.
- www.helmond.nieuws.nl (4 april 2014), Elke weggebruiker kan een "groene golf" creëren.

Colofon

Titel

De Kracht van Helmond 2016-2020

Datum

December 2015

Opgesteld door

Anouk Smeltink-Mensen (AnalyZus)
Sergej Bulterman (Bureon)

In opdracht van

Rabobank Helmond en Gemeente Helmond

Contactadressen

Rabobank Helmond
Bezoekadres: Kerkstraat 33, 5701 PL Helmond
Telefoon: 0492-59 45 94

Gemeente Helmond, afdeling Economie en Cultuur
Bezoekadres: Weg op den Heuvel 35, 5701 NV Helmond
Telefoon: 0492-58 76 30

© AnalyZus en Bureon

AnalyZus en Bureon behouden zich het auteursrecht voor op de rapporten, adviezen en overige geschriften, die door hen in het kader van de uitvoering van de opdracht worden vervaardigd. Verveelvoudiging en/of openbaarmaking mag eerst geschieden na voorafgaande schriftelijke toestemming van AnalyZus of Bureon, waarbij opdrachtgever steeds zorg draagt voor bron- c.q. auteursvermelding.

AnalyZus VOF en Bureon voeren de sociaaleconomische analyse met de grootst mogelijke zorgvuldigheid uit. De door AnalyZus en Bureon verstrekte informatie is ontleend aan bronnen die betrouwbaar mogen worden geacht, doch voor de juistheid en volledigheid daarvan kan niet worden ingestaan. Aan de verstrekte informatie kunnen geen rechten worden ontleend. De toepassing van resultaten van onderzoek of de opvolging van adviezen is voor verantwoordelijkheid van de opdrachtgever. Hij kan AnalyZus en Bureon niet aansprakelijk stellen indien die toepassing of opvolging tot een resultaat leidt dat niet door opdrachtgever wordt beoogd of gewenst.